

Ekáti Betik Bõnto

Bariεp bétο Efónó Bedyere

¹ Eta Tiófilos, ndũ ekáti eya ene mbi, nsin eti menyin menkem ebhen Yesu ákú ne ebhen yi atõnõ bebho mpok yi ábhó betik ebhi fá amik, ² kpát bégháka nywõp enen Mandem ákú yi akó amfay. Apéere ko amfay, Efónó Bedyere akũ yi angati bo abhen yi ayabhẽ be mámbák bõnto bhi menyin ebhen bõ babhõnõ bekũ. ³ Mpok yi aperensem ndũ nepém, atõn mmæt ntá yap ndũ beyã ndõn ndũ manywõp besa bεpay. Bághó yi kponorõn enyu ené bápú kway memakati be, sayri sayri, apεtensem ndũ nepém. Apet nyaka nsem ndũ nepém antõn nõkõ Eyõn Mandem bekũ bo mándinĩ enyũ Mandem ábhák ne bho mbõ Mfõ wap. ⁴ Mpok yí ábhæét ne baghókó bhi aghati bhõ be, “Bǎké fá Yerúsalem. Chókó ká non akap ané Eta afyé bariεp bétó mbõ enyũ ngátí bhe. ⁵ Jõn ájwiti nyaka bo ne manyiεp, ke ndũ mpǎy manywõp, chõn Mandem anjwiti bhe ne Efónó Bedyere.” ⁶ Mpok Yesu achi ne bõnto bábhép yi be, “Acha, chõn ónsõt kefõ Israel ónkeme ntá yese bo Israel ke?” ⁷ Yesu akeme bhõ be, “Bǎbhíkí bhõn berinĩ mpok ane Eta afyé be menyin ebhen memfakari. Eta mmu afyé mpok ndũ betan ebhi ke árinĩ. ⁸ Chõn Mandem anchye bhe betan mpok Efónó Bedyere atwó ntá yeka, mámbak ye batísie bha amem Yerúsalem, ne atú Judéya ankem, ne atú Samária, ne ndũ mmik nkem.”

Mandem akɛ Yesu akó amfay
(Mk 16.19-20; Lk 24.50-53)

⁹ Yesu áré mé nókó nɔ, Mandem asɔt yi apɛtnsem amfay. Báte mánjɛnɛ nɔkɔ yi ndu árɔn. Nebhán nékúti yi, bɔ keperɛ ghó yi. ¹⁰ Béré yɛnɛ gbɔkɔ́ ndù yi árɔn amfay. Báperɛ ghɔ, bo bati apay ne nkú pépép amɛet báté kekwoɔt ne bhɔ. ¹¹ Barem be, “Bé bo Galili, ndáká yi bachi afɔ téé mánjɛnɛ nɔkɔ awu amfay? Chɔn Yesu mmu áró be arɔnɔ amfay, ampɛtnsem nkúbhé mbɔ enyũ bǎghó yi árɔn amfay.”

Matias asɔt epok Júdas
(Mt 27.3-10)

¹² Bɔnto Yesu barɔ ye Njie Menɔk Olif báperɛtnsem Yerúsalem, nekɔ enén nechi mbɔ kilometa amɔt. ¹³ Báchwɔ́bhé nókó aré, bákó amfay ndu móket amɔt amem ekerémfáy ane bɔ báchwɔ́ nyaka are. Bɔnto bhɔ babhak Píta, ne Jɔn, ne Jems, ne Andru, ne Filip, ne Tɔmás, ne Batolómio, ne Mátió, ne Jems mmó Alfeyɔs, ne Símun ane achi nyaka ndù nkwo bo abhen mánù ɛti etɔk eyap, ne Júdas mmó Jems. ¹⁴ Bɔ mankem babhak eyɔn émɔt. Báchyé mmɛet ndù nenikímɛet nebhɛet amɔt chechem ne mbɔk bakoŋo Yesu abhen baghɔré, ne María nno Yesu, ne bǔmáyi abhen babhakanem.

¹⁵ Ewak émót ndù manywɔp eyɔ, bakoŋo Yesu bákém echemɛ. Bábhák bati besa betandat. Are, Píta afate arem be, ¹⁶ “Bǔma, menyɛn ebhen básɛnɛ amem Ekáti Mandem ɛti Júdas mmu ákwáká bo mankem Yesu bebhɔn nyaka befu tetep. Nɔ chí menyɛn ebhen Efónó Bedyere ákú nyaka Mfɔ Debhit ándɛnɛnɛ ne arem be bebhɔn befakari. ¹⁷ Yí Júdas achí

nyaka ndũ nkwo ywesé ndu Yesu áyábhé yi be ankũ betik ne bhese.

18 “Júdas atí nókó Yesu, asot nkáp manonj ané báchyé yi aku ekpókó mmik. Ne ndũ ekpókó mmik eyo, yimbəŋ akwén kébheri menie bésén, mántep áróri amik, agú. 19 Bõ mankem abhen báchí amem etok Yerúsalem bághók ndak ane áfákárí. Ekú bábhó bébhíj; nebhúérémik wu ndũ eyəŋótok eyap be Akeldáma, nó chí mmíkí manonj.

20 “Echi mbə enyũ Mfə Debhít asinj amem Ekáti Bakway bé:

‘Eket eyi éndóp ewó,
yě mmu kéchəkə amem.’

Ne Debhít apet asinj be,

‘Mmu ácháak ánsót épókó betik eyi.’

21-22 “Eri ye bé mmu ácháak ánehém ne bhese be séngátí nókó bo mbə batísie be Yesu apetnsem ndũ nepém. Mmu wu abhəŋ bébhak chi mmu ane achi nyaka ndũ nkwo ywesé mpok Yesu Acha achi ne bhese, bébho mpok Jõn ájwítí yí beghaka nywəp enen yi arəŋə amfay.”

23 Nkaysi yap akwén amuet bo bati apay: Joséf ne Matías. Joséf abhəŋ manyén ácháak ápáy. Nó chí Jústos ne Básabas. 24 Máník ye mmuet bé, “Acha, oríjí nkaysi yěntiki mmu. Ndũ bõbhen batí apay, ntiki mmu óyábhé 25 bé ambak munto ndu betik ebhen ndu besot epók Júdas mmú áróŋó ebhak ené ékwáy ne yi? 26 Báguép ye ebhanja eti bõbhen batí apay. Eká Matías. Básót ye Matías báchem ne nkwo bõnto Yesu bachak batí byó ne amot.”

2

Netwó Efónó Bedyere

¹ Nywəp epǎ bo Israel ene bábhijǐ bé *Péntekos eghaka nəkə, bakoŋo Yesu mankem bábhák nebhæet amət. * ² Ewat éfú amfáy témchók mbə ené mbáép atañatan ejwǐ amem eket ené bə bachi are. ³ Bághó menyij mbə baringo. Atáka, enyu ené yǝntiki mmu wap abhón nemət enen nete yi anti. ⁴ Témte wu Efónó Bedyere abhak ne yǝntiki mmu wap tontó. Akú bábhó béré m beyəŋótək ebhen bə babhiki ghək.

⁵ Mpok yə, bə abhen báfyè betan bebhère bebhé bo Israel babhak Yerúsalem. Báfú ndü beyǎ betək. ⁶ Bághókó nókə ewat eyə, bərək ntiét ntiét béghə enyij ene éfəkari. Bábhak maknkay beghók ndü bakoŋo Yesu bərəm beyəŋótək nyáná nyáná enyu ené yǝntiki mmu wap ághòk ndu eyi eyəŋótək enyij ené bərəm. ⁷ Bábhák maknkay tontó, bábhə berem be, “Pú böbhen mankem chi bo Galili? ⁸ Ná échí bé yǝntiki mmu ywese ághòk enyij ené bó bərəm ndü eyi eyəŋótək? ⁹ Séfǔ betək nyáná nyáná: Mbək báfú Pátia, báchák Mídia, abhénéfú Elam; mbək báfú Mesopotemia, báchák atú Judéya, abhénéfú atú Kapadóshiya; mbək báfú atú Póntos, báchák atú Esia. ¹⁰ Mbək báfú atú Fríjia, báchák atú Pamfilia. Mbək báfú Ijip, báchák báfú ndü batáp etək Líbia ane achi kekwoət ne Sírene. Ndú abhen báfú Rom, mbək chi bo Israel, báchák bö abhen bákəŋo Mandem mbə bo Israel, ¹¹ báchák báfú Kret, abhénéfú Arébia. Yǝ nə, yǝntiki mmü ywese

* **2:1** “Péntekos chí manywəp besa bepay nsem byo.” Nó chí, bébhó ndü nywəp Epǎ Nekinjǐ.

ǎghòk ndu bó bǎrèm menyiní maknkay ebhen Mandem ákú ndu eyi eyǎǎótǎk.”¹² Bó mankem bábhák maknkay, batí átáká bhó, bábhó bebher bati be, “Ané ndak-aa?”¹³ Ke bachak bǎré way bakonjo Yesu mándem nǎkǎ be, “Mmém akem bǒbhen!” Netwǎ Efónó Bedyere

Enyin Píta aghati bati bo Israel

¹⁴ Píta afate ye ne bǒnto bǎchák batí byó ne amǎt, abho berem ne eyǎǎ etanatan ntá beyǎ bǒbhǎ be, “Bǒ Judéya ne be mankem abhen bǎchi Yerúsalem, tá ká batú mángók enyin ene mǎrèm.

¹⁵ Bǒbhen bábhíkí kwén chi mmém mbǎ enyǔ bǎkǎysi. Nywǎp nechi ndiere nkárénká nénénamǎt bǎti. ¹⁶ Né chí enyin ene ndemekerǎnti Jóel areme nyaka be chǎǎ emfakari. Joel arem nyaka be,

¹⁷ Mandem arem be ‘Ndǔ manywǎbhé ngwenti, chǎǎ nkǎ Efónó ya antwǎ ntá yǎntiki mmu.

Bǒbheka mángati barak ané me mfyé bó anti.

Besak ebheka mángó kenó amík antifú,
ne baseansi bheka mángǎ kenó.

¹⁸ Ndu manywǎp eyǎ, chǎǎ nkǎ Efónó ya éntwǎ ntá bakǎ betik abha,

abhén baghǎré, ne abhen babhakanem,
nkǎ bó mángati barak ané mfyé bó anti.

¹⁹ Ne chǎǎ nkǎ menyiní maknkay mémfakari amfay, ne ntǎǎ beriní maknkay fá amík.

Chǎǎ manǎǎ ambak, ngó ambak, mǎngǎ ambak.

²⁰ Chǎǎ mmok anjibhiri ándǎp ejuri, ntǎǎ anjibhiri ándǎp manǎǎ,

ke nywǎp negho enén Acha átwǎ nengaka.

21 Ne chəŋ embak be yě agha ane ábhìŋi Acha be ánkwák yi, Acha äpeme yi.’ ”

22 Píta arək ambi bérém be, “Bo Israel, ghók ká beyəŋ ebhén: ‘Yesu mmu Násáret chí mmu ane Mandem áyábhé nyaka. Atón kponorəŋ bé ayap yí ndü áchyé yi betəŋ. Akə ye menyiní maknkay. Atón berin. Bě babhəŋ bārini nə sayri mbənyune akə nyaka menyin ebhen besí ebheka. 23 Mandem anán aríní nyaka enyin ene ébhónó befakari ne Yesu bekoŋo nkaysi yi. Báfyé yé yi amə yeká be mánchye yi ntá bo bebá be mángó ndü ekotákátí, mángway. 24 Ke Mandem akə yí ampətnsem ndü nepém, afere yí ndü bebě newú mbənyune newú nepu kway nyaka bebhəŋ betəŋ amfäy yi.’ ” 25 Mfə Debhít asin nyaka ěti yi be,

“Nchí ghə nyaka Acha mpoknkem besí bha, abhak ebhe awónem eya, be yěnyin eke nyíkisi me.

26 Ntí ena néjwi ye ne maŋák, ne nchí rem kəpi ne maŋák.

Ne mbákánti chí ne Mandem,

27 Mbənyune wə Mandem əpú chen chəŋ me óndó amem etókó bawú, əpú rə chəŋ Mmu ane áchyé nepém eni ntá ye ámpó amem nnem.

28 Okə me ndíní mbi nepém.

Ndü óchí ne me mpoknkem, chəŋ ónkə membəŋ beyá maŋák.”

29 Píta arək ambi berem be, “Bōma, nchí kway beghati bhe kponorəŋ ěti Mfə Debhít, chi mbi ywese. Agu nyaka, bábhéme yi, ne nnem eni nebhwet fá ne bhese kpatə echəŋ. 30 Achí nyaka

ndemekerpīnti. Arin̄i barīep amen Mandem áchyé yi, kpát anyú nku be ch̄on Mandem ank̄a ebhárém̄o ywi anyie enókó kẹf̄o eyi. ³¹ Debhít ayambi aghó enȳin̄ ene Mandem abh̄on̄ bek̄a ndũ mpok ane átwò ambi ke yò emfakari. Aghó be, ch̄on Mandem ank̄a Mpēme Mandem afyé nyaka barīep be àtò amp̄etnsem ndũ nep̄ém. Èti yò, Debhít arem nyaka be, ‘Mandem abh̄íkí chen Mpēme yí áyábhé ándó amem etókó bawú ne abh̄íkí chen mm̄aet yi ámpó amem nnem.’ ³² Mandem ak̄a Yesu ap̄etnsem ndũ nep̄ém ne besé mankem séghó yi ne sechi batísie be achi nep̄ém. ³³ Mandem achye yí beȳã kenókó ndu ak̄a yi ach̄okó ebhe awónem eyi ndũ enókó kẹf̄o. Eta abh̄are barīep ami ndu achye yí Efónó Bedyere. Ne chí Efónó Bedyere mmu Yesu achye bhese ke ák̄a menȳin̄ ebhén béfakari ne mb̄o enyũ bāghò ne bāghòk. ³⁴ Debhít abh̄íkí r̄o nyaka etókó bawú ándók amfay. Ke yimb̄on̄ arem be, ‘Eta Mandem arem nyaka ntá Acha wa bé: “Ch̄okó fá ebhe awónem eya ndu enókó kẹf̄o,

³⁵ kpáte nk̄a bõmpap abhe mámbak mb̄o enok ene óch̄okó ónyāna bekak aré.” ’

³⁶ “Bo Israel mankem bábh̄on̄ bérin̄i ye sayri be, Yesu mmu be bāgo ndũ ekotákátí ke Mandem ák̄a yi áchi Acha ne Mpēme yi áyábhé.”

³⁷ Bāghókó nókó enȳin̄ ené Pita areme, ékwén bó te anti. Babhēp Pita ne bõnto bachak be, “Bõma, ch̄on s̄enk̄a ye ná?” ³⁸ Pita akeme bh̄o be, “Ȳentiki mmũ yeka abh̄on̄ b̄etiknsem ndũ bebú bhi ne mánjwiti yi ndũ nnyén Yesu Kristo be Mandem amfon̄ori bebú bhi. Mmũ ane ák̄a n̄o Mandem áchye yi Efónó Bedyere mb̄o akap. ³⁹ Barīep amen aȳin̄j̄i be ne

bōbheka, ne bō mankem abhen bachi nekō nesie. Ayíní nkwo yěntiki mmu ane Mandem Acha yesē ábhìñi be antwō ntá yi.”

⁴⁰ Píta arōk ambi bérem baya menyin béchák ansemti nōkō bhō bé “Féré ká mmuet ndū ntemsi ane ábhóñó bétwō ntá bō bebú abhen fá ammik.”

⁴¹ Ekū bo abhen mánóko enyin ene Píta areme bárók bájwiti bhō. Ne bo abhen bacheme ne bakoño Yesu nywōp enō babhak mbō nká érat.

⁴² Bachye mmuet ndu béghók menyin ebhen bōnto Yesu bátōñ. Bó mankem abhen manókó babhak ndu nsoñ amōt ndū yěntiki enyin, ndū Nenyie Acha ne ndu nenikímmuet.

Nepém bakoño Yesu

⁴³ Bōnto Yesu bábho bekū beyā menyiní maknkay ne beriní maknkay. Bécháy békém bo mankem abhen bāghò menyin ebhō. ⁴⁴ Ne bo abhen mánóko mankem babhák eyōñ émót, mánkōre nōkō menyin ebhap ndū nsoñ amōt. ⁴⁵ Mpok ne mpok, abhen bábhóñó menyin bátī nyaka mánkōre nōkō nkáp ne abhen eyap épú enyu ené yěntiki mmu wap abhōñ enyin. ⁴⁶ Ne yěntiki nywōp bāchēm nyaka amem ekerákap Mandem amem Yerúsalem ndu méníkmuet. Bāchēm nyaka nkwo amem beket ebhap ndū Nenyie Acha ne ndū menyie nenyie ne beyā mañák ne nti nemōt, ⁴⁷ mámbiti nōkō Mandem. Bō mankem bāghó ndū bakoño Yesu bákū ne báre bhōñ mañák ne bhō. Ne yěntiki ewak Acha ankū nōkō bo abhen yi ápémé mánychém ne bakoño bhi.

3

Píta abú mbénti

¹ Ewak émot, Píta ne Jǒn bare rǒn ekerákap Mandem ndu nkárénká érát ne ngósi mpok nenikímuet. ² Bágháká nókó ndü nyübha ane bábhìñi be Erítí Nyübha, bághó mmu ane áchí mbéntí te nebhe eni aré chókó. Yéntiki ewak bo bápàkò nyaka yi mámbure ndu nyübha wu bé áníñí nókó nkáp ntá bo abhen báfuèt berǒn amem ekerákap Mandem menikmuet. ³ Mbéntí wu agho nòkò Píta ne Jǒn ndü báyan befuèt mandak ekerákap, abho méninji bhò nkáp. ⁴ Píta ne Jǒn báyinji yi diíí. Píta arem ye be, “Yiní bhese!” ⁵ Aterp bò amík amuet ne nkaysi bé chǒn manchye yi enyin.

⁶ Ke Píta arem be, “Mbíkí bhǒn nkáp, ke enyin ene mbónó chǒn nchyé wò. Ndü nnyén Yesu Kristo mmu Násáret, faté kò!” ⁷ Akém yi ndü awónem ayon. Témté wu, betañ Mandem béchwe ndu bekak ne memí bekak ebhi. ⁸ Adók ate kpererp, abho bekò. Are kò andokoti nòkò, ne ambiti nòkò Mandem, kpát aròk achwe amem ekerákap ne bhò. ⁹ Bo mankem abhen bachi are bághó yi ndu ákò ambiti nòkò Mandem. ¹⁰ Báríñi be yi ke áchòkò nókó nyaka ndü Erítí Nyübha ane ekerákap Mandem aninji nòkò nkáp. Eku bábhák maknkay, ne manyu arǒp bhò fúfú beghò enyin ene efakari.

Píta aghati mbok Yesu amem ekerákap Mandem

¹¹ Mmu wu abhat mmuet ne Píta ne Jǒn kpát báròk baghaka amem nebhuèt ekerákap Mandem ane bábhìñi be Achá Sólomon. Bo mankem bare rǒn are ntíét ntíet beghò enyin ene éfàkari. Babhak

maknkay tontó. ¹² Píta aghə nəkə ndü böbhə bákəp bhə, arem ntá yap be, “Bǒma, bo Israel, ndaká yi bǎchí maknkay, mǎmkpəkə nəkə bhese enyu eyo? Bǎkaysi be chi ndü betan ebhesé ké yí ákò néne ké? Ne puyě chi be séchày Mandem tontó. ¹³ Mandem bachĩmbi bhese, Mandem Abraham ne Aisek ne Jekóp ke achye mübetok ywi Yesu kenókó. Achyé yi kenókó yěndu be bǎrəm nyaka be bǎbhiki bhəy yěnyin beka ne yi mpok Páilet áyən beferə yi amə. Bǎsót yi bǎchyé ntá böbati Rom be mángwáy. ¹⁴ Yesu achí nyaka nyáná ne chak besí Mandem, Yě nə be keka be Páilet ándó yi andək. Bǎrəm be Páilet ándó chí ngwayti bho andək. ¹⁵ Bǎkú báyáy yi mmu áchye nepém. Ke Mandem akə yí apetnsem ndü nepém. Besé séghó ne amík enyin ene efakari. ¹⁶ Yesu ke ákú mbéntí ne áfáté. Enyin ene bǎghó ne ené bǎríní be efakari, menkem béchí enyu yə mbənyune sésíkí nti ne yi. Chí ndu sésíkí nti ne yí ke éka mbéntí ne áfáté kperəp mbə enyü bə mankem bǎghó.

¹⁷ “Bǒma, néne ndíní ká bé be ne bö batí bhəka bǎchí nyaka chi amem ejuri beyin enyin ene bǎkú ntá Yesu. ¹⁸ Ke enyin ene Mandem ákú baremé kepinti bhi bǎghátí bo tesáy be, Mpeme Mandem afyé nyaka bariəp be ätə, abhəy beghə esəjori, Mandem akə yə efu tetep.” Tík yé ka nsem ndü bebú ebhəka, mámpetnsem ntá Mandem, be yi amfojori bebú ebhəka. ¹⁹ Mbák mǎnkə enyu yə, Acha ákə mǎmbəy mpok neywəmæt ndü befónó ebhəka, ²⁰ antó be Mpeme yi afyé nyaka bariəp be ätə be ambak Mpeme yeka. ²¹ Yí wu chi Yesu mmu ábhónó bebhak amfay ne Mandem kpáte mpok ane

yi ákù menyìṅ menkem ménjìbhírí méndəp bekə. Baremé kep̃inti Mandem mánán bárem tentep be chəṅ émbak enyu yə. ²² Moses arem nyaka be, “Chəṅ Mandem Acha antó be ndemekep̃inti ywi mbə enyũ yi ato me. Ne chəṅ yi ambak mmu ywəka amət ne bəbhəṅ bekə yěntiki enyìṅ ene yi ághàti bhe mǎnkə. ²³ Ne chəṅ embak be yě agha ane apu ghok ndemekep̃inti wu, báfap yi ne bə Mandem, mangway. ²⁴ Samuel ne baremé kep̃inti abhen báfú yi ansem, mankem bárem nyaka nkwo éti menyìṅí maknkay ebhén bəfàkari manywəp ané echəṅ. ²⁵ Menyìṅ ébhen baremé kep̃inti bərəmé menkem béyìṅi bhe. Ne nku ane Mandem ányú nyaka ne bachimbì bhəka, ányu ne be nkwo, mbənyune arem nyaka ntá Abraham be, ‘Chəṅ mfəét ntá bebhárəbhə bhe níjet manerékeré mmik ankem.’ ²⁶ Éti yə ke echì be Mandem ayap nyaka mübetok ywi, ayambi átó yi chí ntá yəka bé ánjet be ndũ ákù be mandó nepém bebú enəka.”

4

Píta ne Jǎn besí echemé bo batí etək

¹ Ené Píta ne Jǎn bǎghàti bo menyìṅ enyu yə, mbək bachiǎkap Mandem ne münti babhabheri ekerákap ne mbək bönkwə Sádusi bátwə ntá yap. ² Batí ábé bhə mbənyune Píta ne Jǎn bátəṅ mǎngati nəkə bo bé Yesu apətnsem ndũ nepém betəṅ be chəṅ bawú mámpetsem ndũ nepém. ³ Bákém Píta ne Jǎn bǎrók báfe, ne tǎndu beku menaṅ bəgháká nyaka, barə bhə are te ntinywəp. ⁴ Yě nə, beyǎ bo abhen bǎghókó enyìṅ ene Píta ne Jǎn bǎghátí bhə,

mánoko. Mpäy bakoŋo Yesu mankem akó aghaka mbə nká etay.

⁵ Néyí nókó, bakemé etək ne bō batí bo Israel, ne batəŋ ebhé Mandem bákém echeme amem etək Yerúsalem. ⁶ Anas mūngo bachiäkap Mandem, ne Káyfas, ne Jōn, ne Aleksánda, ne bōneréket mūngo bachiäkap báchem ne bhə. ⁷ Básót Píta ne Jōn bákə bó báte besí bhap, bábhèp ye bhə be, “Ndu nnyén agha bákə menyīŋ ebhen? Agha áchyé bhe betəŋ bekə bhə?” ⁸ Ndū betəŋ Efónó Bedyere, Píta akeme bhó be, “Bē bakemé etək ne bō batí etək, ⁹ mbák bábhèp bhese echəŋ ěti berī ebhen sékú ntá mbéntí-ne, ne enyū éfákárí ke yi átaŋ, ¹⁰ Bē mankem ne bo Israel mankem diŋí ká be chí Yesu Kristo mmu Násáret ke ákú mmū-ne ataŋa. Yí mmu bágó ndū ekotákátí, kě Mandem akə yí apetnsem ndū nepém, ndū betəŋ ebhi kě bāghó mmū-ne áté be besí kperep. ¹¹ Nkúbhé Yesu kě Ekáti Mandem érəm ěti yi bé:

‘Ntay enén bē batē beket bābyáká, nó ke néróbhé ekwap ené ékémé eket.’

¹² Ndiere yí ke ákway bepeme bhese. Mmu achak apú fá amik ane Mandem achye be ampeme bhese.”

¹³ Bo echemé bō batí etək bāghó netaŋánti Píta ne Jōn ndū bárəm kepi kebəŋ becháy ne ndū bāghó nkwo bé bəPíta báchí chí ndéndemé bho, ne be bə bábhíkí ghək ekáti, bábhák maknkay. Ke bāghó be bəPíta mánáŋ bákə nyaka ne Yesu. ¹⁴ Ne ndu bāghó mbéntí ane bákú yi ataŋa nepak Píta ne Jōn, manyu áchók bhə. ¹⁵ Ekú bátén kpík bó nefi. Bábho besokori mámbebhe nəkə batí be, ¹⁶ “Chəŋ sénkə yi ne bōbhén? Bō mankem fá etək Yerúsalem baghə

ερεμέ ενyιηί maknkay ενέ bó báká ne sépú kway betaja. ¹⁷ Κε ndu bekε be mbok anε ákéπερε taka etak, sébhηη beya böbhen batú be bákéπερε rem yēnyιη ntá mmu ndü nnyén Yesu.”

¹⁸ Bábhίηι ye bhō bápεtnsem amem áchá. Básémti bhó be bakεπερε rem ne bakεπερε tήη yēnyιη ndü nnyén Yesu. ¹⁹ Κε Pίta ne Jōn bákéμε bhō be, “Bē babhηη bép ká mmæet eyeka ndak anε. Enyιη ενε échί chak besί Mandem chi ενέ? Béghok bhe κε chi beghok Mandem? ²⁰ Sépú kwáy berō berem έti menyιη ebhen séghó ne amík ne séghók ne batú.” ²¹ Nkwō echεμε böbati etak bapet básémtί nókó bhō, báfερε bhō amō. Bó kebηη mbi betemsi bōPίta mbonyune bö mankem bákàka nyaka Mandem ndü enyιη ενε efakari. ²² Ne mamié mbénti wu acha nyaka besa bepay.

Bakoηo Yesu mánikmæet be Mandem anchye bhō netaηánti

²³ Báféré nókō Pίta ne Jōn amō, bápεtnsem ntá batí bönkwō Yesu, baghati bhō enyιη ενε böbati ekerákap Mandem ne böbati etak bárémé ntá yap. ²⁴ Bakoηo Yesu bághókó nókó nō, bó mankem babho menikmæet ntá Mandem mándεμε nókō be; “Eta, wō achί Acha, wō κε óghókó mfay ne mmik, ne manyén ne menyιη menkem ebhen béchί are. ²⁵ Wō κε óká nyaka be mübetok ywe Mfō Debhít, chi-mbi ywesé, ándem ndü betaj Efónó Bedyere be: ‘Ndaká yί bo abhen bápú bo Israel bábènti ne wō Mandem?
Ndaká yί böbhen bátè beyu ebhen bebhiki bhηη ntί ne nnet?

²⁶ Bafō mmik bátòητί mmæet ménu nenu,

bōbatí etək báchem nebhuet amət,
 báte eyu menu ne Mandem Acha ne Mpepe yí afyé
 nyaka bariεp be ätò.’

²⁷ “Hérød ne Póntios Páilet báchem ne bo Israel ne mbək bo abhen bápú bo Israel fá amem Yerúsalem, báte eyu antí Yesu mmũ betok ywe ane achi nyájá.
²⁸ Báchém beku yěntiki enyij ene ónáj óbháré nyaka be chəŋ émfakari. ²⁹ Acha, ghó ye ndũ bápà bhese. Ku be bhese bō betok abhe, séngátí nókó bho Eyəŋ eyε ne netanjánti nenkem. ³⁰ Chié bhese betanj bebú bōmame, ne betəŋ berinjí maknkay ne beku menyijí maknkay ndũ nnyén mübetok ywe Yesu, mmu achi nyájá.”

³¹ Mánájá nókó menikmuet, nebhuet ane bō bachi are anyikisi. Éfójó Bedyere abhak ne bho tontó aku bábhó beghati Eyəŋ Mandem kebhoŋ becháy.

Bakoŋo Yesu bábhak ndũ nsoŋ amət ndũ menyij menkem

³² Nkwó bo abhen mánókó Yesu bábhón nti némət ne nkaysi amət. Yě mmu wap ake rem be menyij ebhi béchí chí ndiere ntá yi aywintí. Enyij yěntiki mmu ebhak enyij eyap mankem. ³³ Bōnto Yesu béré ghati bo ne betanj ebhap menkem be Yesu Acha apetnsem ndũ nepém, ne berĩndu Mandem bebhak ne bō mankem tontó. ³⁴ Yě mmu wap abhiki chεp nyaka enyij mbənyune abhen bábhónjó baki ne yě chi beket, bátí nyaka menyij ebho mántwə ne nkáp ³⁵ mámbare besí bōnto, ne bō mánkəre nkáp wu bekoŋo nté ane yěntiki mmu wap.

³⁶ Enyu yə kě mmũ ane áká nnyén be Joséf aku nyaka. Abhak mmu nneréket Lévi ne mmu etək

Sáyprɔs. Bõnto Yesu bádú yí nnyén bé Banábas, nó chí, “Mmũ ane afyé bo ntí.” ³⁷ Abhõñ nyaka nki, atí wú, atwó ne nkáp, abhure besí bõnto Yesu.

5

Ananias ne Safira

¹ Ke ewak emot, mmũ ane aka nnyén be Ananías ne ngoré aywi Safira bátili nebhuérémik. ² Ananías abhesé mbok nkáp ansem. Ngoré aywi arinji be yi akw ná. Asot ané áróbhé arak abhure besí bõnto Yesu. ³ Ke Píta abherp yi be, “Ananías, ndaká yí óró Satan ánkó wó antí be ónsé nsé ntá Efónó Bedyere ne oró mbok nkáp ane ótí mmik ansem? ⁴ Mpok óbhíkí re tí yó, mmik achi nyaka chi aye. Ne mpok ótí yó nkáp abhak chi aywe. Ndaká yí akaysi bekw ene enyũ enyĩn? Osensé chi ntá Mandem, puyé ntá nkwal!” ⁵ Negrhók Ananías ághókó beyõñ ebhen, akwén amik agú. Beyã becháy békem yéntiki mmu ane ághoko ndak ane.

⁶ Besak báchwe, mánép yi ne nden, bápókó, barak babheme.

⁷ Efuéré nókó mbó manok nywop arat, ngoré Ananías achwe anywóp, yi kerinji enyĩn ene efakari. ⁸ Píta abherp yi be, “Ghatí me tetep, nkáp ankem ané wó ne nném aywe bátili mmik ne?” Akeme be, “Ee, yinji wu ankem ná.”

⁹ Píta arem be, “Ná wó ne nném aywe báká eyõñ émot memó Efónó Mandem Acha enyũ eyó? Ghok! Bo abhen bábhémé nném aywe, báchi afo ambinywop, ne chõñ mampókó wó nkwal.” ¹⁰ Témté wu, Safira akwén bekw Píta agú. Besak báchwé nókó bághó be agu, bápókó bafu barak babheme

kekwoṭ ne nném. ¹¹ Beyă becháy bekem bōnkwo Yesu mankem ne yěntiki mmu achak ane aghoko enyih ene efakari.

Bōnto Yesu bákə beyă menyihí maknkay

¹² Bōnto Yesu báre kə beyă menyihí maknkay bechak besí bo ndü betəṅ Mandem. Báre chem nebhəet amot amem nebhəet ekerákap ane bábhiṅi nyaka be Acha Sólomon. ¹³ Yě mmu achak kechem ne bhə éti becháy, ke bo báre chyè bhə kenókó. ¹⁴ Ne beyă bo, baghərə ne babhakanem, bǎré noko, manchem nəkə mməet ne nkwo Yesu. ¹⁵ Éti menyihí maknkay ebhen bōnto bákə, bo bǎré pəkó bōmame mámbure nəkə nepaká mbi, mbək ndu bekók, bachak ndu bəsak, bé Píta aperé fəet ndikandi ywi ánkwen mbək ayap aməet. ¹⁶ Beyă bo bare fu ndü bōbetək abhen bachi kekwoṭ ne Yerúsalem, mándəkə nəkə ne bōmame, ne abhén befónó bebábebu bésəṅəri bhə. Bə mankem batəṅ.

Bōbati etək bare chyə bōnto Yesu beyă esəṅəri

¹⁷ Ke mūngo bachiákap ne bō mankem abhen bachi ne yi, nə chi bōnkwo Sádusi, bábhóṅ beyă mpap amík. ¹⁸ Bákém bōnto báfyé ekerékenəṅ. ¹⁹ Ke ángel Mandem atwó ne beti, anene babhinywəp ekerékenəṅ, asot bó báfú, arem be ²⁰ “Dók ká amem ekerákap Mandem, mánte, mángati bo yěntiki enyih éti nepém nekə enen.” ²¹ Néyí nókó, bǎrók bachwe amem ekerákap Mandem bábhó betəṅ bo mbə enyü ángel aghati bhə.

Mūngo bachiákap ne nkwo ywi bábhiṅi bōbati etək Israel mankem, bákém echeme, bachye eyəṅ

be mandók mamfere bõnto ekerékenõη mantwõ ne bhõ. ²² Babhabheri abhen ekerákap báchwõp are, keghõ bhõ. Bápetnsem ne eyõη be, ²³ “Sérõη, seghõ babhĩnywõp femfé, ne babhabheri nefi téé, ke sénééné nõkõ babhĩnywõp, sebhiki ghõ yě mmu amem.” ²⁴ Mũnti babhabheri ekerákap Mandem ne bõ batí bachiákap baghoko nõkõ nõ, batí átáka bhõ amem, bare bhep mmuet eyap enyĩη ene efakari ne bõnto Yesu. ²⁵ Ebhiki tat, mmu amõt achwe aghati bhõ be, “Ghók ká, bo abhen bǎfé ekerékenõη ýyu, báchí awu amem ekerákap téé bátõη bo.” ²⁶ Mũnti babhabheri ekerákap ne bõbhi bárõk basõt bõnto, ke báké tøk bó awõ amuet ndũ báchàη be bo báké temti bó ne batay mangway.

²⁷ Báperé nõkõ ne bhõ, bakõ bõ baté besí echeme bõbati etøk. Mũngo bachiákap abhép bó be ²⁸ “Séyer be batu be báké pere rem yěnyĩη ndũ nnyén mmũ-ne? Yě nõ, bǎtæk mbok Yesu amem Yerúsalem nkem ne bǎyàη bekõ embak be besé ke séká bǎwáy yi.”

²⁹ Píta ne bõnto Yesu mankem bakeme be, “Sébhõη beghok chi Mandem, puyě nkwãηwan. ³⁰ Mandem bachĩmbi bhesé akõ Yesu mmu bǎwáy ndu bago yi ndu ekotákátí ampetnsem ndu nepém. ³¹ Mandem akósí yí amfay, afyé ndũ nebhuet kenókõ be ambak Mũntí ne Mpepe, bé ányché bo Israel mbi betiknsem ndũ bebá bhap Mandem amfonõri bhõ. ³² Séghãti bo menyĩη ebhén séghõ ne amík mbõ batísie, ne Efónó Bedyere mmu Mandem achyé ntá bo abhen bǎghòk yi achi ntísie nkwo.”

³³ Bõ echeme bõbatí etøk bǎghókõ nõkõ nõ, bati ábe bhõ tontó. Bábho beyan mbi ndu béway

bõnto Yesu. ³⁴ Ke mũnkwɔ Fárisi amɔt, anɛ áká nnyén be Gamáliel, abhak aré. Abhak mmu echémé bõ batí amɔt nkwo ne ntɔn ebhé Mandem. Bõ mankem báchyè nyaka yi kenókó. Afate achye eyɔn be mánten kpik bõnto Yesu nɛfi. ³⁵ Arɛm ye ntá bõbati etɔk be, “Bo Israel, sɔt ka mpok ndũ enyɔn ené bákáysi beka ne bõbhen. ³⁶ Dɔnɔ́ ká be Tiódas árɛm nyaka be yi achi nném mmu. Bõ mbɔ batí besá esa (400) babhak bákoŋo bhi. Báwáy nókó yi, bakoŋo bhi bhɔ bátáka, nsóŋó eyi amay. ³⁷ Etáré nókó, Júdas mmu Gálili nkwo afú mpok básòt mpáy bho. Aya mbɔk bho béré koŋo yí. Yi nkwo agú, ne beyá bo abhen bákòŋo nyaka yi bátáka. ³⁸ Béyɔnɔ́ ye ndak anɛ, nchí ghati beka be mándó bõbhen, báké ka bhó yěnyɔn. Mbák nkaysi-ne, ne menyɔn ebhen bõ batí beka befu chí ntá nkwa, chɔn mánkwen. ³⁹ Ke mbák befu chi ntá Mandem, bápú kway bechyet bhɔ mbi. Bákway mbɔn beghɔ be mánù chí ne Mandem!”

⁴⁰ Bábhɔ́nɔ́ nókó ye bõnto Yesu, baden bɔ, básɛnti bhɔ be báképerɛ rɛm yěnyɔn ndu nnyén Yesu, barɔ bɔ mándók. ⁴¹ Bõnto báfú bárɔ echémé bõbati etɔk bárók ne maŋák mbɔnyunɛ Mandem aghɔ be bɔ bakway bo abhen bábhɔn keyóré ɛti nnyén Yesu. ⁴² Bɔ kerɔ betɔn ne bégháti bo Mbok Ndíndí be Yesu chi Mpɛmɛ Mandem afyé nyaka bariɛp be á̀tò. Báre ka nɔ yěntiki nywɔp amɛm ekerákap Mandem ne amɛm beket ebhap.

6

Báyáp bõbati tándrámɔt be mánkwák bõnto Yesu

¹ Mpok yə, bakoŋo Yesu báre yá mándəkə nəkə chi ambi. Bétáná békwen. Bo Israel abhen bárəm eyəŋ Grik nkwə béré nywinti be abhen bárəm chi ndiere eyəŋ bo Israel bákəre menyin yəntiki ewak kefyé ntí ndu bechye mánkwésé bhap. ² Ekə bönto Yesu batí byó ne apay bábhin; nkwə bakoŋo Yesu bárəm be, “Epu chak be sendə beghati bho Eyəŋ Mandəm, séndəbhe taŋ chi baraká nenyé. ³ Böma, yap ye ka böbati tándramət. Bábhəŋ bebhak bo abhen bo bárəm eríí ěti yap, mámbak bo abhen Efónó Bedyere achi ne bhə sayri, ne mámbak bariníndak. Yap ka bhó. Sékway bechye bhə betik ebhen. ⁴ Mbák echi nó, chəŋ sémbón mpok bechye mməet ndü nenikíməet, ne ndu béghati bho Mbok Ndíndí ne ndu bétəŋ Eyəŋ Mandəm.” ⁵ Bönkwə mankem bábhón manjáċ ěti enyin ene bönto bareme. Báyáp Stífin mmu amət ane abhəŋə nekə ne Yesu tontó ne Efónó Bedyere achi nyaka ne yi mpoknkem. Báyap Fílip nkwó, ne Prokórəs, ne Nikanó, ne Tímən, ne Paménas, ne Níkolás, kenkə ane áfú nyaka Antiək. Anəŋ áchyè nyaka Mandəm kenókó mbə enyü bo Israel bákə ke ənoko Yesu. ⁶ Básət bhə besí bönto Yesu. Bönto mánikməet mányánə bó amə anti.

⁷ Eyəŋ Mandəm ére go endək nəkə chi ambi, ne mpəy bakoŋo Yesu ayá tontó amem etək Yerúsalem. Beyă bachiăkap Mandəm nkwó báre noko Mbok Ndíndí.

Bákəm Stífin

⁸ Stífin chí mmu ane Mandəm átəŋ beyă beríndu, achye yí beyă betəŋ. Stífin akə berem menyiní

mankay ne atòŋ berìŋ besí bo. ⁹ Mbək bo báfate bábhó bekem epúítí ne yi. Bábhak bǒ ekeré neníkímuetí ene bo abhen báféré ndü kesem. Enyu eyo ke bábhiŋi nyaka yo. Bábhak bo Israel abhen bafu Síren ne mmu Aleksánda. Bóbhə ne bo Israel bachak abhen bafu atú Silísha ne Esia bare kem epúítí ne Stífin. ¹⁰ Ke bə kekway bekeme enyih ene yi árémé ne nerìŋindak enen Efónó Bedyere achye yi. ¹¹ Bákú bo mámpu be bǎghok ndü yi árèm ebúbə ěti Moses ne ěti Mandem. ¹² Enyu yo kě mányikisí batǐ bǒ batí etək amem, ne bati batəŋ ebhé Mandem, ne bati bǒ mankem. Bákém ye Stífin barək besí echeme bǒ batí etək ne yi. ¹³ Bátwó ne batísye ákwáré abhen bárémé be, “Mmũ-ne apú rə berem ebúbə mpoknkem ěti ekerákap Mandem ywesé ne ne ěti ebhé Moses. ¹⁴ Séghok ndü yi árèm be chəŋ Yesu Mmũ Násáret wu amokoti ekerákap Mandem ene, ne angupsi bepìŋ etək ebhen Moses áró ntá yese.” ¹⁵ Bǒ mankem abhen báchí amem ekeré manyé chəkə, batep Stífin amík amuet, bǎghó bé besí bhi béyibhiri berəbhe ghəə chi mbə ebhén ángel Mandem.

7

Kepi ekén Stífin árémé besí batəŋ manyé

¹ Mũngo bachiákap Mandem abhép Stífin be “Echi tetep be əkə barak ane bárèm nə be əkə?”
² Stífin akeme be, “Bəmá ne bəta, ghók ka me! Mandem betəŋ menkem abhesi nyaka ntá chi-mbi aywesé Abraham mpok yi achi atú Mesopotemia ke árəŋ etək Haran, ³ arəm ntá yi be, ‘Fǎ etək eye, dǎ nneréket aywe dók atú ane métəŋ chəŋ

wə.’ ⁴ Abraham afa ye atú bo Cháldia wu, arək achəkə etək Háran. Etayi águ nókó, Mandem akə yi afa aré atwó ndü mmik ane bächí aré echəj. ⁵ Abraham abhak fá, yě nə, Mandem kechye yí yě chí mónεbhúéré mmik. Afyé chí bariεp béchye mmik ntá yi ne ntá bebharébhə bhi yěndu yi abhiki bhəj nyaka mmó. ⁶ Mandem arək ambi béghati yi be: ‘Chəj bebharébhə bhe mámbak mankə amem etək bð bachak. Bð bhə mambure bhə ndu kesem, mánychye nəkə bhə beyá esəjəri ndu mamié besá esa. ⁷ Ke chəj nchyé ntémsí ntá bð etək ené bə bátək. Ne ansem mpok, chəj mámfə mántwə, mánychyé nəkə me kenókó fá.’ ⁸ Mandem anyú ye nku ne Abraham. Eriñí nku yə ebhak nesiép ane básiep bəbabhakanem. Abraham abhé nókó ye Aisek, asiép yi mpok yi ágháká manywəp ánen. Aisek ábhé Jekóp, Jekóp abhak chi ntá bð bati byo ne apay abhen bächí nyaka bachĩmbi manéréket bo Israel.

⁹ “Bachĩmbi bhə bábhəj mpabhamík ne mómáyap Joséf. Bálti yi mbə nsem ntá bakǵsie, Bó bárók etək Ijip ne yi. Ke Mandem abhak ne yi, ¹⁰ afeεe yí ndü besəjəri ebhi menkem, atəj yi berĩndu, ne achyé yi nerĩndak besí Mfə Ijip. Mfə Ijip achye yi betəj amfáy etək Ijip enkem, ne eket eyi enkem. ¹¹ Ansem mpok, nsay akwén etək Ijip enkem ne etək Kánän. Ekə esəjəri eya echa. Bachĩmbi bhese kekway bebhəj nenyie. ¹² Jekóp ághókó nókó ye be nenyíé nechi Ijip, ató bachi bhese aré. Ebhak ndəj ane mbi ane bó bárəjə Ijip. ¹³ Nerəj ane bó bárəjə aré ndəj ené ejwi épáy, Joséf akə bəmayi bəriñi yí, ne Mfə Ijip arĩñi nneréket Joséf. ¹⁴ Joséf ató ye bábhinj étayi Jekóp

ne bõneréket ywi mankem, batí besa bérát nsem neku. ¹⁵ Jekóp arək etək Ijip ne nneréket ywi ankem. Abhak aré te mpok ane yi ágú ne bõbhi bo bachi bachĩmbi bhese. ¹⁶ Bápókó yi bápetsem Shékem, bábhéme ndũ nnem enen Abraham ákú nyaka ntá bõ Hamə amem etək Shékem ne nkáp sílbhá.

¹⁷ “Mpok ane Mandem abhəŋə bekə bariəp amem yi afyé nyaka ne Abraham aghaka nəkə kekwoət, mpəy bo Israel abhen bachi Ijip bepet baya tontó. ¹⁸ Ebhak enyu yə kpatə mmu achak abhak Mfə Ijip ane abhiki riŋi nyaka Joséf. ¹⁹ Mfə wú achye bõ bhese beyă esəŋəri, akə bətayese mándó bõbhap neŋi mángú.

²⁰ “Mpok yə ke bábhé Moses. Arí tontó ne Mandem akəŋ yi. Máne yí eket etayi ndũ batəŋ arát. ²¹ Báró nókó yi neŋi, mmó Mfə Ijip ane ngərə, asət yi mbə móywi, ane yi. ²² Bátəŋ yí neriní kepi bo Ijip nenkem, ágó abhak erítí ndeme kepi ne nném mmu ndu menyih ebhen yi ákə.

²³ “Agháká nókó mamié besa bépáy, nkaysi atwó yi anti be ándók ángó bõmayi, bo Israel. ²⁴ Aghó nókó ndũ mmu Ijip ádèn mmu Israel amət, arək bekwak yi. Akeme kémbé, kpát awáy mmu Ijip wu. ²⁵ Moses akaysi be bõbhi bəriŋi bé Mandem ke átó yi ámféré bhó ndũ esəŋəri, ke bó keriní enyu eyə. ²⁶ Néyí nókó, arək atemeri ndu bõbhi, bo Israel bati apay mánù. Achwe bekə bõ mambak eyəŋ émət, arem be, ‘Ghók ká, bächí bõ mmu amət, ndaká yí mánù ne bati?’ ²⁷ Ke ane áyánŋ nti mpay, apuri Moses, abhép yí be, ‘Agha ákú wə mfə ne ntaŋá manyé yesé?’ ²⁸ ŋyàn béway me mbə enyu ówáy mmu Ijip éyú?’ ²⁹ Moses ághókó nókó nə, abhé arək

achəkə etək Mídia. Aré ke yi ábháy ngərə abhón bǝ babhakanem bati apay.

³⁰ “Éfueré nókó mamié besa bəpay, ángel Mandem abhesi ntá yi amem baso, kekwət Njie Sináy. Angel wu abhak amem ngó ane ádu ndü mónək amət ane ágò ebhi. ³¹ Enyih ene Moses ághó ekə yi abhak maknkay. Ne nerəh yi árəh kekwət beyih, aghók Eyəh Mandem Acha ndu érəm be, ³² ‘Mme ke nchí Mandem bachĩmbi bheka, Mandem Abraham, Mandem Aisek, ne Mandem Jekóp.’ Nékónó nékém Moses, afeere amík are. ³³ Mandem Acha arem ye ntá yi be, ‘Fere nkwəbhánya eye bekek, mbonyune nebhuéremik ane été nə are achi nyáná. ³⁴ Ngǝ besəhəri ebhen bǝbha bábhəh amem etək Ijip ne ngók nedĩ kebho enap, ne nsep ntwə befeere bhó ndü esəhəri eyə. Twó yé, chəh ntó wə Ijip.’

³⁵ “Stifin arək ambi berem be, nkúbhé Moses ane bábhíkí ka nyaka beghok yi, ne babhep yi be, ‘Agha áká wə mfə ne ntańá manyé ntá yese?’ Mandem afuet ntá ángel ane abhesi ntá yi ndu mónək beghati yi be ándók ámbák münti wap ne mmu ane áfeere bhə ndu esəhəri. ³⁶ Moses akə menyihí maknkay, ne atón berih ebhen bétónó betəh Mandem amem etək Ijip. Afeere bo Israel aré, akə báfét ndü Manyu Chu, ne amem baso ndü mamié besa bəpay. ³⁷ Nkúbhé Moses-ne árémé nyaka ntá bo Israel be, ‘Chəh Mandem anchye bhe ndemekerpinti achak ane áfù ndu nkwə yeka mbə enyü achye me ntá yeka.’ ³⁸ Yí Moses ke achi nyaka néntí bachĩmbi bhesé ne ángel Mandem amem baso. Mpok yə, ángel Mandem árém kepĩ ntá yi ndu Njie Sináy, akə yi arih menyih ebhen Mandem

áyàn yí ankə sendiŋi, nó chí Eyəŋ Mandəm ené échí tətəp mpoknkəm.

³⁹ “Κε bachĩmbi bhεεε keka beghok yi. Bápuri yi batən nepak, ke bápétnsem Ijip aməm batĩ-yap.

⁴⁰ Εκά barem ntá Arən be, ‘Ghokó bəmandəm ntá yeεε, be mandəkə nəkə bhεεε ambi. Mbák chi Moses mmu áféρέ bhεεε etək Ijip, sebhiki riŋi enyiyi ene efakari ne yi.’

⁴¹ Bághókó enyiyi ene echi mbə mómprəŋ, bare chyε yə akabhé nya, ne mánýíé epa ěti enyiyi ene baghoko ne amə. ⁴² Κε Mandəm atiknsem ntá yap akpik arə bə mánchyè nəkə kenókó ntá mmok, ne ntaŋ ne mambě mfay mbə bəmandəm abhap, mbə enyu echi aməm bekáti baremé kepĩnti be,

‘Bo Israel! Mpok ane bākò aməm baso ndũ mamié besa bépáy, ntá yá kě báwày nyaka nnya mánchyè nəkə akap ke?’

⁴³ Băpəkə nyaka étəm ené mandəm nsé ane áká nyén be Mólók.

Ne nembe enen mandəm nsé Ráfan.

Ne menyiyi ebhen băghókó ndu bechyε bhə kenókó. ěti yə, chəŋ mféρέ be ntó etək échák befuət Bábilon.’

⁴⁴ “Stífin arək ambi bérem be Bachĩmbi bhεsé babhəŋ nyaka étəm aməm baso ené étəŋ bé Mandəm achí ne bhə. Moses aghókó nyaka yə ébhák mbə enyũ Mandəm aghati yi, ne nkúbhé mbə enyũ Mandəm átəŋ yi amfay Njie Sináy be ebhəŋ bebhak. ⁴⁵ Ansem mpok, bachĩmbi bhεsé bárə yó ntá bəbhap. Bápókó yó mpok bākò ne Jóshua. Mandəm abók bo abhen báchí are besí bətayεε, basət mmik. ětəm eyə ébhák aré te mpok ane Debhít achi mfə. ⁴⁶ Mandəm atəŋ Debhít

berĩndu. Anikmæet ntá Mandem Jekóp be ando yi anté eket ntá yi. ⁴⁷ Sólomon ke áté eket eyo ntá Mandem. ⁴⁸ Yě nɔ, Mandem Acha apu chako ndũ beket ebhén bo bate ne amɔ. Echi mbɔ enyũ ndemekerĩnti áréme be Mandem arem be,

⁴⁹ ‘Mfay chí enɔkó kefo eya,

ne mmik chi erwɔ ene mésiki bekak are.

Ntiki enyũ eket ókway bete ntá ya?

nebhæét ane mækwáy beywemæet achí ne fá?

⁵⁰ Pú amó ya ke ághókó menyin ebhen menkem-ε?’

⁵¹ “Bérɔŋ ndũ ngwénti, Stífin arem be, ‘Bě bo netanánti, bě bo bǎpu noko Mandem ne bǎpú ghok eyɔŋ eyi. Bǎchet Efónó Bedyere mbi mbɔ bachĩmbi bheka. ⁵² Ntiki ndemekerĩnti bachĩmbi bheka bábhíkí chye esɔŋɔri? Ne bǎwáy nyaka baremé kerĩnti Mandem abhen bárémé mbi mbi be, Mmɔ betok ane achí chak besí Mandem átwɔ. Yí wu ke bǎtí ne bǎwáy. ⁵³ Bě kě Moses ásóré ebhé Mandem ntá bɔángel achye ntá yeka, yě nɔ, bábhíkí bhæere yó.’ ”

Báwáy Stífin ne batay

⁵⁴ Bo echeme bǔ batí etɔk bághókó nɔkɔ menyin ebhen Stífin áremε, bati ábé bɔ tontó, amík apėti anti. ⁵⁵ Ke Efónó Bedyere achi nyaka ne Stífin tontó.

Ayɔŋ amík ayinɔ mfay, aghó bediéré Mandem, ne Yesu téé ndũ nebhæet kenókó Mandem, ⁵⁶ Stífin arem be, “Ghók ka! Ngɔ ndũ mánéné mbĩnywɔp etɔkó mfay, Mmu ane áfú ntá Mandem abhak téé ndũ nebhæet kenókó ebhe awónem Mandem.” ⁵⁷ Ke bábhó bebik řri, bǎchók batú ne amɔ, bádú bárók bákém yi. ⁵⁸ Báyá yi bǎfú etɔk ne yí, bátémti yi ne

betay bawáy. Batisíe betábhá báfére nkú mfãmuet eyap, baro ntá esakámu amot be ambabheri nõkõ. Esakámu wu aka nnyén be Sõl. ⁵⁹ Mpok bátèmti Stífin ne batay, anikmuet be, “Yesu Acha, sot Efónó eya!” ⁶⁰ Akwén atep mánén amik, arem ne eyon etajataj be, “Acha, fonjori bhõ bebú ebhap ebhen.” Arémé nõkó nõ, asebbe.

8

¹ Sõl abhak aré téé, aka bé eri mángwáy Stífin.

Sõl are chyε bõnkwo beyä nenyok

Bébhó ewak eyõ, béré chyε nkwo Yesu abhen báchí Yerúsalem beyä nenyok. Ekũ bó mankem bábwé bataka atú etok Judéya ne átú Samária ankem. Erõp chi bõnto Yesu bõbhó amem etok Yerúsalem. ² Baway nõkõ Stífin, mbak bo abhen báchyè Mandem kenókó bápókõ yi bárók bábhème, ne bádi yi tontó. ³ Mbák chi Sõl, are yáj mbi ménème bõnkwo Yesu. Ekũ abho béchwé eket ne eket anja nõkõ abhen mánókó, baghoré ne babhakanem, amfyε nõkõ ekerékenõj.

Beyä bõ-Samaria mánóko mpok Filip aghati bõ Mbok Ndíndí

⁴ Bakojo Yesu abhen bábwé bátáka mbankem báre kõ mángati nõkõ Mbok Ndíndí ãti Yesu. ⁵ Ane bábhij; be Filip arak etok égho atú Samária angati nõkõ mbok ãti Mpeme Mandem afyé nyaka bariεp be ätõ. ⁶ Akũ menyinjí maknkay aré. Bo baghõ nõkõ nõ, beyä bhap báre tá batú sayri ndu beghok menyinj ebhen yí árèm. ⁷ Befónó bebúbebu ebhén bésõjori bo bére rõ bhõ mémbiki nõkõ ne eyon etajataj. Beyä bo abhen bachi bhuré ne bakem

bátan nkwo. ⁸ Ekɛ beyä manák abhak ne bõ etok egho Samária eyo.

⁹ Mmũfú ane áká nnyén bé Símun achí nyaka etok eyo nkwo. Abhak mñnjɔ. Anan ákà nyaka menyin ebhɔ ndu erɔri mpok, andeme nɔkɔ bé yí achí etantí mmu. Bõ Samária babhak maknkay béghɔ menyin ebhen yi ákà. ¹⁰ Bɔ mankem, maném bo ne ndéndémé bho bare tá batú beghok menyin ebhen yi ághàti bhɔ, mándeme nɔkɔ be, “Mmũ-ne chi mmu Mandem ane bábhini be Etantí mɛ.”

¹¹ Barak mandem nsé ane yi ákà ndu erɔri mpok, akɛ bo báre ta batú beghók menyin ebhen yi árèm.

¹² Fílip atwó nókó ne Mbok Ndíndí eti enyu Mandem abhak ne bõbhi mbɔ Mfɔ wap ne eti Yesu Kristo, baghɔré ne babhakanem bábhɔ ménóko mándɔkɔ nɔkɔ be mánjwiti bhó. ¹³ Yě Símun nkwo anoko bájwiti yí. Bájwiti nókó yí, abhat mmɛet ne Fílip, ankonɔ nɔkɔ yi yěntiki ebhak. Nyu arɔp yi fuu eti bereme menyini maknkay ebhén Fílip ákà, ne eti berin ebhén Mandem áfɛèt ntá Fílip antɔn nɔkɔ.

¹⁴ Bõnto abhen Yerúsalem bághoko nɔkɔ be bõ-Samaria mánoko Eyɔn Mandem, bátó Píta ne Jõn aré. ¹⁵ BɔPíta bachwɔp nɔkɔ Samária, bare niɔmmɛet bé Efónó Bedyere ántwɔ ntá bo abhen mánóko Yesu.

¹⁶ Efónó Bedyere abhiki re twɔ nyaka ntá yě mmu wap. Yě nɔ, manan bajwiti nyaka bhɔ ndũ nnyén Yesu Acha. ¹⁷ Píta ne Jõn mányánja amó anti bõbhen manikmɛet, Efónó Bedyere atwó abhak ne bhɔ.

¹⁸ Símun ághó nókó bé Efónó Bedyere atwɔ achi ne bhó ndũ bõnto mányánjá bɔ amɔ anti, afere nkáp béchye bõnto, ¹⁹ arem be, “Kɛ ká menkwó mbõn betan bé yě agha ane nyánjá yi amó anti Efónó

Bedyere ántwó ntá yi.” ²⁰ Ke Píta akeme yi be, “Eghori émpókó wó ne nkáp aywe! Okáysí bé ókwáy béku akap Mandem ne nkáp na? ²¹ Diñí bé óbhíkí bhón ye enyíñ ndu betik ebhesé mbonyune nti ene népú chak besí Mandem. ²² Ndu echi nò, tík nsem ndũ nkaysi bebú ane achi wò anti ónikmæet ntá Mandem Acha. Ngufú chon amfonori nkaysi ane achi wò anti. ²³ Ngò bé óbhon epó mpabhamík ne ókwën nsem anten bebú.” ²⁴ Símun aghoko nòkò nò, akeme Píta ne Jón be, “Bòta, ník ka Mandem mmæet ãti ya bé yënyíñ émòt ene bãrémé éké fakari ne me.”

²⁵ Mánánjá nókó béghati bo mbok Yesu ne menyíñ ebhen yi akæ ntá yap, báró bare petnsem Yerúsalem. Bäre téé ndũ bóbetok Samária mangati nòkò bo Mbok Ndíndí ãti Yesu.

Mmu Etöpia anoko Yesu

²⁶ Ke ángel Acha atwó arem ntá Fílip be, “Faté sep ndũ esí mbi ane áfù Yerúsalem áròn Gása”. ²⁷⁻²⁸ Fílip afate abho béròn. Éfákari bé mmũ Etöpia amòt ane afú Yerúsalem ndũ menikmæet ápetnsem etok eyi amem ékárík ene mpònóndík éyà. Abhak mũngo Etöpia ane baghaka ne yi ke akeme nyaka efiñí ekeré nkáp mbò mmu ane baghaka yi apu kway nyaka bechem ne bo abhen mfo ngoré * Mfo Etöpia wu aka nnyén be Kándas. Ené yí áchi amem ekarík eyi áròn, are pay ekáti ndemekerpinti Aisáya. ²⁹ Éfónó Bedyere aghati Fílip be, “Dók awu kò nókó kékwót ne ekarík eyò.” ³⁰ Fílip ajet aròk kekwoót ne yó, aghók ndũ mmu wu ápáy ekáti ndemekerpinti

* **8:27-28** Mfo ngoré àkèm nyaka baraká kefò ntá móywi mmu bo básaré nyaka mbò mónyómok.

Aisáya. Abhép yí be, “᾽bhəŋ nə nejwimem ndũ enyih ené ópày?” ³¹ Mũngo Etöpia wu akeme be, “Měkwáy bejwimem ná ené yě mmu ábhíkí néne angati me?” Abhiŋi ye Fílip ánkó ánychókó ne yí amem ékárík. ³²⁻³³ Enyih ene yi ápày ndũ Ekáti Mandem ebhak bé: “Achí nyaka mbə ághónəmən ane bakeme bárəŋ beway, mbə mónkwəmən ane báfère emene eyi, yě bebik yə kebik. Ake néne eyəŋ. Báyóre yi, batəŋ yi, bákpót nyé eni, bachye yi esəŋəri ndéndem. Agha ákway betəŋ be, Yiŋí mōwa né, ené bákpóre nepém eni ambi ambi fá amik?” ³⁴ Mũngo wu abhép Fílip be, “᾽tá, ghati mé, ndemekep̄inti as̄ŋ enyih ene yi árəm nó ěti agha? Arəm nə chí ěti mmu ácháak ke ěti mmuet eyi?” ³⁵ Fílip abho ndũ nebhuet ekáti Aisáya wu agháti mũngo Etöpia Mbok Ndíndí Yesu. ³⁶ Báre kə mándəkə nəkə. Bágháká nókó ndũ nebhuet ane manyiep achi, arəm ntá Fílip be, “Yiŋí manyiep. Ntí achí ane bábhiki bhəŋ béjwiti me?” ³⁷ [Fílip akeme yí be, “Mbák ósíki nti ene nenkem ne Yesu, měkwáy béjwiti wə.” Mmũ wu akeme yí bé “Nnókó be Yesu Kristo chí Mmə Mandem.”] ³⁸ Mũngo wu achye ye eyəŋ bé mánkə ékárík énté. ᾽té nókó, bó ne Fílip básəp báchwe anyén, Fílip ajwiti yí. ³⁹ Báfú nókó anyén, ᾽fónó Bedyere aferə Fílip aré, mũngo Etöpia wu kepepe ghó yi. Yě nə, arək ambi ne nekə eni ne maŋák. ⁴⁰ Fílip ápére yiŋi arəp chí etək Asótus. Abho béghati Mbok Ndíndí arə. Arək ambi békə nə ndu bəbetək mankem abhen báchi ambi kpáte mpok yi aghaka Seséria.

9

*Səl ayibhiri abho bekoŋo Yesu
(Bk 22.6-16, 26.12-18)*

¹ Mpok eyo nkem, Səl arək ambi bepa be yi abhəŋ beway bakoŋo Yesu. Arək ntá mūngo bachiăkap Mandem, ² aghati yi be anchye yi bekāti ebhén béchye yi betaŋ beŋəŋ Damáskos ndu bekeré nenikímæet bo Israel bé mbák ángó bakoŋo Mbi Yesu aré, ankwáy békémti bhó, baghərə ne babhakanem, angwót, andək Yerúsalem ne bhó. ³ Səl afa ye are róŋ. Agháká nókó kékwót ne Damáskos, bedíéré befú amfay témchok besep békáp yi. ⁴ Səl akwén amik, aghók eyəŋ ené ébhèp yi be, “Səl, Səl, ndaká yí óchyè me nenyok?” ⁵ Səl akeme be, “Acha, chí wə agha?” Eyəŋ eyo ékéme yí be, “Mme Yesu ke ókòŋo gbəkógbəkə ònchye nəkə nenyok. ⁶ Ke faté, dók amem etək egħo. Chəŋ mángati wó aré enyiŋ ene óbhónó béka.” ⁷ Bð abhen bákò nyaka ne Səl, bághók eyəŋ eyo, ke bə kegho yě mmú. Báte manyu chochok. ⁸ Səl afate amik, anene amík, ke yi kekway beghə mbaŋ. Bákém yi ndu awə, baya barək etək Damáskos. ⁹ Abhak aré ndū manywəp arát, yi kekway beghə mbaŋ. Mpok yo nkem yi kenyie nenyíé, yěnyiŋ yi ke nyu.

¹⁰ Nkoŋo Yesu amət achi nyaka Damáskos ane áká nnyén bé Ananías. Aghó kenó amík ántífú ndu Yesu Acha abhiŋi yí be, “Ananías.” Aka arem be, “Acha, ghó mé ne.” ¹¹ Acha aghati yi be, “Faté dók ndu nkəngə-etək ané bábhiŋi bé Téé. Ōnánj ónchwəp ndū eket Júdas bəp mmu Tásos ane áká nnyén bé Səl. Achí aré ənìkmæet. ¹² Ne ndū

kenó amík antí fúú, aghó mmu ane bábhin̄i bé Ananías, ndu áchwé anywóp. Anyaṅa amō anti ywi bé ámpet ankway begho mban̄.” ¹³ Ananías akeme be, “Acha, beyá bo bág hátí me mbok Sól wu ne bebéptí menȳiṅ ebhen yi ákú ntá bōbhe awu Yerúsalem. ¹⁴ Bōbatí bachiákap Mandem báchyé yí betan̄, ne atwō fá chi békemti bōbhe.” ¹⁵ Ke Yesu Acha aghati yi be, “Dók mbonyune njap yí ámbák mábetik awa, bé ándak ángati bo abhen bápú bo Israel, ne bafō bhap, ne bo Israel ḗti eya. ¹⁶ Chōṅ membōṅ ntōṅ yí esōṅori enkem ené yí ábhóṅó begho ḗti ya.” ¹⁷ Ananías áró ye arək áchwé amem eket ené Sól áchi are. Anyaṅa yí amō antí arem be, “Sól, manó, mbōṅ Yesu Acha mmu abhésí ntá ye ankōṅombi mpok ótwò fá, ke átó mé nká ómpet óngó mban̄ ne bé Efóṅó Bedyere ambak ne wō.” ¹⁸ Témté wu ebhak ntá Sól mbō be menȳiṅ mbō befabhé nsi befu yí amík bekwenti. Apet abho begho mban̄. Afate ye arək bájwíti yi. ¹⁹ Anyíé nenyíé betan̄ ebhi bépétnsem.

Sól abho béghátí mbok Yesu etək Damáskos

Sól abhak Damáskos ne bakoṅo Yesu ndu mpāy manywóp. ²⁰ Abho ye bérōṅ ndū bekeré nenikímuet bo Israel témté angati nōkō bo ḗti Yesu bé, “Yesu áchí Mmō Mandem.” ²¹ Bō mankem abhen bág hókó yi, báb hák maknkay, mámbebhe nōkō bati be, “Pú nkúbhé mmũ-ne ke ákò nyaka anguebhe nōkō nenu ne bo abhen bábhin̄i nnyén Yesu awu Yerúsalem ne? Atwō fá chí bé ánkém̄ti bo Yesu angwōt, ansōt ampétnsem ne bhō Yerúsalem. Atwō fá ndu bekemti bhō be ansōt ampétnsem ne bhó ntá bō batí bachiákap Mandem.” ²² Yě nō,

Sǎl are tǒŋ Mbok Ndíndí ǎti Yesu andǎk nǎkǎ chí ambi. Are fǔét ndu beyǎ babhi betǒŋ kponǒroŋ bé Yesu ke áchí Mpepe Mandem afyé nyaka bariɛp be áto enyuné bo Israel abhen báchí Damáskǎs bábhiki kwáy bekem kefe ne yí. ²³ Efɛere nǎkǎ beyǎ manywǎp, bǒbati bo Israel báté eyu beway Sǎl. ²⁴ Sǎl arinǝ nkaysi yap. Báre non yi beti ne ngósi ndu manyǔbhá anɛ Damáskǎs be mpok yi áyàn beɛɛt, mankem yí mangway. ²⁵ Ke beti mémǎt, bakonǎ Sǎl basot yi báfyé amem ekay báku yi áɛɛt ndǔ mbok ané áchi ndǔ nkok anɛ ákábhé etok, básébhɛ yi amik ansem ebhá. Abɛé.

Sǎl apɛtnsem Yerúsalem

²⁶ Sǎl apɛtnsem Yerúsalem are mǎ béchem mmɛet ne bakonǎ Yesu aré, ke bó kenoko be yi achi nkonǎ Yesu. Báre chay mámbɛ nǎkǎ yí. ²⁷ Ke mmu amǎt anɛ aka nnyén be Banábas asot yí arǎk ntá bǎnto Yesu. Aghati bhǎ enyǔ Sǎl aghǎ Yesu Acha ambi mpok yi árǎŋ Damáskǎs ne enyǔ Yesu árémé kepí ne yi. Aghati nkwó bó enyǔ Sǎl átǎŋ Eyǎŋ Mandem kponǒroŋ ndu nnyén Yesu awu Damáskǎs kebǎŋ becháý. ²⁸ Bɛbho ye mpok yǎ, achem mmɛet ne bakonǎ Yesu Acha ndu yǎntiki enyǝŋ ene bǎ bákǎ.

²⁹ Are tǎŋ Eyǎŋ Mandem ndu nnyén Yesu kebǎŋ becháý. Mpók ne mpok ándem nǎkǎ ǎti Yesu ntá bo Israel abhen bárɛm eyǎŋǎ Grik, ankem nǎkǎ epúítí ne bhó. Ekǎ bare yán chí béwáy yí. ³⁰ Batí Bǎ nkwó bárǝŋí nǎkǎ nǎ, básot yi barǎk Seséria, bátó yí ándók Tásǎs. ³¹ Efákári ye be bǎnkwo Yesu abhen bachi atú Judéya, ne abhen atú Gálili, ne abhen atú Samária nkem keɛɛɛ bhǎŋ esǎŋori. Bakonǎ Yesu bábhɛɛ nepém enap enyu ené nétǎŋ bé bǎ

báchyè Mandem kenóko. Efóno Bedyere are chye bhə nepɔptinti, anchye nəkə bhə betan. Ekə beyǎ bo báchák báre noko Yesu mánhem nəkə ne bhə.

Píta arək etək Lída ne Jopa

³² Efákari be Píta ákò nyaka mbǎn ne mban ndu bébyo bo Mandem. Ewak émot, arək bebyo abhen bachi etək ene bábhin; be Lída. ³³ Akwese mbéntí amot aré. Báre pəkə yi yéntiki ebhak ene yi áròh. Abhak enyu yò ndu mamié ànèn. Aka nnyén be Aénias. ³⁴ Píta arem ntá yi be, “Aénias, Yesu Kristo ákù wə óntán néne. Faté pét ɛsák eye.” Témte wu, atém afate. ³⁵ Bə etək Lída ne Shárən babhak aré. Bə mankem bǎghó nókó ndu Aénias ákò, mánókó Yesu Acha.

³⁶ Ngərə amot achi nyaka etək Jopa ane aka nnyén bé Tabíta, * [Nó chí Dókas ndu eyəh Grik] abhak nkoŋo Yesu. Akə nyaka beri, ankwak nəkə bachébhébhə mpoknkem. ³⁷ Mpok yə, akwén neme agú. Báso yi bábhuere amem mókerémfay ndu ekeré mfay. ³⁸ Jopa kesap nekə ne Lída. Bakoŋo Yesu abhen Jopa bǎghók be Píta achi Lída. Bátó bo batí apay, ntá yi. Bárək manik yi mmuet be, “Eta, twə ghə bhesé ayak, kéchənti mpok.” ³⁹ Píta afa ye are rəh ne bhə. Agháká nókó aré, basət yi bako ndu mókerémfay. Beyǎ mánkwésé bábhak are. Bó mankem bakap Píta. Báre di, mántəh nəkə nden ene Tabíta áyéme ntá yap mpok yi achi nepém. ⁴⁰ Píta aghati bó mankem mámfu nefi. Atep mánén amik anikmuet ntá Mandem. Ayibhiri mmuet ntá ngu arem be, “Tabíta, faté!” Tabíta anene amík. Aghó nókó Píta afate achəkə chókó. ⁴¹ Píta asá áwó

* **9:36** Ne Dókas chi “Nso” ndu Kényan.

akem yi akwak yi afate. Abhiñi ye bo Mandem ne mánkwésé, asot Dókas atón bó be mangó bé yi achí nepém. ⁴² Mbok Dókas ataka etok Jopa enkem. Beyä bo mánóko, básiki nti ne Yesu Acha. ⁴³ Píta arak ambi bechakó Jopa ndü beyä manywop ne ngoko nkwobhénya ene bággharé amuet nnya ene baway. Nnyén eni nébhak be Símun.

10

Konélios abhiñi Píta eket eyi

¹ Mmufú achí nyaka etok Seséria, ane aka nnyén bé Konélios. Abhak müntí éká batemé nenu Rom besa bétáy. Béré bhini eka eyo bé Eka Itália. ² Konélios abhak mmu ane ákójó baraká Mandem ne áchyè nyaka Mandem kenókó ne efo eyi enkem. Abhak mmu ane ánikmuet ntá Mandem mpoknkem, anchye nako beyä nekwak ntá bo Israel abhen bachi bachébhébo. ³ Ewak émat, mbò nkarenka erat ne ngósí, aghó kenó amík anti fúú. Aghó sayri ndu ángel Mandem amot átwó ábhíñí yi be, “Konélios!” ⁴ Ayon amík are yini ángel wu ne becháy, abhep yi be, “Eta chí yi?” Angel Mandem akeme be, “Mandem aghok nenikímuet ene, aghó nekwak enén óchyé ntá bachébhébo ne abhøj manák ne wó. ⁵ Tó ye bo Jopa be mandók mámbíñí mmu ane áká nnyén bé Símun ane nnyén eni nechak nechí be Píta. ⁶ Achòko ne Símun ngoko nkwobhénya. Eket Símun wu echi angoko manyu.” ⁷ Angel Mandem arøjó nako, Konélios nkwo bakü betik abhi batí apay ne ntemé nenu amot ane achi nyaka ne yi mpoknkem ankwaka nako yi. Ntemé

nenu wu abhak mmu ane áchày Mandem. ⁸ Bátwó nókó, aghati bhó enyih ene ángel Mandem árémé. Ató ye bó etok Jopa.

⁹ Bárò bare rəh, bágháká kékwoť ne etok mbò nkárénká byo ne epay. Nkúbhé mpok yò, Píta akó amfay eket ndu menikmaet. Mfay eket abhak ransi.

* ¹⁰ Nsay akém yi, are yáh enyih ményié mpok ane nenyié nebhaet angó, aghó kenó amík antífú.

¹¹ Aghó bé nebu nénéne. Enyihífú éfú are ere sep amik. Ebhak mbò ntëndən negho enén bákémé ndü batí yi anwi básèbhe amik. ¹² Menyü nnya menkem bébhak ndu enyih eyò. Nnya ené bekak menwi ebhak aré ne ené ésù meniè amík ne kenən.

¹³ Aghók eyəh ndu érəm be, “Píta, faté, wáy nyiè.” ¹⁴ Ke Píta akeme be, “Cháá! Acha mbíkí re nyiè enyih ene epu pépép besí Mandem wáwák.”

¹⁵ Eyəh epet etwò ntá yí ndəh ane ájwí epay be, “Enyih ene Mandem aku be embak pépép besí bhi, yè mmu ake rem be épú pépép.”

¹⁶ Efákári nókó enyu yò ndəh éráť, enyih eyò épétnsem amfay. ¹⁷ Ené Píta abhaét beyəh berihí ntí kenó amík antífú ekò, bə abhen Kónélios áťó, bare bhep ebhak ene Símun áchí. Bárók kpát báchwəp ndü nyübha eket ene yi achi are.

¹⁸ Básá eyəh babhep mbák mmu ane ákà nnyén bé Símun Píta achí aré. ¹⁹ Ne ené Píta abhaét bekáysi kenó ekò, Efónó Bedyere arem ntá yí be, “Yihí, bə batí árát báyàh wò.

²⁰ Faté, sep, dók áyák ne bhò ne óké chənti mpok. Me ke ntó bə.” ²¹ Píta asep arək ntá böbhə, arem be, “Me ke nchí mmu ane báyàh.

* **10:9** Mfay eket achi nyaka ransi enyu ene mmu ákwày béko, andək, ambak are yí aywinti ndu béywəmaet ne ndu menikmaet.

Bătwə ndaká yí?” ²² Bákéme yi be, “Kənélios, münti batemé nenu besa bétay, ke ato bhésé ntá ye. Achí chak besí Mandem ne áchày Mandem. Bo Israel mankem báchyè yi kenókó tontó. Angel Mandem ághátí yi ántó mámbiñi wə, óntwə eket eyi, be angok enyiyi ene óbhóhó béghátí yi.” ²³ Píta asət bó árək anywóp ne bhə.

Néyí nókó, Píta afa are rón ne bó. Mbək bə nkwó Yesu abhen Jopa bárók ne yi. ²⁴ Bákə bábħare ambi, ke néyí nókó báchwəp Seséria. Kənélios anán ariní nyaka bé Píta átwə. Ató bábħiní bə nneréket ne mamæere bhi. Bó mankem bachəkə mánonə nəkə bəPíta. ²⁵ Nəchwe Píta áchwe anywóp, Kənélios akwén yi bekak, abho béchye yí kenókó. ²⁶ Ke Píta akem yí ndu awə, be yí amfate, arem be, “Me nkwó nchí chí nkwa mbə wə.” ²⁷ Ne ndu bərəm kepi ne Píta, Píta achwe anywóp, aghó beyä bo. ²⁸ Arem ntá yap be, “Bə babħəñ bəriní ndu ebhé eyese érem be mmu Israel abhiki bhón befyə mmæet ne bo abhen bápú bo Israel ne abhiki bhəñ yé chi berəñ beghə bhə. Ke Mandem atəñ me kponorəñ be, nké yiní yé mmu mbə be abhiki kway besí bha. ²⁹ Ngó nókó ye bo abhen ótó, mfá nde twó nkekém epúítí ne mmu. Ghatí ye me ntí ane óbħiní mé!” ³⁰ Kənélios akeme yi be, “Ekə manywəp anwi echəñ ené nchí amem eket eya nchí nikhæet. Nkúbhé mpok mbə ane, mbə nkarənka érat ne ngósí, mmu abhesi me besí ne nkú ane are ghə, ³¹ árem be, ‘Kənélios, Mandem aghok nenikímæet ene, ne aghə nekwaκ enén óchye bachébhé bhə. ³² Tó ye mmu Jopa be andək ambiní mmu ane ákə nnyén be Símun Píta. Achí kenəkə amem eket Símun ngoko nkwaəbhénya ne eket eyi

échi angəkə manyu!’ ³³ Ntó ye bo tэмté бé mámbíní wə, ne éri ndu ótwó. Besé mankem séchi fá besí Mandem ndu beghok yěntiki enyiñ ené Acha ágháti wə óngátí bhesé.”

Menyiñ ebhen Píta aghati Konélias ne nkwo ywi

³⁴ Píta abho ye berem be, “Ngə sayri бé Mandem apú təñ kériñámík. ³⁵ Ke ndu yěntiki etək, ye agha ane áchəy Mandem anka nəkə menyiñ ebhen béchi chak besí bhi, Mandem əsət yi ambak mmü ywi. ³⁶ Nkəysi be bəriñi ntó enen yi ató nyaka ntá yeşe bo Israel be chəñ anka bo mambak sayri ne yi ęti enyiñ ene Yesu Kristo aka. Yi Yesu achí Acha amfəy bo mankem. ³⁷ Bəriñi eremé ndak ané áfákári atú Judéya ankem, bébho atú Gálili, mpok Jön ánəñ ánəñá nyaka beghati bo be mántiknsem ndü bebú bhap yi anjwiti bhə. ³⁸ Bəriñi ęti Yesu mmu Násáret, ne enyu Mandem achyé nyaka yi Efónó Bedyere ne betəñ. Akə mbänkem anka nəkə beri neambu nəkə bə mankem abhen Satan áchyè bhə esəñri mbənyune Mandem achi ne yí. ³⁹ Ne séghə ne amík menyiñ menkem ebhen yi áká Yerúsalem ne mbañ echak amem etək bo Israel. Bágó yí ndu ekotákátí, agú. ⁴⁰ Ke égháká nókó manywəp arát, Mandem aka yi apetnsem ndu nepém, atəñ mməet kponorəñ ntá bo. ⁴¹ Ke abhiki təñ mməet chí ntá bo mankem. Atəñ mməet ntá batísié abhen Mandem ánəñ áyábhé, nó chí bhesé bo sényié ne sényú ne yi mpok yi ápérénssem ndu nepém. ⁴² Ne yi agháti bhesé бé sékérə beghati Mbok Ndíndí yə ntá bo, ne бé sénka bo mándiñi бé yí kə Mandem ayabhe be ambak mmu ne ábhónó bétəñ bo abhen bachi

nepém ne abhen bágu. ⁴³ Baremé kepǎnti mankem bárèm nyaka ěti yi be, yě agha ane asiki nti ne Yesu, Mandem áfonori bebú ebhi ěti yi Yesu.”

Εφόό Βedyere atwó ntá bo abhen bápú bo Israel

⁴⁴ Ené Píta abhæét bérem menyin ebhə, Εφόό Βedyere atwó abhak ne bo mankem abhen bágħók Eyəη Mandem. ⁴⁵ Bǒ nkwó Yesu abhen bachí bo Israel, nó chí abhen báfú Jopa ne Píta, bábhak maknkay tontó mbənyune bágħó be Mandem achyé Εφόό Βedyere ntá bo abhen bápú bo Israel nkwə. ⁴⁶ Bábhak maknkay mbənyune bágħók ndu bobhó bárèm beyəηótək béchák béchák ebhén bó bábhiki ghók, mándeme nəkə be, “Mandem atan ne ari achá!” Ekə Píta arem bé, ⁴⁷ “Mandem achyé bǒbhen Εφόό Βedyere nkúbhé mbənyu yí áchyé nyaka bhese bo Israel. Agha ákwáy ye békánj bé báké jwiti bhó?” ⁴⁸ Achye ye eyəη bé mánjwiti bhó ndu nnyén Yesu Kristo. Bájwítí bhə. Bárem be Píta anchəkə ne bhə ndu mpǎy manywəp.

11

Píta arem be bo abhen bápú bo Israel mánoko nkwo

¹ Bǒnto ne bakoηo Yesu báchák atú Judéya ankem, bágħók be mbək bo abhen bápú bo Israel mánóko Eyəη Mandem nkwə. ² Mbək bo bachi nyaka ndu nkwó bakoηo Yesu abhen báte be bábħəη bésiép yěntiki mmu mbə bó bo Israel, ke ankwáy bébhak mmu Mandem. Píta ápéré nókó nsem Yerúsalem, bǒbhə béré ji yí mándeme nəkə be, ³ “Yí ekə óróη óchwé amem eket bo etək échák abhen bábhiki syep bhə kpáte őnyíe nenyíé ne bhó?”

⁴ Píta abho ye béghati bhó sayri yěntiki enyih ené éfákári te ndũ nebħõnet be, ⁵ “Ewak émot ndu nchí níkmæet awu etøk Jopa, ngó kenó amík antífú. Ngó ndu enyih éfú amfay ésèp. Ebhak mbõ ntëndèn negho enen bákémé bati yi anwi básèbhe amík. Egháká nókó kekwót ne me éte. ⁶ Njijì sayri beghõ enyih ene echì aré. Ngó nnya menyu ne menyu. Nnya ene anywóp ne nnya ebebe ne nnya ené ésù meniè amík ne kenèn. ⁷ Ngók eyõh ndu éghàti me be ‘Píta, faté, wáy nyiè!’ ⁸ Ke nkemé be ‘Acha wáwák! Mbíkí re nyié enyih ené épú pépép besí ebhe.’ ⁹ Ke eyõh epet erem ndõh ane ájwi epay be, ‘Enyih ene Mandem akà be embak pépép, yě mmu áké rem be epu pépép.’ ¹⁰ Éfákári enyu eyõ ndõh érát, enyih eyõ épétnsem amfay. ¹¹ Nkúbhé mpok yõ, bo batí arat bachwõp ambĩnywõp eket ené nchí aré. Báfú Seséria ne ntó bé mánsõt me. ¹² Éfónó Bedyere aghati me be, ‘Faté sep dók ne bhõ. Ìké fyè ntí bé bápú bo Israel.’ Bõmayese abhen batí átándát abhen Jopa bákõhõ me sérøk Seséria, ne bese mankem séchwe ekeré mmu wu Kónéliõs. ¹³ Aghati bhésé ndu yí ághó ángel Mandem eket eyi ne ángel wu ághàti yi be ántó bo Jopa mámbijì me Símun Píta be ¹⁴ ndók ngàti yi mbok ane akà yi andíní enyu Mandem akway bepeme yi ne efo eyi enkem. ¹⁵ Nebho mbó béghàti bhõ menyih, Éfónó Bedyere atwó ntá yap nkúbhé mbõ enyu éfákári nyaka ne bhese ndũ nebħõnet. ¹⁶ Ntik ye enyih ene Yesu Acha árémé nyaka be, ‘Ìõn ájwiti bo ne manyier, ke chõh mánjwiti bhe ne Éfónó Bedyere.’ ¹⁷ Be bábhõh, ghó yeka! Mandem achyé bõbhõ nkúbhé akap ané yi achyé nyaka bhese mpok sénókó Yesu

Kristo Acha. Nchí yé nyaka agha bechet Mandem mbi?” ¹⁸ Bághókó nǎkǎ menyĩn ebhen Píta árémé menkem, manyu áchók bhǎ. Báre chyε Mandem kenókó mandem nǎkǎ be, “Nǎ Mandem achyε mbi ntá bo abhen bápú bo Israel nkwǎ be mankway betiknsem ndũ bebú ebhap, mambǎn nerpém!”

Nkwǎ Yesu abhen Antiak

¹⁹ Beyǎ bakoŋo Yesu báfú nyaka Yerúsalem ɛti ɛsoŋori ene ebho mpok bǎwáy Stifin bataka mban ne mban. Mbǎk bǎrǎk kpatε atú Foníshia, báchák tε Sáypɔs ne abhenεfu tε Antiak. Bǎrǎn nǎkǎ nǎ, mangati nǎkǎ mbok Yesu ntá bo Israel bǎbhǎ. ²⁰ Ke mbǎk abhen bachi bo Sáypɔs ne abhen bachi bo Sírene bǎrǎk Antiak bǎbhǎ bégháti Mbok Ndíndí Yesu ntá bo abhen bápú bo Israel nkwǎ. ²¹ Acha abhak ne bhǎ, akwak beyǎ mánoko bǎbhǎ bekoŋo mbi ywi. ²² Mbok akǎ aghaka ntá bǎnkwǎ Yesu abhen Yerúsalem. Bǎtó Banábas ɛtǎk Antiak. ²³ Agháká nǎkǎ áré, aghǎ ndu Mandem átǎŋǎ bǎbhǎ berĩndu ebhi, abhǎn beyǎ maŋák, abho béfyé bhǎ nti be mámbak tetep ne Yesu, mánte kpirí mpoknkem ne nti nenkem. ²⁴ Banábas achí nyaka ɛrítí mmu ane asiki nti ne Yesu sayri. ɛfǎŋǎ Bedyεε abhak ne yí tontó. Akwak beyǎ bo mánoko mbok Yesu, báchem mmɛt ne bakoŋo bhi. ²⁵ Banábas arǎk ye Tásǎs béyan Sǎl. ²⁶ Aghǎ nǎkǎ yi, asǎt yí apɛtnsem Antiak ne yi. Sǎl ne yi bǎbhak are ndũ mmíé nenkem ne nkǎ Yesu, mántǎn nǎkǎ beyǎ bo Mbok Ndíndí. Chi Antiak ke bǎbhǎ nyaka bebhinǎ bakoŋo Yesu be, “Nkwǎ Kristo.”

²⁷ Mpok yǎ, mbǎk baremé kepĩnti báfú Yerúsalem bǎrǎk Antiak. ²⁸ Mmu wap amǎt áká nnyén bé

Agábos. Ndu betan Efónó Bedyere afate arem be chon ereme nsay énkwén ndü betok menkem ebhén béchí anten Mfó Rom. [Nsay yó akwén mpok Klaodios áchí Mfó Rom]. ²⁹ Bakoño Yesu abhen Antiok baghoko nõkò enyìḡ ene Agábos árémé, báká eyon émòt be mánychwòp nkáp manto ndu bekwak batí bakoño Yesu abhen báchi atú Judéya. Yěntiki mmu wap abhõḡ nyaka béchye mbò enyu amò yi atonò. ³⁰ Bákú enyu eyò, bátó Banábas ne Söl Yerúsalem be mándok mánychye nkáp wu ntá bõbati bõnkwo Yesu.

12

Héròd áròk ambi béchye beyä nen yok ntá bakoño Yesu

¹ Ndu mpok yó, Mfó Héròd abho béchye nen yok ntá mbòk bõnkwo. ² Achye eyon bákém Jems manò Jõn báway ne akparenja. ³ Aghó nõkó bé enyìḡ ene yí ákú échye bo Israel manák, aròk ambi ne bebú bhi, achye eyon be mánkém Píta nkwo. Eyò éfákári ndü mpok Epá bret ane kebhon yís. ⁴ Bákém nõkó Píta, arem báfyé yi ekerékenon. Bakwó batemé nenu ábhak anwi ndu bebhàbheri yi mkpák ne mkpák. Yěntiki nkwo wap ábhõḡ batemé nenu manwi. Héròd abhõḡ nkaysi be Epá Nekinì émfúét, mámfere yi mántán kponoron besí bho. ⁵ Ke ené batemé nenu bábhàbheri Píta ekerékenon, bakoño Yesu béré níkmæet ntá Mandem ne batí yap ankem èti yi.

Angel Mandem akw Píta afú ekerékenon

⁶ Nkúbhé beti ebhén Héròd áròbhé nõḡ chi be nywòp nénjì mámféré Píta ekerékenon mántán yi

bəsi bho, Píta abhak bhære nénti batemé nenu bati apay, femfé ne ngem. Ngem amət abhat yi ne ntemé nenu amət ndü ebhēmæet émət, achák abhat yi ne ntemé nenu anefú ndü ebhēmæet écháak. Batemé nenu báchák bábhak anyübhá mámbabhəri nəkə ekerékenə. ⁷ Angel Mandem abhesi témchók, bediere békwén amem ekerékenə. Angel akém Píta ndü nenki anyikisi, áñémé yí arem be, “Faté áyák!” Témte wu ngem ené échí amó Píta éyóko ékwén amik. ⁸ Angel ághátí ye Píta be, “Fíé nkú ne nkwo bánya eyé.” Píta akə nə. Apet aghatí yi be, “Bhat ndé ye amæet, konó me.” ⁹ Píta abho békonə yi. Nefú ane báfú ekerékenə, yí kerinji be enyin ene ángel ákə ntá yi chí ndaká tetep. Are kaysi bé ághə nə chi kenó amík antífú. ¹⁰ Báfúét nebhæet ane babhabhəri abhen mbi ne nebhæet ane abhen bákəno báchwəp ndu nyübhə ané mmu áfæet anchwe etək. Nnyübhə wu ánéne ndu mmæet eyi. Báfú bárovk nefi, bákə baghaka ndú nkəngə etək amət. Píta ápéré yinji ángel ánəñ aró yi arə. ¹¹ Píta arinji ye bé tetep yí afuu ekerékenə, arem be, “Néne, ndinji tetep bé Mandem ato ángel aywi ántwó ámféré mé amə Hérəd ne ndü yəntiki enyin ené bo Israel bati békə me.”

¹² Arinji nókə enyin ené éfákári ntá yi, afúét arək ekeré Maria, nno Jón Mák. Beyä bo báchemti nyaka are mánik nəkə mmæet. ¹³ Píta abho bédep nekək enen mbi. Ngosəñ ane aka nnyén be Róda áchí nyaka mmə betok anywóp. Arək berinji mmu ane ádèp nekək. ¹⁴ Aghók bé chí eyəñ Píta. Ne beyä manák, arə mbinyóp kenene apetnsem aghati bə mankem bé, “Píta achí ambinywəp téé!” ¹⁵ Bárem be, “Übhokori!” Ke arək chí ambi béghátí bhə

βέ, “Chí Píta tetep.” Afō ke bareme be, “Chi ángel aywi.” ¹⁶ Mpok yō nkem, Píta are dep nekok. Mánéné nókó mbinywōp, bágghó be chi Píta tetep. ¹⁷ Asá awó be mánychókó kpák. Báchəkó kpák kpák. Abho ye bégháti bhō enyū Mandem afeɾe yi ekerékenə. Anáná nókó, aghati bhó be mángátí Jems ne bōnkwó bachak enyih ene éfákári. Arō ye bhó, arək ebhak echák. ¹⁸ Néyí nókó, ebyək ékwén ekerékenə. Batemé nenu abhen bábhàbheri Píta, bǎré makati mámbəbhe nəkó enyih ene éfákári ne yi. ¹⁹ Mfō Hérōd ághókó nókó bé bábhiki ghó Píta, achye eyə ghó mánjān yi. Báyān yí ke báke ghō yi. Hérōd abhiñi batemé nenu bhō, ábhébhé nókó bhō menyih, achye eyə ghó mángwáy bhó. Hérōd afa atú Judéya ané yí áchí are arək atú Seséria áchák achəkó aré.

Enyū Hérōd agú

²⁰ Hérōd ābenti tontó ne bō-Taya ne abhen Sídon. Ekə betək ebhō bépay beyap nkwō bhō. Bátó bhó mándók mángó Hérōd. Báyāmbi bágghó chí Blastos, nkémfō ane Hérōd. Aka bekwak bhō mánsókóri ne Mfō Hérōd be esəñori émány néntí betək Táya ne Sídon ne eyi. Báyān nyaka bebhak eyə ghó nent ne Mfō Hérōd mbənyune nenyíe enap néfù nyaka chi atú etək ene achi anten yi. ²¹ Nywōp Mfō Hérōd afyé ndu berem keri ne bhō nekway nókó, afyé nden kefō yi, achəkó ndu enəkó kefō arem keri besi bōbhō. ²² Bōbhó bare bik be, “Chi eyə mandem. Puye chi eyə ene nkwanwan!” ²³ Témté wu, ángel Mandem aguép yi neme aməet mbənyune aró bo mánychye yi kenókó eken babhəñə bechye chi ntá Mandem. Kényonə kényíe yi, agú.

24 Κε, Εγωη Mandem ére go éndakə nəkə chi ambi.
 25 Banábas ne Səl, mánanǎ nókó bekə enyih ené épókó bhó Yerúsalem, bápεtnsem Antiok. Básót Jǎn Mák, arək ne bhə.

13

Εφόjó Bedyere ayap Banábas ne Səl ató

1 Baremé kepǎnti ne batəη Εγωη Mandem báchi nyaka ndü Nkwə Yesu abhen Antiok. Bábhak Banábas, ne Símiəη ane bábhəηi bé Egírímə, ne Lusíəη ane áfú Sírene, ne Manáen ane áchi nyaka mmεere kembó ane Mfə Hérəδ Antipas, ne Səl. 2 Εwak émət, ene báchi ndü netarénsay ne nenikímεet mánychye nəkə Mandem kenókó, Εφόjó Bedyere arem be, “Dǎ ká Banábas ne Səl, mámbák nyánǎ ndu betik ebhen mbihəi bə mankə.” 3 Bághókó nókó nə, bárók ambi ne netarénsay ne nenikímεet. Mányǎηa ye amə anti Banábas ne Səl manikmεet, barə ye bə mandək.

Banábas ne Səl bárək Sáypərəs

4 Banábas ne Səl bárək mbə enyu Εφόjó Bedyere átó bhə. Bárók Selusia básət achwǎnyén ane árəη ndü etək néntinyen ene babhəηi be Sáypərəs. 5 Báchwóbhé nəkə are ndu mótək ane bábhəηi bé Salamis, bárə áchwi nekunyén bákó etək mángati nəkə Εγωη Mandem amem bekeré nenikímεet bo Israel. Jǎn Mák abhak ne bhó, ankwak nəkə bhə. 6 Bárók ambi enyuyə ndü betək ne betək kpát bákəηi etək néntinyen Sáypərəs eyə enkem báchwəp Pafəs. Bátémeri mmu Israel aré ane achi mǎnjə ke əpù bapu bé achí ndemεkepǎnti Mandem. Aka nnyen bé

Ba-Jesus. ⁷ Achí nyaka mpoknkem ne góbhano etak eyo ane aka nnyén be Sejos Paólos. Sejos Paólos abhak ndiñindak. Abhiñi Banábas ne Sól mbonyune áyàn nyaka nkwo beghok Eyon Mandem. ⁸ [Nnyén Ba-Jesus nechak nechi nyaka bé Elímas no chi mñjò ndu eyon Grik.] Elímas mñjò abho békem epáítí ne bhò ndu yi áyàn béka góbhano áké konjo mbi Yesu. ⁹ Betañ Efónó Bedyere bebhak ne Sól ane nnyén eni néchák néchí nyaka bé Pól. Pól atep yi amík amuet, ¹⁰ arem be, “Wò mmò Satan! Wò mmu ópábhé yéntiki enyiyi ene echi chak besí Mandem. Wò mmu bapu ájwí wó menie. Opú ro beka mbi Mandem ane achí chak ambak ñótíñótí?” ¹¹ Diñí be awò Mandem ákwen wò amuet néne. Ne chon amík áneme wò, óképere kwáy begho mban ndü mbiñí mpok. Témte wu, nebhán nékúti yi amík ejuri ékwén yi besí aròbhe nemeñi néméri amebhe nòkò mbák mmu achí ane ákway bekem yi awò ánjá yi mbi. ¹² Góbhano ághó nókó enyiyi ene éfákári, anoko Mbok Ndíndí ãti Yesu. Ebhak yi maknkay béghok menyiyi ebhen bátòn ãti Yesu Acha.

Pól ne Banábas bárak Antiok atú Pisidia

¹³ Pól ne bo abhen bákò ne yi bachwe etak Pafos, bákó anyén anyén barok bágháka Péga atú Pamfilia. Jón Mák arò bhó are apetnsem Yerúsalem. ¹⁴ Bárò Péga bárak ambi kpát báchwóp Antiok atú Pisidia. Egháká nókó nywòbhé neywemuet bo Israel, bárak bachwe ekeré nenikímuetí báchòkò amik. ¹⁵ Bápáy nòkò Ekáti Mandem mbò enyu Moses asíñí ne ene éfú ndü basiñí baremé kepñti, bõ batí ekeré nenikímuetí eyo bátó mmu be ángátí

bəPəl be, “Bōma, mbák bābhəŋ enyih ené ekway befyə bhese nti, ghatí ká bhese.” ¹⁶ Pəl afate ye asá ne awə be bo manchəkə kpák. Abho ye berem be,

“Bo Israel ne bo betək béchák abhen báchəy Mandem, ghók ká! ¹⁷ Mandem bo Israel ayap nyaka bachĩmbi bhese akə nneréket bə bhese áchik mpok báchí mankə amem etək Ijip. Mandem afere bhó ndu kesem aré ne betan ebhi ebhen beyä becha. ¹⁸ Ndũ mamié besa bəpay, abhak ne bhó amem baso, abhón ekébhénti ne bhə. ¹⁹ Mpok babhəŋə béchwe etək Kánān akə mánāŋa maneréket bo tándrámət ane achi are, achye bo Israel mmik Kánān. ²⁰ Ndũ mamié ankem ané bə báchókó etək Ijip ne ané báchí amem baso ke báchwe Kánān ábhák mbə mamié besa bebay nsem byo (450). Achye ye bhə bataná manyé ne bə babhak kpáte ndũ mpok Samuel ane achi nyaka ndemekerĩnti Mandem. ²¹ Egháká nókó mpok bábhbhé ye Samuel be áchye bhə mfə, Mandem ayap Səl, mmə Kish. Kish afú ndũ nneréket Benjamin. Səl abhak mfə wap ndũ mamié besa bəpay. Kish afú nyaka ndu nneréket Benjamin. ²² Mandem áféré nókó yi ndũ enókó kefə, ayap Debhít be ambak mfə wap. Mandem arem ěti Debhít be, ‘Debhít mmə Jése, chí mmu ane mbónó manák ne yi, mmu ane apú nók bekə yěntiki enyih ene ndémé yi ankə.’ ²³ Mandem akə ebhárémə Debhít ambák Mpepe bo Israel békəŋə bariəp ami ntá bachĩmbi bhap. Mpepe wu chí Yesu. ²⁴ Jōn anán ayambi aghátí nyaka bo Israel mankem be mántiknsem ndũ bebú bhap mámpetnsem ntá Mandem be yi anjwiti bhó, ke Yesu antwə. ²⁵ Eróbhé nókó kékwót be Jōn ánaŋa

betik ebhi, abhép bo be, ‘Bākáysí bé me ke nchí Mpe me ane ábhónó bétwə ke? Chao! Puyě me! Ghók ka, yí átwò me ansem, ne mbíkí kway mbōñ mmu ane áchoti, befeere nkwo bhány a be kak ebhi.’ ”

²⁶ Pǎl apēt arem ntá yap be, “Bǎma, bebhárébhə Abraham, ne beká bo betək béchák abhen báchà y Mandem, chi ntá yese ke Mandem átó ye ntó enén néghàti bhesē enyu ené yi akway bepeme bhesē! ²⁷ Bǒ Yerusalem ne bǒbatí bhap bábhíkí sət nyaka Yesu mbə Mpe me ane Mandem átó. Ekə bátán yi, bakpət manyé yi be babhəy beyay yi. Ne ndu bákú nə, enyih ene baremé kepinti bárémé nyaka ɛti yi éfú tetep. Ne yə ke bə bápəy nyaka yěntiki nywəbhé neywəməet enap. ²⁸ Yěndu bábhíkí ghó ntí ane bábhónó bérem be mangway yi, bārem be Páilet andə mangway Yesu. ²⁹ Ne mánáná nókó békə yěntiki enyih mbə enyu Ekáti Mandem éré mé ɛti yi, báfère yi amfāy ekotákáti barək babhure amem nnem enén bāghókó ndu setárebhé. ³⁰ Yě nə, Mandem akə yi apētnsem ndu nepém. ³¹ Ne ndu beyǎ manywəp are bhesi besí bo abhen bákò nyaka ne yi bebho Gálili kpatē Yerúsalem. Bóbho ke báchí batísíé bhi ntá bo Ísraēl. ³² Banábas ne me sétwə fá bégháti beka Mbok Ndíndí be bariēp amen Mandem afyé nyaka ne bachĩmbi bhesé, ³³ akə mó afū tetep ntá yese bebháré bhó bhap, ndu ákú Yesu apere nsem ndū nepém. Mandem akə bariēp emə afū tetep mbə enyu echi amem Ekáti Bakway, bebhók bepay be Mandem arem be:

‘Wə əchí Mówa,

ne echəy nchí rem kponorəy be Nchí Etayē.’

34 Ne béyinj̄i nek̄a ane Mandem ak̄a Yesu ámpet̄nsem ndũ nepém enyu ene yi ápú per̄e gú, Mandem arem nyaka bé: ‘Chəŋ nchyé bhe áfók mbə enyu mfyé nyaka barīep ne Debhít ne njet yi ne ébhəŋ bebhak enyu eyə.’ 35 Ne ndu bérəŋ amb̄i, échí nebh̄uet achák amem Ekáti Bakway be Debhít arem ntá Mandem be, ‘Ōpú rə chəŋ Mmu ane áchyé nepém eni ntá ye ámpó amem nnem.’ 36 Mandem abhíkí rem nyaka menyinj̄i ebhen chi ěti Mfə Debhít mbənyune Debhít ánánjá nókó betik Mandem áchyé yi ánkú fá amik ndu ayi mpok, agú akonjo bachĩmbi bhi. Apəə ndũ nnem. 37 Mandem arem nyaka chi ěti mmu achák, ane yi ákú ápér̄ensem ndũ nepém ane mm̄uet ayi abhíkí pəə. 38 Bəma diŋí ye ká bé chí ěti Yesu ke Mandem áfəŋori bebú mbə enyu ségh̄ati bhe. 39 Diŋí ká be yě agha ane ánókó Yesu, Mandem əsət be yi achi chak besí bhi. Ebhé Moses épú kwáy bék̄a nə ntá mmu. 40 Sət ye ka mpok bé enyinj̄i ené baremé kep̄inti básinj̄i éké fakari ne bhe. Nó chi enyinj̄i ené básinj̄i be, 41 ‘Bě bho bəbyák enyinj̄i ene Mandem ár̄em, yinj̄i ka mban sayri, məmbák maknkay, ne məngu, ne ntí bé mək̄ə enyinj̄i ndu manywəp ayeka, ene ye mángátí bhe, bəpú noko wawak!’ ”

42 Ene Pəl ne Banábas báfù ndũ ekeré nenikím̄eti bo Israel, bo báre nik bó mm̄uet bé mámpet̄nsem mandək̄ ambi beghati bhə menyinj̄i ebhen ndu nywəbhé neywəmm̄uet enén nétwə ambi. 43 Bo báfú nókó ekeré nenikím̄eti, beyə bo Israel ne bo abhen bápu bo Israel ke bəch̄ay Mandem, bərə konjo Pəl ne Banábas. BəPəl bás̄emti bhó bé mánté kpirí, mándək̄ə nək̄ə chi ambi beghək̄ə mm̄uet ndu

berĩndu Mandem.

⁴⁴ Egháká nõkõ nywõbhé neywẽmæt enen nékõho, etõk enkem étwõ béghok Eyõh Mandem. ⁴⁵ Ke bo Israel bághó nõkõ ndũ ngémtay bo báchèm aré enyu eyõ, bábhõh beyã mpabhamík ne bõPõl. Bábhó besõkõti Põl mánkeme nõkõ epúití ndu yẽntiki enyĩh ene yi árèm. ⁴⁶ Eyõ ékú Põl ne Banábas bábhó bérem kebõhõh becháy be, “Bẽ bo Israel ke sébhõhõ báyambi béghátĩ Mbok Ndĩndĩ ane áfú ntá Mandem. Ke tẽndu bãbyàk yõ, ne bãyĩhĩ mmæt ayeka bé bãbhíkĩ kwáy bo abhen bábhõhõ nepém enen nebhiiki bhõhõ ngwénti, sérõ ye be ne sérõhõ ntá bo abhen bápú bo Israel ne yõ. ⁴⁷ Enyu eyõ ke Mandem Acha ághátĩ bhese senkũ, mpok árémé be, ‘Nkũ wõ ómbák erõhõ ntá bo abhen bápú bo Israel, bé ndũ betañ Mandem, ónkwak mmik nkem ambõhõ nepém.’”

⁴⁸ Bo abhen bápú bo Israel bághókõ nõkõ nõ, bábhõhõ beyã manák, bábhó béchye bakak ntá Mandem eti eyõh eyi. Ne abhen Mandem áyábhé bé mambõhõ nepém enen nebhiiki bhõhõ ngwenti, mánoko Mbok Ndĩndĩ eti Yesu. ⁴⁹ Eyõh Mandem étáka atú etõk wu ankem. ⁵⁰ Ke bo Israel abhen báchĩ aré mányíkisi bati bõbatĩ etõk eyõ ne maném baghõré abhen mánókõ Mandem. Báku bo báchye Põl ne Banábas nenyok kpát bábók bhõ báfá atú etõk eyap. ⁵¹ Põl ne Banábas bákwté mfok etõk eyõ ane áchĩ bhõ bekak betõhõ bé chõhõ Mandem antañ bõbhõ ndu enyĩhõ ené bó báká. Báfa béré rõhõ Ikóniõm. ⁵² Bakõhõ Yesu abhen etõk Antiõk, bájwi ne manák ne Efõhõ Bedyere abhak ne bhõ sayri.

14

Pəl ne Banábas bágħati Eyəŋ Mandem amem etək Ikóniəm

¹ Pəl ne Banábas báchwóbħé nókó Ikóniəm, bárək báchwe ekeré nenikímæti bo Israel baghati Mbok Ndíndí Yesu are. Éfónó Bedyere abhak ne bhə. Éká beyä bo mánóko. Bo abhen mánóko bábħák bo Israel ne bo betək bechak. ² Ke bo Israel abhen bábħiki noko mbok Yesu bábħo berem berǒ menyin ebhen ményikisi bati bo abhen bápú bo Israel. Báróbħe bé chí nti ne bhə. ³ Pəl ne Banábas babhak Ikóniəm ndu erəri mpok mángati nəkə bo mbok Acha kponororə kebħəŋ becháy. Mandem are tőŋ bo Ikóniəm kponororə bé mbok ane bó Pəl bágħati bħo ęti berĩndu ebhi achí tetep, akæ nə ndu áchyé bhó betan békæ menyiní maknkay. ⁴ Etək ékóre bebħe berpay, mbək bábħak ansem bo Israel, bo báchák bábħak ne bönto Yesu. ⁵ Mbək bo Israel ne abhen bápú bo Israel báchém ne bö batí bhap báká eyəŋ émət be mánychye bönto Yesu esəŋəri ne be mantemti bhə ne batay mángwáy. ⁶ Bönto báriní nókó nkaysi yap, bábúé bárək atú Likáonia, ndu betək Lístra ne Débe ne mban ęne echi kekwoť are, ⁷ mángati nəkə Mbok Ndíndí ęti Yesu.

Pəl ne Banábas bábú mbéntí etək Lístra

⁸ Mmufú achí nyaka etək Lístra. Abhak mbéntí te nebħe eni. ⁹ Ewak émót, abhak chókó anta nəkə batú ndu enyin ęne Pəl arəm. Pəl ayiní yi dŋ, ághó bé yí wu anókó bé Mandem ákwáy bébú yi. ¹⁰ Pəl arəm ne eyəŋ etanatan be, “Faté tē chak!” Afate kperep abħo békə. ¹¹ Ngémtay bo abhen bachi are bágħó nókó enyin Pəl áká, bábħó bébik ndu

ευνατότακ εγαν, εγαν bö Likáonia mandeme nõkõ be, “Bõmandem básot mmuet bakwãñwanj bátwõ fá amik ntá yese!” ¹² Bárém bé Banábas chí mándem ane áká nnyén bé Sús, ne be Põl chi mándem ane áká nnyén be Hemes mbõnyune yí ke achi nyaka ndeme kepi. ¹³ Ekerákap mandem nsé Sús échí nyaka nefi befiuet nkok etak. Nchiakap mandem nsé Seus asot maném mpõñ ne bõchuchu abhen mání arak antí etak mbõnyune yí ne ngémtáy bhó abhen báchi are báyanj nyaka bechye akap ntá Banábas ne Põl. ¹⁴ Ke Banábas ne Põl, bõnto Yesu, bághókó nõkõ enyij ené böbhõ báyanj beke, bati achõñti bhõ amem krát bádákati nden éγan amuet. Bájet báchwe amem eká bo εγõ ne bãrí mándeme nõkõ be, ¹⁵ “Bõta, ndaká yi bakà enyune? Séchí nkwõ chi bakwãñwanj mbõ bhe! Sétwõ fá bégháti bhe Mbok Ndíndí ãti Yesu bé mãntik nsem ndũ menyij ebhen bebhiki bhõñ nsay mãntwõ ntá Mandem mmu áchyè nepém. Yí ke ághókó mfay ne mmik ne manyén ne menyij menkem ebhen bechi aré. ¹⁶ Ndu mpok ane áfueré ansem, aró nyaka bo betakó mmik mankem mánkõ mbõ enyũ bákõñj. ¹⁷ Yẽ nõ, abhiki rõ nyaka betõñ kponõronj bé yí áchí. Akõ berítí menyij. Yí ke ákõ manyier ámfú amfay ne áchyè mbwõt ndũ ayi mpok, anchye bhe nenyíé, anchye mañák.” ¹⁸ Põl ne mmuere ywi bárem menyij ebhen békõ bo bhõ mángó bé bó nkwó báchí chí bakwãñwanj. Yẽ nõ, bábhiki kwáy bechyet bõ mbi bé béké chye bhó akap ané babhõñj bechye chi ntá Mandem.

¹⁹ Ke ébhiki tat, mbok bo Israel báfú Antiok ane atú Pisidia, báchák báfú Ikóniom. Bákú beyã bo mánká ne bhõ. Ekõ bátémti Põl ne batay, básu

bárək bárə antí etək ne nkaysi bé anán̄ agu. ²⁰ Ke mpok ane bakon̄o Yesu bárón̄ó are bákap yi, afate apetnsem etək Lístra ne bhó. Néyí nókó, Banábas ne yi bárə bárək Débe.

P̄l ne Banábas báp̄etnsem Antiok amem atú Siria

²¹ P̄l ne Banábas báre ghati bo Mbok Ndíndí ěti Yesu amem etək Débe. Beyă bo mánoko ne bábho békón̄o Yesu. Bə P̄l báp̄et ye nsem Lístra ne Ikóniöm ne Antiok ane Pisídia. ²² Béré fyé bakon̄o Yesu nti mban̄ eyo enkem mánchye nəkə bhó maníé bé mándók ambi béte kpirí ndü nesikínti enap ne Yesu. BəP̄l bágħáti bhó be bábħəŋ beghə beyă esəŋəri ke mánchwe ndü nepém enén Mandem äbhák Mfə wap. ²³ P̄l ne Banábas báyp bə batí ndu yěntiki ekeré Mandem. Báfyé bhó amə Yesu Acha mmu bó básíkí nti ne yi ndu nenikím̄et ne netarénsay.

²⁴ Báf̄et ye atú Pisídia, bárək atú Pamfilia. ²⁵ Aré, bágħáti mbok Yesu amem etək Pega. Báfá Pega basep bárək Atália. ²⁶ Básót achwinyén befu Atália báp̄etnsem Antiok. Amem etək Antiok kě bōŋto Yesu máníkím̄et ěti Banábas ne P̄l be ber̄indu Mandem mémbák ne bhə ndü betik ebhen bákú ke báp̄etnsem Antiok. ²⁷ Bächwóbhé nókó Antiok, babħiŋi Bə nkwo Yesu báchem nebħ̄et amət. Bágħáti bhó menyin̄ menkem ebhen bə bákú ndu betan̄ Mandem, ne enyu Mandem ánéné mbi bé bo abhen bápú bo Israel mánsíkí nti ne Yesu. ²⁸ Babhak aré ne bakon̄o Yesu ndü mpăy batan̄.

15

Böbati nkwo Yesu bakem echeme egbo Yerusalem

¹ Bo bafu Judeya batwo Antiok babho beton bonkwö Yesu mandeme noko be, “Mandem apu kway bepeme mmu mbak babhiki syep yi bekonon ebhe Moses.” ² Pal ne Banabas bakem etanti epufi ne bhö eti ndaka wu keshö nti. Eku baka eyon emot be Pal ne Banabas ne mbok bakonon Yesu abhen Antiok mandok Yerusalem, mangö bonto ne böbati nkwo Yesu eti ndaka wu. ³ Bafa bare ron mbo enyu nkwo Yesu batö bhö. Ene baron atu Fonishia ne atu Samaria, bare tee ndu betok ebhen bechi ambi mangati noko bonkwö be bo abhen bapu bo Israel manoko mbok Yesu nkwo. Eyo echye bakonon Yesu beya manak. ⁴ Bachwöbhe noko Yerusalem, bonkwö, ne bonto Yesu ne böbati etok basot Pal ne Banabas ne bo bachak ne manak. Pal ne Banabas baghati ye bhö menyin menkem ebhen Mandem akwaka bo manku. ⁵ Ke mbok bakonon Yesu abhen bachi bonkwö Farisi baghoko noko no, bafate babho berem be, “Babhon besyep bo, mangati bhö be mambure ebhe Moses.”

⁶ Bonto Yesu ne böbati bapet bachoko beyini ndaka wu. ⁷ Batat noko are ndu barem ndaka wu, Pita afate aghati bhö be, “Böma, baringi be Mandem anan ayap me nenti eneka te mpok ane afere ansem be ngati Mbok Ndindi eti Yesu nta bo abhen bapu bo Israel be bo nkwo mangok, manoko. ⁸ Ne Mandem mmu arini bati bo mankem, aton kpöjorön be bo abhen bapu bo Israel bakway मनoko nkwo. Aku no ndu achye bhö Efojöö Bedyere nkubhe mbo enyu yi achye nyaka bhese. ⁹ Afonori

bebú bhap ndu básíkí ntí ne Yesu ne ake tón bé bese bo Israel séchí kekúrí ne bhó. ¹⁰ Ntí ane báyan ye memó Mandem, béghó mbák chón yi ambé ntí achí bé yí? Ndaká yí báchyè batu ane yě chi bachímbi bhese babhíkí kway nyaka bepóko ntá bo abhen bachi bakoño Yesu? Yě chi bese nkwo sébhíkí kway bepóko batü yo. ¹¹ Ebhíkí ri beku nó! Sénoko bé Mandem ápème bhesé chí èti berindu ebhen Yesu Acha átónjò bhesé ne nkúbhé enyu yo ke ápème bó nkwo.”

¹² Pita árém nókó nó, echeme enkem ékwén kpák ndu béghok ndu Banábas ne Pól bághati bhó èti menyiní maknkay ebhen Mandem áchyé bhó betan, bákú nenti bo abhen bápú bo Israel. ¹³ Mánáná nókó bérem enyin ene bárèm, Jems afate abho bérem be, “Bóma, ghók ká enyin ene mërèm! ¹⁴ Símiòn anan ághátí bhese enyü Mandem ábhó betan bé akon bo abhen bápú bo Israel nkwo, ne ayap mbok eyap be mámbák bóbhi. ¹⁵ Ne enyin ene yi árémé ékó ndon amot ne menyin ebhén baremé kepinti bárémé mbó enyu básiní be ¹⁶ ‘Ansem mpok, chon mpetnsem mpet ntee eket Debhít ené ékwéné. Chon njon eket ené ébáy mmuet amik nku yo empet ente. ¹⁷ Chon nku nó be bóbho mankem mámbó beyan mbi betwo ntá ya, yě chi bo abhen bápú bo Israel, mankem abhen mbíní be mámbák bóbha nkwo. ¹⁸ Nó ke Mandem Acha mmu aku bo mándiní menyin ebhen areme tesáy.’ ” * ¹⁹ Jems arók ambi bérem be, “Ndu nkaysi aya, séképere sònori bó abhen bápú bo Israel abhen bátwo ntá Mandem.

* **15:18** Yiní ekáti Émos 9.11-12 ne Aisáya 45.21.

²⁰ Sénsiη chí ekáti séngáti bhə be báké nyie nenyíé ne nya ane áfú ndü akap ane báchyé ntá mandem nsé, ne be mándo epúsí, ne be báké nyíé nya ené manoη amap ábhíkí rəη amik, ne be báké nyie manoη. ²¹ Sénsiη bó nə mbənyune bábho bépay bebhé Moses ebhén amem bekeré nenikímæet bo Israel tentep, ndu yěntiki nywəbhé neywəmæet, ne bo yěntiki etək báriηi bhə.”

Básiη ekáti ntá bönkwó abhen bápú bo Israel

²² Bönto Yesu ne böbatí ne bönkwó Yesu mankem bágħó bé chí erítí nkaysi. Báká eyəη émət be mánjap bo mánto Antiək ne Pəl ne Banábas. Báyap ye Sáilas ne Júdas ane nnyén eni néchák néchí be Básabas. Bə batí apay bábhak böbatí nkwo Yesu. ²³ Ekáti ené báchyé bhó mándók ne yə éré rem be, “Besé bönto Yesu ne böbatí ne bönkwó Yesu mankem sékaka be bömáyeηe abhen bápú bo Israel awu Antiək, ne abhen Síria ne abhen Silísha. ²⁴ Séghok be mbək bo báfú fá ntá yesé batwə awu ne netóη enap béchye bhe esəηəri ne bafye bhe ebyək anti ené sébhíkí tó bhó. ²⁵ Eti yə ke séchókó, sekă eyəη émət bé sénjap bo sénto ntá yeka ne abhen ekəη abhesε, Pəl ne Banábas, ²⁶ bo abhen báká newú eti Acha ywεε Yesu Kristo. ²⁷ Sétə ye Júdas ne Sáilas ntá yeka. Mănaη mǎngáká awu chəη mǎngati bhe besí ne besi nkúbhé menyih ebhen sénsiηí amem ekáti. ²⁸ Echí bé sébhəη nkaysi amət ne Efónó Bedyere be séké chye bhe batu áchák ane acha bebhé ebhen bǎbhónó bebħεε. ²⁹ Nə chi be báké nyíé nenyíé enen nefü ndü akap ané bächie ntá mandem nsé, ne báké nyíé manoη, ne yě chi

nnya ane manon ami ábhíkí rəŋ amik. Ne be mändó epúsí. Mbák mändó menyin ebhen, chəŋ émbak eríí ne bhe. Mănchəkə sayri.”

³⁰ Bōbhə bati anwi báfa Yerúsalem barək Antiək. BəPəl bábhin̄i nkwó Yesu báchém nebhet amət bachye bhə ekáti ene bapəkə. ³¹ Bápáy nəkə yə, maníe amen áchi amem éfyé bo Antiək nti, bábhəŋ maŋák. ³² Júda ne Sáilas babhak baremé kep̄nti. Bágháti bōnkwə Yesu beyă menyin ndu béfyé bhó nti ne békwwák bə mántəŋ ndu nesik̄inti enap ne Yesu. ³³ Báchókó nókó aré ne bhó ndu mómbin̄i mpok, bōnkwó Yesu bátik bhó, ne maŋák be mámpétnsem Yerúsalem ntá bo abhen bátó bhó. ³⁴ [Ke Sáilas akə nti bérəp Antiək.] ³⁵ Pəl ne Banábas bárəp Antiək. Aré, báre tón, mángati nəkə bo eyəŋ Acha ne beyă bo báchák nkwə.

Akóré akwén nénti Pəl ne Banábas

³⁶ Ewak émət, Pəl arem ntá Banábas be, “Sémpetnsem ndu yəntiki etək ene séghátí eyəŋ Acha are séngó ndū bōnkwó báchí.” ³⁷ Banábas are yán bé mánsót Jōn Mák yí ándók ne bhə. ³⁸ Ke Pəl kekə bé échi sayri bésət yi mbənyune aró nyaka bhə etək Pamfilia ené bábhíkíre naŋa betik ebhap. ³⁹ Eti yə, Pəl ne Banábas bákém beyă epúití kpát akərə akwen nenti nap. Banábas asət Jōn Mák báchwe achwinyén, bárək Sáyprəs. ⁴⁰ Ke Pəl ayap chi Sáilas. Bōnkwó Yesu mánikmhet be ber̄indu Acha mémbak ne bhə. ⁴¹ Pəl asət Sáilas bárək Síria ne Silísha ené yi afyé nti nta bakwó Yesu abhen báchí are nti.

16

Tímoti arək ne Pəl ne Sáilas

¹ Pəl ne Sáilas barək baghaka Débe ne bafu nəkə are barək Lístra. Nkonjo Yesu amət abhak aré ane áká nnyén bé Tímoti. Máyi abhak mmu Israel ane ánókó Yesu, ke aywi chí abhak mmü Grik. ² Bónkwə abhen Lístra ne Ikóniom bárəm nyaka eriri éti Tímoti. ³ Ekú Pəl are yan besət Tímoti be andək ne bhə. Akə ye básyép yi mbonyune bo Israel bachi nyaka ndü betək ebhə ne bárinjì be chi Tímoti achi chí mmü Grik. * ⁴ Arək ye ne Pəl ne Sáilas. Ndu bárəñ, mángati nəkə bo ndu yéntiki etək ene bachwəbhe are menyinj ebhen bōnto ne bōbati etək abhen bachi Yerúsalem bárémé, ne mánsemti nəkə bhó be mámbure bebhé ebhə sayri. ⁵ Eyo ekə bakwə Yesu bárək ambi bésiki nti ne Yesu, ne mpáy yap anjá andəkə nəkə chí ambi.

Pəl aghó kenó amik anti fúú be bábhinjì yi ndü etək Masidónia

⁶ Pəl ne Sáilas ne Tímoti baghat bafuet atú Frijia ne atú Galéshia mbonyune Efónó Bedyere abhíkí ka be mángati bo Eyoñ Mandem atú Esia. ⁷ Bágháká nókó kékwót ne ndiere ebhi Mísia ne Bitínia, béré yan berəñ atú Bitíni, ke Efónó Yesu keka bó mándók. ⁸ Ekú baghat bafuet atú Misia, bárók Troas. ⁹ Aré, Pəl aghó kenó amik antifú ne beti ndü mmu Masidónia áte anikmuet andem nəkə ntá

* **16:3** Bo Israel bachi nyaka Lístra ne Ikóniom. Ndu Pəl áyàn be bo Israel mangok enyinj ene yi ághàti bhə, akə básyep Tímoti. Bo Israel bárinjì nyaka be babhiki syep Tímoti mbonyune etayi achi nyaka mmu Grik, ke máyi mmu Israel.

yi be, “Twó fá Masidónia kwak bhesé!” ¹⁰ Pól ághó nókó kenó ekó, séká bé Mandem abhiní bhesé séndók séngátí Mbok Ndíndí ntá bõ atú Masidónia. Témte wu, Mme Lukas nchem ne bho sétónti mmuet bérón aré. †

Lidia anoko Mbok Ndíndí ɛti Yesu etak Filipi

¹¹ Séchwe áchwi ane áròṅ Troas. Sérók téé ségháká Samótras, etak ené nnyén nékábhé. Egháká nókó ntinywɔp, ségháká Neápolis. ¹² Séfú nɔkó aré, sékó amik ségháka Filipi. Filipi abhak etak egbo atú Masidónia, ne abhak anten Mfɔ Rom. Sébhak Filipi ndu mpáɔ manywɔp. ¹³ Egháká nókó nywɔbhé neywěmuet bo Israel, séfú amem etak sérók angɔkɔnyén ndũ nebhuet ane sékáysí bé bo báchém are ménikmuet. Séchókó amik séndem nɔkó kepí ne baghɔré abhen báchémtí aré. ¹⁴ Ngɔré amot ane aká nnyén be Lídia afá etak egbo ene babhiní be Tiatíra. Abhak nkɔsíé ndũ nden ené échí mmuet chu ne éyá nkáp. Achye nyaka Mandem kenókó. Mandem akú yi anene nti eni aghók sayri ne anoko enyɔṅ ene Pól árèm. ¹⁵ Báɔwiti yi ne *efo eyi. Anik bhesé mmuet arem be, “Mbák bāsɔt me mbɔ mmũ ane ánókó Yesu tetep, twó ká chókó eket eyá.” Anyiere bhesé enyu eyɔ kpát serók.

Báɔyé Pól ne Sáilas kenɔṅ etak Filipi

¹⁶ Ewak émót, ené séròṅ ndũ nebhuet nenikímuet, sétémeri mɔngɔsón ane áchi nsem. Efónó ebúebu ebhak ne yi ékú are rém menyɔṅ ebhen bébhòṅɔ befakari. Eyɔ échyè nyaka bo abhen bábhónó

† **16:10** Lukas mmu asíní ekáti ené achem mmuet ne bɔPól, are kɔ ne bho.

yí beyä nkáp. ¹⁷ Aghó nókó bhese ne Pöl, abho bekoño bhese ambiki nõkõ be, “Bõbhen chí bõ betok Mandem mfay! Bághàti bhe enyu Mandem ápe me bho.” ¹⁸ Arøk ambi bekũ nõ ndũ beyä manywõp kpát nti nébé Pöl, ayibhiri mmuet asáy efónó ebábũ ené échí ngosón wu amuet be, “Ndũ nnyén Yesu Kristo nchí ghati wõ be ómfú yí amuet.” Témte wu efónó ebábũ yõ érõ ngosón wu.

¹⁹ Ndu éfákárí nõ, bo abhen bábhónó yí bághó be mbí wap bebhõn nkáp áchõnti. Bákém Pöl ne Sáilas, báya gbaka gbaka gbaka bárøk nefisie, besí bõbatí etøk, amem ekeré manyé. ²⁰ Bágháká nókó aré bárem be, “Bõbhen chí bo Israel ne báchyè esõõri amem etøk eyesé. ²¹ Bátõn bhese bepiñítøk ebhén ebhé eyesé ébhíkí ka be sénkónó. Séchí bo Rom ne sépú kwáy békõño bepiñítøk ebhap.” ²² Beyä bo abhen bachi are bachem ne bõ ngosón wu bebhat bõPöl barak amuet. Batajá manyé báchyé eyõn, báyók bó nden amuet ne bádén bó ne beka. ²³ Bádén nókó bhó sayri, báguép bhó ekerékenõn, bágháti mmu ane ábhàbheri ekerékenõn bé ánsót mpok bé báké bue. ²⁴ Mbabheri wu ághókó nókó nõ, asõt bhó, arøk afyé ndu móket ane achi te amem. Báfyé bhó beko beka. † ²⁵ Ke égháká nókó mbõ néntíbheti, Pöl ne Sáilas babho menikmuet mánkway nõkõ bakwáy ndu bebiti Mandem, batí bõkenõn bachak mángoko nõkõ. ²⁶ Bápère ghó nenyikisí mmik nékwén, kpát mmik ane báté ekerékenõn aré anyikisi. Babhinywõp ánéne ndũ mmuet yap témte, ngem ené báfé bõkenõn ne

† **16:24** Beko: Chi mbinjí menøk ene bo Rom bágwõt nyaka bo beka be báké bue mamfu ekerékenõn.

γο έκάνᾱρι ενκεμ, έκwέντι amik. ²⁷ Mbabheri ekeréκενη αφate. Aghó nóκό babhinywəp fúfú, akaysi bé böκενη manκεμ báβμe. Agwəp akparenja ywi ndu beway mmμet. ²⁸ Ke Pól abik arem be, “Ŭké way mmμet. Besé manκεμ séchí fá!” ²⁹ Mbabheri wu arem bé mántwó yí ne eróhó. Bátwó nóκό ne γο, arək ekeréκενη ntiét ntiét akwén ndũ bekak Pól ne Sáilas angwεε nəkə ne becháy. ³⁰ Asot ye bó nefi abhép bó bé, “Botá, chəη nkə yi ke Mandem ampεε με?” ³¹ Bákéμε yí be, “Nokó Yesu Acha ne chəη Mandem ampεε wə ne efo eye ενκεμ.” ³² Bə Pól bágháti ye yí ne efo eyi Mbok Ndíndí ěti Yesu Acha. ³³ Nkúbhé beti ebhə, asot bhó témté aso befμet ebhap. Pól ne Sáilas bájwiti yi ne efo eyi ενκεμ. ³⁴ Asot ye bó eket eyi achye bhó nenýié. Yi ne efo eyi ενκεμ bájwi ne maṅák be mánóko Mandem. ³⁵ Néyí nóκό bö batí etək bátó bö mbĭṅ nkú ntá mbabheri ekeréκενη ne eyəη be, “Dš böbhə mándək!” ³⁶ Mbabheri ághókó nóκό nə arək aghati bəPól be, “Böbatí báto eyəη be ndə be mándók. Băkwáy ye berəη. Mănkə sayri.” ³⁷ Ke Pól arem ntá bo mbĭṅ nkú be, “Báway bhεε ne mantem besí bho, mámεε bhεsé ekeréκενη ενé bábhiki taṅ bhεε yĕndu sechi bö Rom. Néne, báyaṅ sémfú séndók bhésé bhésé? Wáwák! Bó babhəη böbatí bábhəη bétwə ndu mmμet eyap mámfεε bhεsé.” ³⁸ Bö mbĭṅ nkú bápetnsem baghati böbatí enyĭṅ ene Pól areme ne bághókó nóκό bé Pól ne Sáilas báchí bö Rom, becháy beκεμ bə. ³⁹ Babhəṅ böbatí bárók ye mánikμet ntá Pól ne Sáilas be mámfónóri bhó. Báfεε ye bəPól ekeréκενη, mánikμet ntá yap be mándó etək

εγῶ. ⁴⁰ Πῶλ νε Σάϊλας βάφύ γε ἐκερέκενη, bárøk eket Lídia. Bátémeri bõnkwõ Yesu are báchie bhõ manié νε βάφύε bó nti. Báfa γε ετøk εγῶ.

17

Enyih ené éfákari Tesalónika

¹ BõΠῶλ bárøk βάφῆét betøk Amfipolis νε Apolónia báchwõp ετøk Tesalónika, nebḥæet ane ekeré nenikímæetí bo Israel echi. ² Πῶλ arøk achwe amem ekeré nenikímæetí εγῶ. Yëntiki ebhak yí árõjõ, enyu εγῶ ke yí ákù nyaka. Ndũ bõsõnde barat are fyé mbok νε bhõ ndu bekḥ bõ mámbõñ nejwĩmem ndũ menyih ebhen bechi amem Ekáti Mandem, ³ νε anene nõkõ νε antõñ nõkõ be Mpeme Mandem afyé nyaka bariεp be ätõ, abhõñ nyaka beghõ esõñõri νε angú, ke ampεtnsem ndũ nepém. Πῶλ are ghati bhõ be, “Yesu mmu nchí ghati bhe menyih ḗti yi ke áchí Mpeme Mandem afyé nyaka bariεp be ätõ.” ⁴ Mbøk εγῶp mánõko, báchém mmæet νε Πῶλ. Beyã bõ Grik abhen mánikmæet ntá Mandem bo Israel νε beyã maném baghõré ετøk εγῶ mánõko nkwõ, báchém mmæet νε bõΠῶλ mbõ bakoñõ Yesu. ⁵ Ke mbøk bo Israel bábhõñ mpabhamík νε bõΠῶλ. Manyokoti bo abhen bághabhε ghap νε bákḥ bo mángḗεp εbyøk ετøk. Bárók bádákáti babhĩnywõp báchwe amem eket ene mmu ane áká nnyén be Jáson ndu beyañ Πῶλ νε Σάϊλας be mánsõt bhõ mandøk ndũ nchemti bo abhen bachi nefi. ⁶ Ke ndũ bábhiki ghõ bõΠῶλ, báyá Jáson νε bõnkwó Yesu báchák gbaka gbaka gbaka bárók ntá bõbatí ετøk νε bhõ, mambiki nõkõ be, “Bõ abhen bákõ mbãnkem mánchye nõkõ esõñõri bátwõ fá nkwó ⁷ νε Jáson asõt bó afyé anywõp. Bó

mankem bákù menyih ebhén bétòh bé bápú bhæere bebhé mfo ngo ane Rom mándeme nòkò be Mfo achák áchí ane aka nnyén be Yesu.” ⁸ Bõbatí ne bõtòk bághók nókó nó, batí átáka bhò amem. ⁹ Bákù Jáson ne bõnkwò bhò bághókò nkáp ndu betòh be bápú pere chyè esòhòri. Báró ye bó mandòk.

BòPòl baròk etòk Béroa

¹⁰ Egháká nókó ne beti, bõnkwò bátíh bákù Pòl ne Sáilas bábúe baròk etòk Béroa. Aré, bárók báchwé ekeré nenikímæti bo Israel. ¹¹ Bo Israel abhen Béroa bábhòh nti beghok mbok Yesu ané Pòl ne Sáilas bághàti bhò écha abhen Tesalónika, mbonyune básiepti nyaka Eyòh Mandem ne beyä ekwak. Báre chak Ekáti Mandem beghò mbák menyih ebhen Pòl átòh bechi tetep. ¹² Ekù beyä-bhap mánòko Yesu Acha. *Maném baghòré Grik ne beyä babhakanem mánòko nkwò. ¹³ Kè bo Israel abhen Tesalónika bághókó nókó be Pòl àghati Eyòh Mandem etòk Béroa nkwò, bárók aré mányíkisi batí bo, be mánchyé bòPòl esòhòri. ¹⁴ Témté wu, batí bõ nkwò Yesu bátík Pòl be andòk te angòkonyén, ke Sáilas ne Tímòti báròp Béroa. ¹⁵ Bo abhen báròhò ne Pòl, baròk ne yi kpát bágháka Atens. Pòl aghati ye bhò mpok ane bápètnsem bé mángátí Sáilas ne Tímòti be mánjáh mbi mántemeri yi ayak amem etòk Atens.

Enyih ené éfákàri ne Pòl etòk Atens

¹⁶ Ené Pòl ànòh Tímòti ne Sáilas etòk Atens, nti néré sòhòri yi amem beghò bé etòk éjwí ne bebhò njò ene bo básòt mbò bòmandem. ¹⁷ Ekù are ròh ekeré nenikímæti bo Israel yèntiki nywòp ankem

nəkə epúítí ne bhə ne bð Grik abhen mánóko nyaka Mandem nkwo. Arəŋ nyaka nkwo nefisie yěntiki nywəp ankə nəkə enyumót ne bo abhen bátwə áré. ¹⁸ Bðfú bábhak abhen bátəŋ menyih ebhen békə ndón amót ne bakoŋo Epikuros ne bə Stəik, * Bó nkwó bákəm nyaka epúítí ne yi. Pəl əghàti nyaka bho menyih eti Yesu andeme nəkə bé chəŋ bawú mámpetnsem ndũ nepém. Ekú mbək eyap bərə way Pəl mandeme nəkə bé, “Echiŋti enyih ene nkwo ärəm nó mbəŋ yi?” Báchák be, “Echi mbə be yi əghàti bho chí eti bəmandem abhen sébhíki riŋi fá etək ene.” ¹⁹ Básət Pəl barək Ariyopagos, nebhuət ane bðbatí bächəm nəkə nyaka, bərəm ntá yi be, “Sékəŋ bəriŋi eti menyih bekə ebhén ótəŋ. ²⁰ Menyih ebhén órəm bechi maknkay ntá yesé ne séyàŋ bəriŋi mbəŋ enyih ene órəm.” ²¹ Bäre rem enyu eyə mbənyune bo Atens ne mankə mankəm abhen bánchezi aré bákəŋ nyaka béchókə beghok ne béfyə mbok eti barak akə.

²² Pəl afate ye ate néntí bð echemé Areopagos yə abho bérem be, “Bð Atens, ngə bé bəfyé ntí ndũ baraká bəmandem tontó. ²³ Ené nchí kə etək mfyé nəkə amík ndũ menyih ebhen bächyè kenókó mbə bəmandem, ndək ngaka nebhuét amət ane efeme akap echi, ngó ndu básih aré be, ‘Ntá mandem ane bo bábhiki riŋi.’ Mandem ane nə bé bächyè kenókó yəndu bábhiki riŋi yí ke méghàti bhe menyih eti yi. ²⁴ Mandem mmu ághókó mmik nkem ne yěntiki enyih ene échí aré, yí ke áchí Acha ane ábhónjə betəŋ menkəm amfay ne fá amík. Apú

* **17:18** Bo Epikuros chi bð abhen bakaysi nyaka be nném enyih ndũ nepém chi menyih ebhen béchyè mmu manjak.

chəkə amem beket ebhén bakwǎŋwan bághókó.
²⁵ Ne nkwǎŋwan apú kwáy béka yěnyin ányché yí mbonyune yi apu chép yěnyin. Yímbəŋ ke áchyè nepém ne ýú ne yěntiki enyin échák ntá yěntiki mmu. ²⁶ Ayámbi aghókó nyaka mmũ amət ne aməet mmu wu kě manérékeré bho ankem fá amik áfú. Apére ghoko yěntiki nneréket, ayambi abhure nebhuét ane böneréket wu bábhàk ne mpok ane bó bábhónó bébhak aré. ²⁷ Mandem akə enyu yə bé bó mánjǎŋ yi ne ndu báyan yi mbə mmũ ane ámə ne amó beyan enyin amem ejuri, mánkwáy berinjɪ yi. Ke sayri sayri, Mandem abhíkí sap nekə ne yě mmu ywese amət. ²⁸ Echi nkúbhé mbə enyũ mmũ ywəka amət árémé nyaka be, ‘Nepém enesé néfù chi ntá yi, ne yí ke áchyé bhesé betan sékò, ne yí ke ákú be sembəŋ nepém.’ Echi mbə enyũ mbək batémé bakay bheka bárémé be, ‘Besé nkwó séchí bǝ abhen Mandem.’ ²⁹ Těndu séchí yé bǝ Mandem, séké kaysi bé Mandem achí mbə enyin ené mmu ákwáy bésət gol ne yě chí silbha ne yě chí ntáy angoko ne keboŋ eki ne eka eyi nkwə. ³⁰ Mandem aféré ntí ndu menyin ebhen bo bákú ndũ mpok ane bə babhikire rinjɪ nkaysi yi. Ke néne, ághàti bo mankem mbankem be yěntiki mmu antiknsem ndũ bebú ebhi, ³¹ mbonyune abháré nywəp enen yi átàn bǝ mankem enyu ene echi chak. Anán ayap mmu ane átàn manyé yə, ne atón erin beka bǝ mmik mankem mándínjɪ mmu wu, ndu ákú yi ápérénssem ndũ nepém.”

³² Mpok bághoko ndu Pəl árème ěti neperénsem ndũ nepém, mbək eyap bare yəkə yi, ke bachak barem be, “Sékəŋ be ómpet ómfuét ɔngati bhese ěti

neperénsem ndü nepém.” ³³ Pål arə ye bó afú arək. ³⁴ Ke mbək bákóño yí. Bóbhə mánóko. Dionisiós, mmü echémé Ariyopagos, ne ngoré ane áká nnyén bé Damarís ne bo báchák babhak ndü nkwo bho abhen bakoño Pål.

18

Pål aghati Mbok Ndíndí amem etək Kərint

¹ Pål afa Atens arək etək Kərint. ² Atemeri mmu Israel amət aré ane aka nnyén be Akwíla, mmü atú Póntos. Ebhikire tat nyaka, ené Akwíla ne ngoré ywi Prísíla báró etək Itali mbənyune Klaudiós Mfə Rom, achye nyaka eyəñ bé bo Ju mankem mámfá Rom. Pål arək beghə bhə. ³ Babhəñ nyaka awó-betik ámót ne Pål, nó chí betik béghóko bétəm ne nden. Pål achəkə ne bhə mángoko nəkə bétəm. ⁴ Pål are rəñ ekeré nenikímuetí bo Israel ndü yəntiki nywəbhé neywəmmet enap ankem nəkə epuiti ne bhə ne anu nəkə be bo Israel ne abhen Grik mánóko menyin ebhen yi aghàti bhə ěti Yesu.

⁵ Mpok Sáilas ne Tímoti báfú atú Masidónia báchwəbhé Atens, Pål arə betik beghoko bétəm arəbhə kə chí betik beghati bo Mbok Ndíndí ndu mpok nkem ane yi ábhónó, anu nəkə bekə bo Israel mángó kponorəñ be Yesu ke achí Mpepe Mandem afyé nyaka bariəp be ätə. ⁶ Ke bó kekə ne yi. Mánəkəti nəkə yí. Akwet nden éne echi yi amuet, arem be, “Ntú bebú bhəka arəp ne bhe. Aməya achi pépép. Nəbho echəñ ntíknsəm ntá yeka ne ndəbhə rəñ chí ntá bo abhen bápú bo Israel.” ⁷ Afa ye aré, arək achəkə eket mmü amət ane aka nnyén be Títiós Jóstos. Jóstos abhak mmü ane áchyè Mandem

κενόκό. Εκερε yi έbhák kekωτ νε εκερέ nenikímuetí bo Israel. ⁸ Mmũ amət abhak aré ane aka nnyén be Kríspos. Abhak münti εκερέ nenikímuet. Yi anoko Yesu Acha νε εfo eyi ενkem. Beyă bö Kōrint bachak abhén bāghòk nyaka menyiy ebhen Pəl árèm mánóko nkω, νε bájwíti bhə.

⁹ Beti mémət, Yesu Acha aghati Pəl ndũ kenó amik anti fúú be, “Ųké cháý. Dók ambi bégháti bo έti ya. Kéchəko kpak. ¹⁰ Nchí νε wə νε yě mmu apú kway beku wə enyiy. Beyă bo bachi etək ene abhen babhak chəy böbha.” ¹¹ Pəl arək ye ambi béchóko etək eyə ndu mmíe νε batəy átándát, antəy nəko Eyəy Mandem.

¹² Bö Rom bákú nókó Galío góbhanə atú Gris, bo Israel abhen bachi are bāgwót nnet νε bákém Pəl bárək ndu acha manyé νε yi. ¹³ Aré, bāgháti Galío be, “Mmũne ánù beku bo mánchyé nókó Mandem kenóκό enyu ene ebhé yesé épú yəy mmu anku.”

¹⁴ Ke mpok Pəl áyàŋ berem enyiy bé antáná mmuet, Galío arem ntá bo Israel be, “Bě bo Israel, mbə yí aku chi ebéptí enyiy νε yě ndak abúabu, mbu nkáá νε bhe. ¹⁵ Ke tēndu ndak ane achi chi έti menyiy ebhen bo bárèm νε manyén bo νε bebhé ebheka, be babhəy mändíní enyũ bátəy wu. Mpú kwáy betəy ayə barak.” ¹⁶ Galío árém nókó nə, abók bhó be mámfú amem acha manyé. ¹⁷ Bafu nəko, bakem Sosténes mmu ane achi nyaka münti εκερέ nenikímuet eyə bádén nefi acha manyé. Yě nə, Galío ake fyé ntí aré.

Pəl afú Kōrint arək Antiək

¹⁸ Pəl apet atat νε bönkω Yesu abhen Kōrint ndũ beyă manywəp. Arə ye bhə, asət achwinyén arək

atú Síria ne Prísila ne Akwíla. Báchwóbhé nókó etək Kenkreyā, Pəl amu ntí betəŋ be ábháré bariēp amēn yi afyé besí Mandēm. ¹⁹ Báchwé achwi bárək Efēsōs. Pəl arə Prísila ne Akwíla angəkənyén arək achwe amēm ekéré nenikímæet, are kém epúití ne bo Israel. ²⁰ Nkwó wap abhen mánóko bárem be Pəl ántát ne bhə ke yi kēka. ²¹ Pəl arēm chi be, “Mbák chí nkaysi Mandēm chəŋ mpētnešem fá ntá yeka.” Arēm nəkə nə, arə bhə achwe áchwí bare rəŋ.

²² Agháká nókó Seséria akó etək, arək akaka nkwó Yesu abhen bachi aré, aseŋ arək Antiək. ²³ Atát nókó aré mpäy manywəp, afa are kə betək ne betək atú Galéshia ne Fríjia, amfyē nəkə bakoŋo Yesu mankēm ntí ndü nesikínti enap.

Apólos atəŋ Eyəŋ Mandēm etək Efēsōs ne etək Kərint

²⁴ Mmu Israel amət ane áká nnyén be Apólos atwó Efēsōs. Etək nebhə eyi ébhák Aleksándriya. Yi achí nyaka mmu ane áríní berēm kəpí ne ariní Eyəŋ Mandēm sayri. ²⁵ Mánəŋ bátəŋ nyaka yí mbi Yesu Acha ne ághàti nyaka bo menyin abhen bédù yi anti beghati bo ěti Yesu nkúbhé mbə enyu bə bechi. Ke ariní chí neŋwiti enen Jōn atəŋə bo. ²⁶ Amēm etək Efēsōs, Apólos abho béghàti bo menyin ěti Yesu amēm ekéré nenikímæet kebhón becháy. Prísila ne Akwíla bágħókó nókó Eyəŋ Mandēm ene yi ághàti bhə ěti Yesu, básót yí eket eyap, mánánə batəŋ yi menyin ebhen béyíní mbi Mandēm nkúbhé mbə enyü bechi. ²⁷ Apólos ákə ntí bérəŋ Akáiya. Bóbati bakoŋo Yesu abhen Efēsōs báfyé yi ntí ne básin ekāti ntá bakoŋo Yesu abhen Akáiya bekə be mánsyēpti

yi sayri. Aghaka nəkə aré, akwak tontó bo abhen Mandem atəŋ bə berĩndu ne mánóko. ²⁸ Aré, are kem epúítí ne bo Israel besí bo mankem. Adəbhe nəkə bə amik ndu epúítí eyə ne are sət menyih ebhen bechi amem Ekáti Mandem betəŋ kponoroŋ be Yesu ke achí Mpreme ane Mandem afyé nyaka bariəp be átò.

19

Pəl aghati mbok Yesu etək Efesəs

¹ Ené Apólos achí Kərint, Pəl are kə atú Esia. Akə kpát aghaka Efesəs. Atemeri mpay bakoŋo Yesu aré. ² Abhép bhó be, “Efónó Bedyere atwə ntá yeka mpok mánókó Yesu?” Bákéme yi bé “Ae! Yě chí beghok be Efónó Bedyere achí sébhíki re ghok.” ³ Pəl abhép bhó be, “Ntí ane bájwítí ye nyaka bhe achi be yi?” Bákéme yi be, “Chí ɛti menyih ebhen Jǝn ághati bho ke bájwítí bhesə.” ⁴ Pəl abho ye beke bó mánjwimem. Arem be, “Jǝn əjwiti nyaka bo betəŋ be bătiknsem ndũ bebú bhap angati nəkə bo Israel bé bábhəŋ ménóko mmu ane átwò yi ansem, nə chi Yesu.” ⁵ Bǝ Efesəs bhə bágħókó nókó nə, báka bájwítí bhə mbə bo abhen mánóko Yesu Acha. ⁶ Pəl anyanə ye bó amə anti. Efónó Bedyere abhak ne bhə, bábho berem beyəŋótək nyáná nyáná ebhén bó babhiki ghók, mándem nəkə menyih ebhén Mandem afyé bhó anti. ⁷ Bə mankem babhak mbə batí byo ne apay.

⁸ Pəl abhak Efesəs ndũ batəŋ árát andək nəkə ekeré nenikiməet beghati bhə Eyəŋ Mandem kebəŋ becháy ankem nəkə epúítí ne bhə ndu áyən be bó mándiní, mánoko, enyũ Mandem áyən bə mambak

ne yi mbə Mfə wap. ⁹ Ke mbək eyap báchók batú kenoko enyih ene Pəl árəm. Báre rem chí bebépti menyih ěti mbi Acha besí bo mankem. Ndu bákù nə Pəl asət bo abhen mánókó arək ne bhó, ankem nəkə epúítí ne bhə ěti Eyəh Mandem amem áchá Tiránəs yěntiki nywəp. ¹⁰ Arək ambí békə enyuyə ndū mamié ápay. Ekə bo mankem abhen báchí atú Esia, bágħók Mbok Ndíndí ěti Yesu Acha, nə chi bo Israel ne abhen bápú bo Israel.

Bə Séva báre yáh mbi bébhóh betan amfáy befóhó bebá

¹¹ Ndū Pəl átəh Eyəh Mandem, Mandem achye yí betan békə menyihí maknkay ebhén bo bábħikire ghó. ¹² Ekú kpát bo babho besət bebhókó nden ebhen bétése besí ne nkú yi, mámbare nəkə aməet bđmame, ne bó mántan nəkə, ne befóhó bebúbəbə mémfu nəkə bo aməet.

¹³ Mpäy bo Israel babhak are abhen bákò mánkə nəkə befóhó bebúbəbə mémfú méndó bo abhen bə besəhəri. Báre mə bébok befóhó bebúbəbə ndu nnyén Yesu Acha nkwó. Babho ye berem ntá befóhó bebúbəbə be, “Ndu nnyén Yesu mmu Pəl ághàti bo ěti yi, fú ka yi aməet.” ¹⁴ Bə Séva bati tándramət bare kə nə. Séva achi nyaka mǔngo bachiăkap Mandem amət. ¹⁵ Ewak émót efóhó ebúbə eghati bhə be, “Ndíhí Yesu, ndihí Pəl, ke báchí ntiki bho?” ¹⁶ Mmū ane efóhó ebúbə esəhəri yí akwén bó aməet arakati nden eyap ne aták bó mankem kpát bábúé báfú bebho bewə ne befəet aməet. ¹⁷ Bo abhen báchí Efəsəs mankem, bo Israel ne abhen bápú bo Israel bágħókó nókó ndak ané áfákárí, becháy békém bó bábħó bechye nnyén Yesu Acha

κενόκό. ¹⁸ Beyă bo abhen mánókó babho befu kponororŋ mánsu nəkō bebéptí menyin ebhen bō bákù. ¹⁹ Beyă bō abhen bákù baraká mandem nsé, bátwó ne bekátí-njō ebhap menkem básón bhō besí bo mankem. Ne mbō bātí nyaka bhō ti mbē bechye nkáp ane aghaka bebhək silbha nka besa bepay nsem byo (50.000). * ²⁰ Ekē Eyōŋ Mandem ataka mban ne mban, endək nəkō chi ambi ne betan.

Ɛwat ené bo bákù etək Ɛfesəs

²¹ Menyin ebhen béfákárí nókó, Pōl akē ntí eni bé yí abhōŋ béfūét atú Masidónia ne atú Akáiya ampɛtnsem Yerúsalem. Arem be, “Nnán ngáká aré, mbōŋ berōŋ Rom nkwa.” ²² Ató ye bakwak abhi batí ápay, Tímōti ne Ɛrástos, bé mándók ambi atú Masidónia. Yímbōŋ arōp ansem atú Esia ndu mómbiní mpok. ²³ Mpok yō, esōŋori ébhō etək Ɛfesəs ɛti Mbi Yesu Acha. ²⁴ Ntenáten achí nyaka aré ane áká nnyén be Demétriyos. Asot nyaka Silbha ankē nəkō bōbekeré mandem nsé ane bábhini be Atémis. Awó-betik ebhi áre chyè yí ne bo báchák abhen bákù bhō beyă nsay. † ²⁵ Demétriyos abhini bhō báchém nebhet amot, arem be, “Botá, bāriŋi bé keném ekésé kenkem kéfù chí ndū awó-betik ane. ²⁶ Bē babhōŋ bāghò ne bāghòk enyin ené Pōl ákù, puyɛ chí ndiere fá Ɛfesəs, ke atú Esia ankem. Akē beyă bo báka ne yi ndu yi árēm be, ‘Bōmandem abhen bo bāghókó ne amō bápú bo mandem wáwák!’ ²⁷ Akway béchōŋti ye betik

* **19:19** Ebhək émot ékway nyaka ndu bechye akap ane nkabetik ndū nywōp nemot. † **19:24** Atémis achi nyaka mandem ngoré ntá bō Grik ane bō bakaysi be yi ke áchye nebhe.

ebhesé ebhen mbák sébhíkí sət mpok. Akway beku nkwo bé bo báképere sət ekerákap mandem ngoré Atémis, mbo enyij. Mbák émfákári nɔ, Atémis mmu áchí mandem ngo ywese apú pere bhak yenyij. Ne yí ké yéntiki mmu atú Esia ne bō mmik mankem báchyè kenókó!”

28 Bɔ bágħók nókó enyij ne Demétriyos areme, batí átaka bɔ amem, bábho bébik mandeme nɔkɔ be, “Atémis, mandem bō Efesos, chi mandem ngo!”

29 Ebyok ékwén etok Efesos enkem. Bo barok ayak bákém Gáyos ne Arístakos báya, bárak amem acha etok ne bhó. Gáyos ne Arístakos babhak bō Masidónia abhen bákò ne Pōl. 30 Pōl are yán berɔn ndū nchemti-bō bhɔ be ádem enyij, ke bakonɔ Yesu kechye yí mbi be ánkɔ nɔ. 31 Mbok bōbatí etok bábħák mamɛere bhi. Bóbhɔ bátó nkwo eyɔn menik yi mmɛet be ake sá ekak amem áchá. 32 Ebyok ékwén amem áchá mbonyune beyá bho bábħíkí riŋi nyaka mbōŋ ndak ane achi amik. Ebhak ye be mbok bábik mándɔkɔ nɔkɔ eyap ebhe, báchák mántan mandɔkɔ nɔkɔ eyap. 33 Mbok eyap bágħó nókó ndū bo Israel bátó Aleksánda ambi, bákáysi bé yí ke átwó ne esɔŋɔri, ékú Aleksánda asá áwó amfay ndu áyàn bérémm enyij ndu bétánja mmɛet. 34 Ke báriŋi nókó bé áchí mmu Israel, bápét bábho bewat mandeme nɔkɔ be, “Atémis, mandem ane bō Efesos, chí mandem ngo!” Barok ambi beku enyuyɔ ndū maŋokó nywɔp ápáy. 35 Nsiŋí-bekati ane etok Efesos anu kpát akɔ mban akwen. Abho ye berem be, “Bo Efesos! Agha abhiki riŋi be etok Efesos ke ébhábhəri ekerákap ene Atémis ne ntay mandem enen néfú amfay nékwéné fá amik ntá yese? 36 Tëndu yé

mmu apú kwáy bétanja menyin ebhen, bǎbhəŋ mbə béchókə chí kpák kechye esəŋəri. ³⁷ Bǎsət bǒbhen bǎtwə fá ne bhə ené bǎbhíkí ghep yěnyin amem ekerákap eyese ne yě ebéptí enyin bǎbhíkí rem ɛti Mandem aywesɛ ³⁸ Sébhəŋ bǒ bati ne manywəp ane bátaŋ manyé. Mbák Demétrios ne bǒ eka bǎbhəŋ ndak ne mmu, mántwó aré ne wú be mántán. ³⁹ Ke mbák ndak áchák áchí ané bǎyən berinj, chəŋ mányure wú amem áchá etək ndu nywəp enen manyé. ⁴⁰ Nchí rem enyuné ne ntí be, bǎkway bechye bhesé esəŋəri bé sétwó ne ebyək etək enyu ené, mbák mámbép bhesé, sepu bhəŋ enyin ené sérəm.” ⁴¹ Arémé nókó nó, aghati bhó bé mánguré. Echem étaka.

20

Pǎl arək atú Masidónia ne etək Gris

¹ Ebyək eyə émáy nókó ɛfesəs, Pǎl abhɛŋi bakoŋo Yesu. Arem kəpi ne bhó ndu béfyé bó ntí. Arə ye bhó abho berəŋ atú Masidónia. ² Ndū árəŋ, are fyé bakoŋo Yesu ntí amem betək Masidónia menkem, kpát achwəp etək Gris. ³ Abhak aré ndū batəŋ árát. Ndu átəŋti mmuet bésət áchwí andək Síria, aghók bé bo Israel bǎpà békem yi. Ayibhiri ntí eni arəbhe sət chí mbi atú Masidónia békó amik ámpətnsem. ⁴ Bo abhen bákə ne yi babhak Sopáte mmə Pírəs mmu etək Béroa, ne bǒ Tesalónika bati apay, nə chi Arístakəs ne Sekúndus, ne Gáyəs mmu etək Débe, ne Tíməti, ne bo atú Esia bati apay, nə chi Tíkíkəs ne Trofíməs. ⁵ Etaré nókó, bó bǎrə bhesé * bǎrək

* **20:5** Bese: “Bese” àtəŋ be bebho ndū ndəŋ ane, Lukas mmu ásínj ekáti ene achem ne bəPǎl.

ambi menon bhesé etok Troas. ⁶ Sésot achwinyén etok Fílipi, séré konjo bhə, mpok epă bo Israel ené bret ane kebhoŋ yís éfuéré. Sékó anyén anyen ndü manywəp átáy sétéməri bhə Troas, ne sébhák aré ndu manywəp tándrámət.

Pəl akə mmu ane ágú apetnsem ndü nepém

⁷ Ndü nywəp enén mbi ndü sónde, séchókə ne bōnkwó nebhet amət ndü Nenyie Eta. Pəl abhōŋ nyaka béró betí. Eká arem kepí ne bhə kpáte nenti beti. ⁸ Beyă berōŋó bēbhak ndü móket ane áchí amfay ane bhesé ne bhó séchémé aré. ⁹ Esakámú amət ane áká nnyén be Yútikəs abhak ndü echíkí ene nyéséket chókó. Móket ane séchí are abhak ndü nenək eket enen nejwi arət. Ndü Pəl árəŋ ambi bégháti bhə menyih ndü erəri mpok, Yútikəs abho memək kenó. Akwén nókó kenó, amok akwén amik nefi. Bápére sep be mámpókó yi agú. ¹⁰ Pəl asep ye amik akuri akém yí ne amó ápáy abhene, arem be, “Băké cháy, achí nepém”. ¹¹ Pəl apət ye nsem amfay. Mányie nókó Nenyié Acha, arem kepí ne bhə ndü eróri mpok tš nywəp néyí. Arə ye bó arək. ¹² Básot esakámu wu bápətnsem anywóp ne yí mbik ne beyă maŋák anti.

Pəl akə befú Troas bérōŋ Milétəs

¹³ Séyámbi ndu áchwí senok berəŋ Asəs. Yimbəŋ anaŋa ati nyaka békó amik. Séré rōŋ né nkaysí bé Pəl arəbhe temeri bhesé etok Asəs ne sénsot yí aré. ¹⁴ Atéméri nókó bhese Asəs, achwe nkwó ndu áchwí ane sechi amem ne besé mankem sérók Mitilene. ¹⁵ Néyí nókó, sérók séchwóp nechyenyén Kios. Népét néyí nókó, sénók séchwóp Sáməs, ne ndü ntinywəp ségháka Milétəs. ¹⁶ Pəl anáŋ ati

nyaka be sémfuæt kete Efesṑs, mbṑnyune abhíkí yán nyaka be sénchónṑti mpok atú Esia. Are wène be mbák Mandem ánkwák, yi áchwóp Yerúsalem ndü nywṑp Epá Pentekṑs.

Menyiy ebhen Pål aghati böbati nkwṑ Efesṑs ke árdṑ bhṑ

¹⁷ Ségháká nókó Milétṑs, Pål ató eyṑṑ be böbati nkwṑ Yesu abhen Efesṑs mántémérí yi are. ¹⁸ Bátémérí nókó yi, aghati bhṑ be, “Bè babhṑṑ bārṑṑi ndü nepém ena néchí mpṑknkem ane menchí atú Esia bébhó nywṑp enén mbi bégháka echṑṑ. ¹⁹ Nchí kṑ nyaka betik Yesu Acha ne nesepṑmuet nenkem, ne babhesṑ amík ṑti mamṑ ane átwṑ ntá ya ndü bo Israel bápá befyṑ me ndü esṑṑri. ²⁰ Bārṑṑi ndü ntwó ntṑṑ Eyṑṑ Mandem ntá beká bho ne nkṑ nṑkṑ beket ne beket nke bhese yṑnyiy ené ékwáy bekwak bhe. ²¹ Nde ya batú bo Israel ne abhen bápú bo Israel bé mántiknsem ndü bebú ebhap mánkṑṑó Mandem ne bé mámbṑṑ nṑka ne Acha ywese Yesu Kristo.

²² “Néne, mérṑṑ Yerúsalem nkúbhé mbṑ enyü Efṑṑó Bedyere ányiere me, yṑndu mbíkí rṑṑi enyiy ené éfákari chṑṑ ne me aré. ²³ Ndṑṑí chí be Efṑṑó Bedyere ághàti me bé yṑntiki nebhuet ane nchwóbhé chṑṑ bo mámfyé me ekerékenṑṑ ne mánychye me esṑṑri. ²⁴ Ke mpú sṑt nepém ena mbṑ enyiy. Nchí yán chí be njet tendü ngwentṑ, nnáná betik abhen Yesu Acha áchyé mé nkṑ. Betik ebhṑ chí bégháti Mbok Ndṑndí ṑti berṑndu ebhen Mandem ábhṑṑó ne bo.

²⁵ “Nnánṑ nkṑ mbánṑ ne mbanṑ, ngáti bhe enyü Mandem ábhák ne bo mbṑ Mfṑ wap, ne néne ndṑṑí

bé yě mmu ywēka amōt apú pēre ghó mē. ²⁶ Nchí ghati ye bhe echōŋ bé mbák mmu ywēka amōt arōp ansem aném ebhi amō aya apu are. ²⁷ Ngátí bhé yěntiki enyīŋ ené éyíŋí nkaysi Mandem ne yě émót mbíkí bhesē. ²⁸ Kém ká mmuet sayri, mǎnkem bōnkwo Mandem ankem nkwo sayri. Bǎké ghōkōntik be Mandem asōt manōŋ Mōywi akū bō mámbák bōbhi. Ne ēti yap ke Efónó Bedyere ákú mǎmbak bō batí bhap. ²⁹ Ndíŋí bé mpok ndó bhe, chōŋ nkwo éŋchwe nenti eneka, ne épú rō bhe. ³⁰ Mpok ātwō ne mpok yō ánánŋ ánkway, mbók bōnkwo báyibhiri tetep Mandem mándōbhe rem chi barak ane ápōkō bho angure ebhi kpát mánja bakoŋo Yesu be mandōbhe koŋo chi bhō. ³¹ Sōt ye ka mpok ne bǎké ghōkōntik be nchí ghati nyaka bhe menyīŋ ne babhesē amík, njep nōkō be batú bēti ne ngósí ndū mamié arát. ³² Néne, nchí fyé bhé amō Mandem ne nchí rō bhe Eyōŋ eyi ene étōŋ be berīndu ebhi. Eyōŋ eyi ékwày beku mǎngó mǎnséné, ne ekway bechye bhe áfók ané Mandem ábháré ntá bō abhen yí ákú mámbák abhi. ³³ Mpok nchí ne bhe, mbíkí fyé amík ndū nkáp ane mmu ne yě chi nden ene mmú. ³⁴ Bē babhōŋ bǎriŋi bé nku betik ne amóya ndu bebhōŋ yěntiki enyīŋ ené me ne bo abhen mēkū betik Mandem ne bhō séchebhe. ³⁵ Ndū menyīŋ menkem, ntōŋ be be sébhōŋ beku betik be sénkwák bo abhen mmuet apu bhō, ne séké ghōkōntik enyīŋ ene Yesu Acha árémé be, ‘Eří ntá mmu ane áchíe echa mmu ane ásōre sōt.’ ”

³⁶ Pōl ánáná nókó béréme enyīŋ ene yi árēm, bó mankem bátep mánén amik, babho menikmuet.

³⁷ Mankem bábho bedi kebho mámbene nōkō yi ne

mándiebhε nəkə yi nekə be, “Ŋnkə sayri.” ³⁸ Enyih ene ékpík éká bə bádí kebho tontó chi ndü yi ághátí bhə be bápú pεε ghə yi.

21

Pəl ǎrəŋ Yerúsalem

¹ Besé ne Pəl séró bəbatí nkwó Efesos. Achwi ápókə bhesé sépé serək téé ségháká ndü etək ene nnyén nekabhε ene bábhiŋi be Kós. Néyí nəkə sérók séchwóp Ródes. Séfú nókó aré sérók ségháka Patara. ² Aré séghó áchwi áchák ané árəŋ atú Foníshia. Séchwé séré rón. ³ Ségháká nókó nebhuet ane séghə Sáypros, séró ye Sáypros ebhe awóghə, séfuet bérón ndü mmik Síria. Sérók séchwóp Táya, nebhuet ane bábhónó nyaka béfere batu. ⁴ Séfú amem áchwí sékó sérók etək. Séghó mpay bakoŋo Yesu are, séchókə ne bhó ndü manywəp tándramət. Éfónó Bedyere aka bə baghati Pəl be ákémə berəŋ Yerúsalem. ⁵ Ke ndü ngwenti mpok ane sechəkə ne bhə, serə bhə berəŋ. Bó mankem, baghoré ne babhakanem ne bə bárók bétik bhesé kpát bágháka angəkənyén. Besé mankem setep manén amik sénikmuet, sékáka bati. ⁶ Sérók ye séchwé amem áchwí, bə bápətnsem beket ebhap.

⁷ Séró ye Táya, áchwí ápókə bhesε kpát ségháka Tolemays. Sérə áchwí sékó etək sékáka bakoŋo Yesu abhen bachi are, ne sebhak ne bhó ndü nywəp nemət. ⁸ Néyí nókó, serə, serək Seséria. Ngati Eyəŋ Mandem amət abhak aré ane aka nnyén be Filip. Abhak mmu amət ndü nkwó bo batí tándramət abhen báyábhé nyaka Yerúsalem be mánkwak nəkə bənto. Sérók sechəkə eket eyi.

9 Filip abhón bǎbaghósón batí ánwi. Bó kebháy manem. Mandem áchyé nyaka bhó akap berem menyin ebhén yí afyé bó anti. 10 Ené sénán séchí are ndu mpáy manywǎp, ndemekepinti Mandem amot ane aka nnyén be Agábos afú atú Judéya atwǎ aré. 11 Atwó ntá yese asot mgbat ane Pǎl agwót amǎ ne bekak ebhi yímbǎn arem be, Efónó Bedyere arem be, “Enyune ké bo Israel bágwǎt chǎn mmu ane ábhónǎ mgbat ane awu Yerúsalem mámfye yi amǎ bo abhen bápu bo Israel.” 12 Séghókó nókó ndak wu, besé bhó sékò nyaka ne yi ne bǎnkwǎ abhen bachi Seséria séník Pǎl mmǎet bé ákérǎn Yerúsalem. 13 Ke Pǎl akeme chi be, “Ndaká yí bǎdǐ enyune? Bǎyem nti ena amem! Menká be mámfye me ekerékenǎn, ne yé chí newú nká begu éti Yesu Acha.” 14 Ne ndu sébhíkí kwáy beka yi anjibhiri ntǐ eni, sérǎ, sérém be, “Embák mbǎ enyǔ mbǎn Mandem Acha áyǎn.”

15 Manywǎp ayǎ áfúéré nókó, sétónǐti menyin ebhese, séfá sebho berǎn Yerúsalem. 16 Mbǎk bakonǎ Yesu abhen Seséria barǎk ne bhesé básót bhesé eket Násǎn mmǔ Sáypǎs ane sébhónǎ nyaka béchókó eket eyi. Násǎn áchi nyaka mmu amot ane áyámbi bebhak nkonǎ Yesu.

Pǎl arǎk beghǎ Jems

17 Mpok séchwǎbhé Yerúsalem batí bǎnkwǎ abhen bachi aré básót bhesé ne manák. 18 Néyí nǎkǎ Pǎl asot bhesé sérǎk beghǎ Jems. Bǎbati bǎnkwǎ bachak abhen Yerúsalem mankem bábhák are. 19 Pǎl akaka bhó aghati bhó yǎntiki enyǎn ene Mandem ákú nǎnti bo abhen bápu bo Israel mpok yí ákú betik Mandem nǎnti nap. 20 Bághókó nókó

menyiḡ ebhen yi areme báchye bakak ntá Mandem. Barēm ye ntá Pól be, “Manó, wəmbǝḡ ǝghə ndũ beyǎ nká bo Israel mánókó Yesu, ne bábħæt befyē beṭaḡ ndu bebħæere bebhé Moses sayri. ²¹ Bo Israel abhen fá Yerúsalem bárem bé ðkò óngati nəkə bo Israel mankem abhen báchí amem beṭək bechak be mámféré ntí ndũ bebhé Moses ne be mándə bésyép bǝbhap, ne be mándó békóḡo bepiḡ ebhen bachĩmbi bhap. ²² Chəḡ sénkə ye ná? Bə bábħəḡ chəḡ beghok be wə ɔwə! ²³ ǝbhǝḡ ye bekə chi enyiḡ ene ségháti wə. Bǝ bati anwi mányiē mgbá ne Mandem. ²⁴ Dók ye ne bhə amem ekerákap be mänsó besí ne Mandem, beṭəḡ be nku yap amay. Wəmbǝḡ chyē nkáp ane bə bábħǝḡ bechye ke məmu bati yap. Chəḡ eyə énkə yěntiki mmu andiḡi bé menyiḡ ebhen bárēm ɛti ye bépú tetep, ne bé ǝbhæere bebhé Moses. ²⁵ Mbák chi bakoḡo Yesu abhen bápú bo Israel, séto bə bekáti ndu bégħáti bhó bé báké nyiē yěnyiḡ ene báchyé ntá mandem nsé mbə akap. Ne bé bábħíkí bhəḡ ményiē manəḡ ne nnya ane manəḡ ami ábhíkí rəḡ amik, ne bé báké fyē amə ndũ barak epúsi.”

²⁶ Néyí nókó, Pól asət ye bǝbhə batí anwi, bó mankem básó besí ne Mandem. Arək ye amem ekerákap Mandem bekə bǝ batí mándiḡi kponoroḡ nywəp enen nesǝ-besí enap ne Mandem némay, ke mánychye akap ɛti yěntiki mmu wap ndũ nkəwə bhə bati anwi.

Bákém Pól amem ekerákap Mandem

²⁷ Manywəp tándrámət ane Pól afyé áróp nókó kekəwət məmay, mbək bo Israel abhen bafu atú Esia bágħó Pól amem ekerákap Mandem. Mányiíkisi

batĩ bo be mánkém Pǎl, ne bákém yi, * 28 mámbik nǎkǎ be, “Bo Israel, kwak ka bhesé! Ghó ká mmu ane ákò antǎn nǎkǎ bebéptí menyin ěti bo bhesé ne bebhé Moses ne ěti ekerákap Mandem ene. Akũ kpát néne asot bǒ abhen bápú bo Israel achwe fá amem ekerákap ene ne bhǎ. Anyǒp Eket Mandem ne épét epu ekeré bedyere!” 29 Bárèm nyaka enyuyǎ mbǎnyune mǎnán nyaka bǎghǎ Pǎl ne Trofimǎs mmu ěfesǎs, amem etǎk. Ekũ basot be Pǎl achwe amem ekerákap ne yi.

30 Ebyǎk ékwén ye etǎk enkem ne bo babho bejet mándǎkǎ nǎkǎ ndũ ekerákap. Bákém Pǎl baya gbaka gbaka gbaka báfú ne yi batin batiɛp babhinywǎp ekerákap. 31 Ne ndu báyan beway Pǎl, eyǎn érók ntá mǔngo batemé nenu Rom be, ebyǎk ékwén amem etǎk Yerúsalem enkem. 32 Témté wu, asot batemé nenu ne mbǎk bǒbati bhap básép barǎk are. Bo bǎghó nókó yí ndũ átwǎ ne batemé nenu, bǎbhót beɛen Pǎl. 33 Mǔngo batemé nenu akém yi ne achye eyǎn bé mámfé yi ne ngem epay. Abhép bhǎ be, “Mmũ-ne chi agha? Akũ yi?” 34 Bǒbhǎ bǎbhǎ bebik mandem nǎkǎ menyin kekuri kekuri enyu ené mbǎk bárèm eyap enyu, bǎchák mándem nǎkǎ eyap. Ebyǎk eyǎ ékũ mǔngo batemé nenu kékem ntí ne nnet ndũ ndak ane áfákárí. Aghati bǒbhi bé mansot Pǎl mandǎk mamfyɛ amem ebhǎ batemé nenu. 35 Agháká nókó ndu nkók ane béchwe anywǎp, batemé nenu bápókǎ yi ndũ bǎghó bé beyǎ bo abhen bachi are babho bétwǎ ne baraká betan. 36 Beyǎ bǒbhǎ báre koŋo yi mándem nǎkǎ be, “Wáy

* 21:27 Eghaka nyaka manywǎp tándrámǎt ke mmu ane ányú nku ne Mandem amu ntí ndu básó besí ne Mandem.

ka yi!”

Pål átana mmuet besi eká bho

³⁷ Ndu éróbhé kékwót be batemé nenu manchwe amem ebha, Pål abhép mǔngo wu be, “Étá, chǎn ónka bé ngátí wǎ, ndak-a?” Mǔngo wu aghok nǎkǎ ndü yi árèm chi Grik, abhép yi be, “Ǫríjí eyǎǎǎ Grik-ε? ³⁸ Pú wó óchí mmu Ijip? Pú wǎ ke ǎkǎ bo bághébhé εsǎǎǎri εtǎk ne ǎkǎ bawǎy bho nka ενwi bárók ne wǎ amem baso?” ³⁹ Pål akeme yi be, “Puyé me. Nchí mmu Israel, mmǎ εtǎk Tásǎs, εtǎk εgho ene εbhǎǎǎ menwǎp atú Silísha. Nnikmuet, chyε me epok ndem kεpi ntá bo abhen.” ⁴⁰ Mǔngo wu akaa. Pål ate ye ndü nkók anε bechwe anywǎp asá awǎ amfay be bo mánkwen kpák. Bákwen nókó kpák, abho ye berem kεpi ne bhǎ ndü Híbru, eyǎǎǎǎtǎk εyap.

22

¹ Pål arεm be, “Botá ne bǎmá, Tá ká batú mǎngok enyiyǎ ενé mbóǎǎ berem ndu hétǎǎǎ mmuet besí εbhεka.”

² Bó bághók ndü yi árèm chí eyǎǎ bo Israel. Mbǎǎ akwen cháκ. Pål arǎk ye ambi berem be,

³ “Me, nchí mmu Israel. Nchí mmó Tásǎs atú Silísha, ke ngo chí fá Yerúsalem amǎ ntǎǎ ngo ywεε, Gamáliel. Ngǎk ekátí chi anten eyi. Atǎǎ me bekoǎǎ bebhé bachǎmbi bhεsé mbǎ enyü ébhǎǎǎǎ bέbhak ne nchyé mmuet bekoǎǎ Mandem mbǎ be mankem abhen bǎchí fá εchǎǎ. ⁴ Nchí chyε nyaka nenyok ntá bo abhen bákǎǎǎ Mbi Yesu wu kpát mbǎk mángu nǎkǎ, ne níkémti nǎkǎ baghǎré ne babhakanem mámfye nǎkǎ bhó ekεréκεnǎǎ. ⁵ Mǔngo bachiǎkap ne bǎ εchemé bǎ batí εtǎk bákway bέte

με ntísie bé nchí kɛ nyaka enyu yɔ. Ntá yap ke nchi nsɔt nyaka bekáti ndu berɔŋ ntá batĩ bo Israel abhen Damáskɔs. Mbɔŋ betaŋ békémti bakonɔ Yesu aré be mpétnsem Yerúsalem ne bhó mánychyé bó ntémsí.

Pɔl aghati enyũ éfákari keyi ayibhiri abhak nkonɔ Yesu

(Bk 9.1-19, 26.12-18)

⁶ “Ndũ nchí rɔŋ, ngáká nókó kékɔwát etɔk Damáskɔs, mbɔ nkárénká byó ne epay ne ngósí, etantí bediéré bífú amfay témchok békɔwén bekap me, mban aghɔ tontó. ⁷ Eká nkɔwén amik ngók eyɔŋ ndũ érèm ntá ya be, ‘Sɔl! Sɔl! Ɔchyè me nenyok ndaká yí?’ ⁸ Nkeme be, ‘Acha chí wɔ agha?’ Eyɔŋ ékéme be, ‘Chí me Yesu Mmu Násaret ke ɔchyè nenyok.’ ⁹ Bɔ abhen nkó ne bhó bághó nkɔwɔ bediéré ebhɔ ke báke ghók eyɔŋó mmu ane árèm kɛpi ne me. ¹⁰ Ngók nókó enyiŋ ené eyɔŋ eyɔ éghàti me, ndem be, ‘Acha, ɔyàŋ me nkɛ yí?’ Acha arem ntá yá be, ‘Faté dók Damáskɔs. Aré, chɔŋ mángátí wɔ yéntiki enyiŋ ené Mandem áyábhɛ be ɔbhɔŋ bekɛ.’ ¹¹ Etantí bediéré ebhɔ békú nkɛpɛɛ kwáy beghɔ mban. Bɔ nkó ne bhó báróbhé kem me chí ndũ awó kpáte ségháka Damáskɔs.

¹² “Mmu amɔt abhak Damáskɔs ane áká nnyén bé Ananías. Abhak mmu ane ákɔŋ Mandem sayri, mmu ane ábhère bebhé ebhesé bo Israel, ne mmu bo Israel mankem abhen báchí aré báchyè kenókó.

¹³ Ananías atwó ntá ya, ate me nékú mmɛet arem be, ‘Manó wa Sɔl, pɛt bo beghɔ mban.’ Témte wu amik ánéne me mpɛt mbo béghɔ mban. Ngó yé yi.

¹⁴ Arém ntá ya be, ‘Mandem bachĩmbi bhésé ayap

wə bé óndíní enyíḡ ene yi ati beku. Ayap wə be óngó ane babhíḡ be Mmu Chak. Ayap wə be óngók enyíḡ ene éfù yi anyu. ¹⁵ Ayap wə ne ntí bé chəḡ ómbak ntísie aywi ndu béghátí yěntíkí mmu menyíḡ ebhén óghó ne ebhen əghoko. ¹⁶ Ƴképerə chəḡti ye mpok. Faté mánjwítí wə, óndə Mandem anso bebá bhe, əmbíḡi nəkə nnyén Acha.’

Pəl árəm ndū Yesu átó yi ntá abhen bápú bo Israel

¹⁷ “Mpet nókó nsem Yerúsalem, ewak émót ndū nchí níkməet amem ekerákap, ngó kenó amík antifu. ¹⁸ Ngó Yesu Acha téé ndū aghátí me be, ‘Kə ayak dǝ Yerúsalem. Bǝ abhen fá bápú noko chəḡ enyíḡ ene óghátí bhó ěti ya.’ ¹⁹ Nkeme yi be, ‘Acha, bó babhəḡ báriḡi sayri be nchí rəḡ nyaka yěntíkí ekeré neníkíməetí bo Israel nkə nəkə be mánkémí bo abhen mánóko wə, ne manden, mámfye nəkə mbək yap ekerékenəḡ. ²⁰ Ne mpok bəwəy Stífin ntísie aywə, mbak aré nkəwə téé, mbabhəri nəkə nden bo abhen bátémí yí ne batay baway. Nka bé mángwáy yi.’ ²¹ Ke Acha aghati me be, ‘Fǝ Yerúsalem dók mbə enyǝ ngátí wə. Dók mbənyune nchí tó wə nekə nesie ntá bo abhen bápú bo Israel.’ ”

²² Ndū Pəl árəm menyíḡ ebhen beyǝ bo abhen bachi aré bátá batú mángoko nəkə sayri. Ke netaka yí átáká bo Israel beyǝ bǝbhə bábho bebík ne eyəḡ etajataḡ be, “Najá ká yí, apú mmú ábhák nepém.”

²³ Ndū bábík, bábhó befok nden eyap nkəwə ne báre toko mfok mántak nəkə amfay. ²⁴ Mmǝ ntí batemé nenu Rom ághó nókó nǝ achye eyəḡ be batemé nenu mansət Pəl manchwe ne yí amem ebhá eyap. Aghati bə manden yi ne ékpá beku yí ángátí bhó enyíḡ ene yí akú ke bo Israel béré bé

nti ne yí kpát mámbiki nǎkǎ enyuyǎ. ²⁵ Bágwót nókó yí ndu beden, Pǎl abhép mǔnti batemé nenu amot ane achi are tee be, “Ebhé échyé wǎ betan bé óndém mándén mmu Rom ene bábhiki re yinj mbǒn manyé ayi mángó bé akǎ enyinj?”

²⁶ Mǔnti batemé nenu wu ághókó nókó nó afa arǎk ntá mǔngo batemé nenu arem be, “Jyàn beǎ nǎ yi? Mmǔ-ne abhǎn betan mbǎ mmu Rom. Óbhé mándén yí?” ²⁷ Mǔngo batemé nenu ághókó nókó nǎ, arǎk abhep Pǎl be, “Ghatí mé, óhí mmu Rom tetebhe?” Pǎl aka be, “Nchí mmu Rom.” ²⁸ Mǔnti batemé nenu wu arem ntá Pǎl be, “Nchónjí beyǎ nkáp ke báchyé me betan mbǎ mmu Rom”, Pǎl akeme yí be, “Ke me Pǎl nchí mmu Rom te nebhe ena.” ²⁹ Eká batemé nenu abhen bábhón bebhep yí menyinj báfere yi amǎ témté, bó kepere bhép yi yenyinj. Becháy békém mǔngo batemé nenu nkwó mpok yí árinjí bé Pǎl mmu yí áká bákémé báfyé ngem amǎ chí mmu Rom.

Pǎl ate besí echémé bǒbati etǎk

³⁰ Mǔngo batemé nenu are yán bérinj mbǒn enyinj ene bo Israel bárèm bé Pǎl akǎ. Néyí nókó, arem ye be mámféré Pǎl ngem amǎ. Achye eyǎn bé bǒbati bachiǎkap ne bǒbati etǎk mankem mánychókó mánjínjí ndaká Pǎl. Báchókó nókó achye eyǎn básot Pǎl bakǎ yi ate besí bhap.

23

¹ Pǎl atep bó amík amǎet arem be, “Bǒma, mpoknkem ane nchí besí Mandem ne kpaté echǎn nti ena nechí amem pépép.” ² Mpok yi areme nǎ, Ananías mǔngo bachiǎkap Mandem, achye eyǎn

βε βο abhen bachi kekwaτ ne Pāl mándep nnyu yi.
³ Pāl arem βε, “Wō ebhókóri nkok anε bawati ne mbi
 pépép βε βο báké riηi! Chōη Mandem andep wō.
 Ōchókó afō bésot ebhé óntaη me, ne ōrēm βε mándep
 me ené ebhé ebhiki chyε wō betaη ebhō? .” ⁴ Βο
 abhen báté kékwaτ ne Pāl bábhep yi βε, “Ōsokoti
 mūngo bachiākap Mandem-ε?” ⁵ Pāl akeme βε,
 “Bōma, mbíki riηi mbη βε chi mūngo bachiākap.
 Ekáti Mandem érēm βε, ‘Ōkéréem ebúbη έti mūnti
 bōbhe.’ ”

⁶ Pāl aghō nōkō βε mbok bō bati bhō bachi chí
 bōnkwa Sádusi ne βε báchak babhak bōnkwa
 Fárisi, abik besí bō echeme arem βε, “Bōma, nchí
 mūnkwa Fárisi ne mmō bōnkwa Fárisi. Nté fá
 acha manyé chí ndu nnókó bé chōη Mandem ankη
 bawú mámpetnsem ndu nepém.” ⁷ Arem nōkō
 nō, epáíti ékwén nénti bōnkwa Fárisi ne bōnkwa
 Sádusi ne echeme ékóre. ⁸ Efákári nyaka enyu yō
 mbonyune bōnkwa Sádusi bárēm βε bawú bápú
 kway bepētsem ndū nepém, ne βε bōángel bápú,
 ne yēnyīη epu ene bábhiηi βε befoηō. Ke bōnkwa
 Fárisi mánoko βε chōη bawú mámpetnsem ndū
 nepém, ne βε bōángel bachi ne befóηó nkwa bechi.
⁹ Eremé ebyok ékwén, mbok batōη ebhé Mandem
 abhen báchí bōnkwa Fárisi báfáte báre rem ne
 eyōη etaηataη βε, “Sébhíki ghó yē ebépti enyīη ene
 mmū-ne áká. Ngufú efóηó ke éghátí yi enyīη
 ne ngufu ángel ke árémé kepi ne yi!” ¹⁰ Bétáná
 béyá béchá, erōp chi békem bati ne amō. Ekη
 mūngo batemé nenu abhōη becháy βε bákway
 bedakati Pāl. Achyε ye eyōη βε batemé nenu bhi
 mánsep mámfóηó Pāl ntá bōbhō mándok amem
 ebhá batemé nenu ne yi.

11 Egháká nókó ne beti Yesu Acha atwó ate nepakámuet Pól arem ntá yi be, “Ůké chay! Nkúbhé mbɔ enyu óréme éti eya fá Yerúsalem, obhəŋ békə enyuə amem etək Rom nkwó.”

Bō Ju bate eyu be way Pól

12 Néyi nókó, mbək bo Israel bákém echeme bate eyu be way Pól. Mányú nku be bapu nyie nenyie ne yěnyih bápú nyu kpáte mangway yi. 13 Mpáy bo abhen mányú nku yɔ báchá besa bépay. 14 Barək ntá bōbatí bachiäkap Mandem ne bōbati etək baghati bhɔ be, “Sényü nku, séyíkí mmuet bé sépú nyié ne sépú nyú yěnyih te séngway Pól. 15 Bě ne nkwo Echémé bō batí etək tó ye ka eyəŋ ntá mŋngo batemé nenu bé ántó Pól ntá yeka mbɔ be báyàŋ beghok eyəŋj manyé eyi sayri. Mbák émfákárí nó, chəŋ séngway yi ambi.”

16 Mmüfu aghók éti nekatínet enɔ. Abhak mmǎ manɔ Pól. Afa arək amem ebhá batemé nenu aghati Pól. 17 Pól abhiŋi münti batemé nenu amət aghati yí be, “Sət esakámu ané dók ntá mŋngo ne yí. Abhəŋ enyih bégháti yi.” 18 Münti wu asət yí arək ntá mŋngo wap arem be, “Pól mŋkenəŋ abhiŋí me arem bé nsət esakámu ané ntwó ntá ye ne yí mbənyune abhəŋ enyih bégháti wɔ.” 19 Mŋngo batemé nenu akém yí ndu awó aya bárək ansem, abhép yí ansem ansem be, “Ntiki ndak óyàŋ beghati me?” 20 Akeme yí be, “Bōbatí bo Israel bate eyu be mángáti wɔ ónsət Pól ənsəp ne yí ndu echémé batanáj manyé egho mbure mbɔ be báyàŋ chí bérinji ndaka ywi sayri. 21 Ke kéka ne bhó. Bō bhap bábhésé ambi mánəŋ be mankem yí mangway. Bácha batí besa bepay. Ne mányü nku bé yěnyih bápú nyie ne

yěnyin bápú nyú kpáte mángwáy yí. Mánan̄ baton̄ti mm̄æt, bar̄ob̄he non̄ chí bé óntó P̄l antw̄o.”
 22 Mũngo batemé nenu aya yí batú be, “Dók, ke kék̄u yě mmu and̄in̄í bé òghátí me ndak ane.”

Bátó P̄l Seséria ntá góbhan̄o Félíks

23 Mũngo batemé nenu abhin̄i ye b̄o batí batemé nenu bhi bapay aghati bh̄o be, “Sot ka batemé nenu batí besa byo, b̄o batí besa bérát nsem byo abhen bákò ne mp̄on̄ndík, ne batemé bak̄on̄ besa byó. Ton̄tí ká mm̄æt bésot P̄l ndu nkar̄enka n̄enenamot beti eb̄hen ech̄on̄, mändók Seséria ne yi. 24 Chiě mp̄on̄ndík ene P̄l ákò ne yó. Ne k̄u P̄l áchw̄op dok ntá góbhan̄o Félíks ené yěnyin̄ ebhiki fakari ne yi.” 25 Aré, ngó bé abhin̄i k̄u yěnyin̄ ené éyàn̄ be,

26 “Me Klaudīos Lísias ke nchí sin̄ ekáti ene ntá Eta yese góbhan̄o Félíks. Eta, nchí to w̄o bakak. 27 Bo Israel bakem mmu wu báre yán̄ beway yi. Ngók nókó bé yi abh̄on̄ betan̄ etok Rom mb̄o m̄m̄ik, nsot batemé nenu bha ndak mféré yi amó yap. 28 Nsot yí ndak ndu áchá manyé agho wap bérin̄i ndak ane yí ak̄u. 29 Aré, ngó bé abhiki k̄u yěnyin̄ ené éyàn̄ be mángwáy yí, ne yě chi ene ék̄u mámfye yi amem ekeréken̄on̄. Báre rem chi barak ane ayin̄í bebhé bhap. 30 Ne mm̄ufu ághátí nókó me ansem ansem bé bo Israel báte eyu beway yi, témté wu ndem bé mb̄on̄ beto yi ntá ye. Ngátí bo abhen bábharé yí ndak am̄æt be mántw̄o ntá ye mangati w̄o ndak ane yi ák̄u.”

31 Batemé nenu bák̄u mb̄o enyu mũngo wap ághátí bh̄o. Básot P̄l betí bh̄o bárak ne yi kpát báḡhaka Antipatris. 32 Néyí nókó, batemé

ne nu abhen bákó chi ne bekak bápetnsem amem ebhá. Báró abhen bákò amfay mpòndík mándók Seséria ne Pól. ³³ Bágháká nókó Seséria, báchye ekáti ntá góbbhanò, bárò Pól amò yi. ³⁴ Apáy nókó ekáti yò, abhep Pól be, “Ayě atú etòk chi ane?” Pól akeme yí be, “Silísha.” Aghókó nókó nò, ³⁵ arem ntá Pól be, “Bo abhen bábhónó ndak ne wò mánán mantwó, chòh ngók nnyé ene.” Achye ye eyòh bé mámfyé yi anywóp amem áchá ane góbbhanò, mámbaheri nòkò yi. Áchá wu chi ane Hérod áte nyaka.

24

Básót nnyé Pól ntá Félíks

¹ Efueré nókó manywòp átay, mungo bachiákap Mandem ane áká nnyén bé Ananías asep aròk Siséria ne mbòk bōbatí etòk, ne ntañanyu amòt ane áká nnyén bé Tetúlòs. Báchwóbhé nókó besí góbbhanò Félíks, babho bebhat Pól barak amuet. ² Bábhíní Pól, achwe anywóp. Tetúlòs abho béré m eti yi ntá góbbhanò be,

“Eta! Eti ye kpák achi fá etòk eyese ndũ eróri mpok, ne eti nekũ ywe ane ndíndí, egúpsí échí etòk. ³ Enyu ené ókè menyíh ebhen ne yěntiki ebhak ené ókè bhó, séka bhò ne sékàka wò. ⁴ Mbíkí yan béchònti mpok aye tontó, nchí ník chi mmuet be ónsébhé nti ené amik óngók mbiní ndak ané sébhónó beghati wò. ⁵ Séghò bé mmũ-ne chí nchye esòhòri ane tónj séngó ne nyòh-ndak ndũ nkwo bo Israel mban enkem. Achí nkwo mũnti ndũ eká bho abhen bábhíní be bo Násaret. ⁶ Akũ kpát are yánj begher ebyòk amem ekerákap awu Yerúsalem, ke sékém nó

yi. [Mbú sétan yi bekoŋo ebhé, ⁷ ke Lísias mũngo batemé nenu atwó afŋo yí amo yeŋe ne betan, ⁸ yí bé bo abhen bábhónó ndak ne yi mántwó ntá ye.] Mbák wəmbəŋ óndém kepi ne yi, chəŋ óndiŋi be yěntiki enyiŋ ene sérèm be yi ákú echí tetep.” ⁹ Tetúlɔs árém nókó nó, bo Israel báchém ne yí báká be yěntiki enyiŋ ene yi árémé bé Pəl ákú echí tetep.

Pəl atanə mmuet beŋi Félíks

¹⁰ Góbbhanə atón ye ne awə be Pəl andem kepi. Pəl abho berem be,

“Ngó bé ónán ŋan manyé amem etok ene ndü beyä mamie, ne mbōŋ maŋák bétáŋa mmuet beŋi bhe. ¹¹ Mbák ómbép, chəŋ wəmbəŋ óndiŋi be ebhíkí cha manywəp byo ne apay ené ndónó Yerúsalem ndu bechye Mandem kenókó. ¹² Ne bo Israel bábhiki ghó me ndü nchí kem epáiti ne yě mmu amem ekerákap Mandem, bábhíkí ghə me ndü nchí nyíkisi batí-bho be mánychye esəŋori amem ekeré nenikímmeti ne yě chí ndü nebhuet achak amem etok. ¹³ Ne bápú kwáy betəŋ kroŋoroŋ bé nkə menyŋ ebhén bábhàt né me amuet. ¹⁴ Ke nká enyiŋ émót beŋi bhe kroŋoroŋ. Nchí koŋo Mbi ané bo Israel bārəm be abhəŋ bekwéné ndu nchí nikmmet nchyé nəkə kenókó ntá Mandem bachimbí abheŋe. Ne nnókó yěntiki enyiŋ ene bebhé Moses býəŋ senkə ne yě chí ebhen bechi amem basiŋí baremé kepŋti. ¹⁵ Mbákánti ne Mandem enyumót mbə bhó, bé ewak émət chəŋ yí ankə bawú mankem abhen báchí chak beŋi bhí ne abhen bapu mámpetnsem ndü nepém. ¹⁶ Eti yə ke nchí kə yěntiki enyiŋ bé nti

ena némbák pépép ne Mandem, némbak pépép ne bo.

¹⁷ “Nnán̄ ntat nyaka mp̄äy mamié kerón̄ Yerúsalem. Ndok ye aré ne nkáp béchyé nekwa ntá bachébhébhō etok eya, ne béchyé akap ntá Mandem. ¹⁸ Ené nchí Yerúsalem ndu batí barak ayō ápáy kě báhó me amem ekerákap. Báhó me ndū nchí nan̄a beka mbō enyu ebhé Moses érēm bé mmu anka beso besí ne Mandem. Eká bho épú nyaka are ne me, ne yě chi ebyok. ¹⁹ Ke mbok bo Israel abhen báfú atú Esia bábhak aré. Bō babhōn̄ bétwō fá mántebhe me besí bhe mbák báhō be nka ebéptí enyīn. ²⁰ Mbák épú nó, bép bo abhen bachi fá téé, be bō babhōn̄ mandem bekwéné ebhen baghō ebhe eya mpok ntée amem echemé bōbati etok. ²¹ Bābhiki bhōn̄ enyīn ene bārēm be nka, ebhiki fuet chi enyīn émōt ene mbíkí ndem mpok ntée nenti enap be, ‘Chōn̄ bawú mámpetnsem ndū nepém.’ ”

²² Félíks arīn̄i nyaka sayri ěti Mbi Yesu Acha. Ekú ághókó nókó enyīn Pōl areme, ábháré manyé, arem ntá bo Israel bé Lísias mūngo batemé nenu ántwō chōn̄ mkpót nnyé eneká enen. ²³ Achye ye eyōn̄ ntá mūnti batemé nenu bé ámfyé Pōl anywóp, mambabheri nōkō yi, ke ámbōn̄ ngangan̄ mandú. Ne be báké kan̄ mam̄ere bhi berōn̄ beghō yi ne bechye yi nekwa.

Félíks abh̄ere nyé Pōl ndū mamié ápáy

²⁴ Ef̄uéré nókó mp̄äy manywōp, Félíks ne ngoré aywi Drusíla batwō. Drusíla abhak mmu Israel. Báto mmu be ambīn̄i Pōl. Atwō nōkō, bátá batu bare ghok ndu yi árēm enyū mmu ákway bebhōn̄ neka ne Yesu Kristo. ²⁵ Ndū Pōl ákēm ep̄áití andeme

nəkwə ɛnyʉ mmu ákwàý bebhak chak besí Mandem ne ɛnyʉ mmu ákwàý békém mmuet be áké kə bebá, ne ɛti nywəp ɛnen Mandem ábhónó betan yěntiki mmu, becháy békém Félíks, arem be, “Dók kpík, nnan mbǎǎj épók chəj mpet mbɛɛj wə.” ²⁶ Arém nókó nə, abhaka ntɛ be ngufú chəj Pəl anchye yí besəj. Ekə are bhɛj yí mpok ne mpok andem nəkwə kɛpɛ ne yí. ²⁷ Are kə ɛnyu ɛyǎ ndʉ mamié ápáy kpátě Pósis Féstəs ásót épók ɛyi mbǎ góbhanə. Ndu Félíks ayan bo Israel mámbəj manjá k ne yí, arə Pəl ekérékənəj.

25

Pəl arem be mánten nyé eni ambi ntá Mfə Rom

¹ Féstəs arək Seséria bébhó betik mbə góbhanə atú Judéya. Ɛfære nəkwə manywəp arət, afa akó Yerúsalem. ² Aré, bǎbati bachiaċkap ne maném bo Israel barək batemeri Féstəs babho bebhət Pəl barak amuet. Ne manik Féstəs mmuet be, ³ ankwak bə bekə manto Pəl Yerúsalem. Mǎnan bati nyaka be bo mámbésé ambi mankəm yí mangway. ⁴ Féstəs aghati bhə be, “Pəl achí ekérékənəj amem ɛtək Seséria ne mbǎǎj nkaysi berəj aré mandú mpok. ⁵ Bǎbatí bhəka mánkónó mɛ Seséria ne mbák yí abhəj bekwéné chəj mándem besí ebha aré.”

⁶ Féstəs abhak ne bhó mbə manywəp ánən ne byó. Apet ye nsem Seséria. Néyi nókó, achəkwə ndʉ ɛnókó manyé ɛyi, achye ɛyəj bé mánsót Pəl mántwə ne yí. ⁷ Bátwə nókó ne yí bo Israel abhen báfú Yerúsalem bákáp yí báfyé néntí mándeme nəkwə bé Pəl áká beyǎ bebéptí menyɛj. Yě nə, bó kekway betəj kponɔron menyɛj ebhen bó bárəm bé yí aká.

⁸ Pǎl abho bétáŋa mmæet andem nǎkǎ be, “Bekwéné bépú ne me wáwák beyiŋi ebhé bo Israel ne ebhé ekerákap ne yěchi ebhé Mfǎ Rom.” ⁹ Festǎs áyàŋ nyaka bo Israel mankǎŋ yi. Ekú abhep Pǎl be, “Ǫkǎŋ béko Yerúsalem bé ntán ndak ane are?” ¹⁰ Pǎl akeme be, “Nchí fá amem acha manyé Mfǎ Rom, ne fá ke bábhǎŋǎ bétáŋ nyé enen. Wǎmbǎŋ ǎriŋí be mbíkí kǎ bo Israel bebú. ¹¹ Mbák nkwen ebhé ne nkǎ enyiŋ ené éyàŋ be mángwáy me nká newú. Ke tǎndu barak ané bó bábhàt me amæet apú tetep, yě mmú apú kwáy befye me amó yap. Nyé ena nébhǎŋ bérǎŋ ntá Mfǎ Rom.” ¹² Festǎs ághókó nókó enyiŋ Pǎl árémé, abhiŋi bataná manyé abhi bárém keri. Aghati ye Pǎl be, “Ǫrem bé nyé ene néndók ntá Mfǎ Rom, ne chǎŋ óndǎk ntá Mfǎ Rom.”

Pǎl ate besí Agripa ne Benis

¹³ Efúéré nókó mpǎy manywǎp, Mfǎ Agripa ne mómayi ane ngǎré Benis bárók Seséria ndu békáka Festǎs. ¹⁴ Bátát nókó áré mpǎy manywǎp, Festǎs aghati Mfǎ Agripa ŋti nyé Pǎl be, “Mmǔfú achí fá ane Féliks arǎ ekerékenǎŋ. ¹⁵ Ne mpok nchí Yerúsalem, bǎ batí bachiákap ne bǎ batí etǎk bǎré bhat yí barak amæet ne bǎré yǎŋ be menchyé eyǎŋ mángwáy yi. ¹⁶ Ke nkeme bhó be eriŋí bǎ Rom ébhíkí ka be mángwáy mmu ené babhíkire taŋ yi. Mmu abhǎŋ bété besí ne besí ne bo abhen bátí yí anchye eyi eyǎŋǎ manyé. ¹⁷ Bátwǎ nókó ye fá, mbíkí chǎŋti mpok. Néyí, nchyé eyǎŋ be mánsót mmǔ wu mantwǎ ndu acha manyé ne yi. ¹⁸ Mpok bo abhen bábhǎré yi barak amæet báfáté, bóke rem yě ndak abúabú mbǎ ane nkaysi be bǎ bakway berem

βε yi akɛ. ¹⁹ Bára kém chi epáítí ne yí žti baraká Mandem ayap ne žti mmu ane ákà nnyén bé Yesu ane ánán ágú, ke Pól ārèm bé achi nepém. ²⁰ Ngó nókó bé mbíkí rɪŋi enyũ mǝkwáy beku be mbɔŋ nejwɪmem ndu barak ane, mbép Pól mbák yi akɔŋ berɔŋ Yerúsalem be mántaŋ nnyé eni aré. ²¹ Ke Pól keka. Ate chí bé mambabheri nɔkɔ yi kpatɛ Mfɔ Rom antán nyé eni. Nchyé eyɔŋ be mambabheri nɔkɔ yi kpatɛ mpok ane métò yi ntá Mfɔ Rom.” ²² Mfɔ Agripa arem ntá yi be, “Chɔŋ membɔŋ nkɔŋ beghok ne batú enyɪŋ ene yi árèm.” Festɔs akeme yi be, “Chɔŋ óngok yi mbúré.”

²³ Néyí nókó ye, Mfɔ Agripa ne mómayi Benis bárɔk amem áchá-etɔk ne beyǎ kenókó, báchwé ne bɔbati batemé nenu ne manem bɔ etɔk. Festɔs achye ye eyɔŋ bé batemé nenu mánsót Pól mántwɔ ne yí. ²⁴ Bátwɔ nókó ne yí, Festɔs arem be, “Mfɔ Agripa ne be mankem abhen báchí fá ne bhese, ghó mmúré. Bo Israel mankem abhen Yerúsalem ne abhen fá Seséria bátwɔ ntá ya mpoknkem, mámbik nɔkɔ be, ‘Apú mmu ane bárò be ámbák nepém.’ ²⁵ Ke mbíkí ghó nyaka enyɪŋ ené yi áká be mangway yi, ne tǝndu yimbɔŋ árémé be manyé ayi abhɔŋ bérɔŋ ntá Mfɔ Rom, nka ne yí. ²⁶ Yǝ nɔ, mbíkí bhɔŋ esáyrí enyɪŋ besɪŋ ntá Mfɔ Rom žti yi. Žtiyɔ ke ntwɔ ne yí besí ebheka, ne sayri sayri, besí ebhe, Mfɔ Agripa! Ntwɔ ne yi be sɛnjɪŋí nyé eni enyu ené nchí kway bebɔŋ enyɪŋ ene mésɪŋ. ²⁷ Mbíkí kaysi bé échí sayri bétó mǝkenɔŋ ntá Mfɔ Rom nkerem mbɔŋ enyɪŋ ene yi áká.”

Pɔl ɔ́tɔ̀nɔ̀ mmɛet besi Mfɔ̀ Agripa

¹ Festɔs ɔ́nɔ̀nɔ̀ ɔ̀kɔ̀ enyɔ̀n ene yi ɔ̀rɛ̀m, Agripa aɛem be, “Pɔl, mbák ɔ̀bhɔ̀n enyɔ̀n bérem ndu bétáná mmɛet, dem séngók.” Pɔl abho ye bétánɔ̀ mmɛet, antɔ̀n ɔ̀kɔ̀ ne ɔ̀wɔ̀ be,

² “Mfɔ̀ Agripa, nkáysí bé eri echa be nté besi ebhe echɔ̀n ndu bétánɔ̀ mmɛet ndũ barak ané bo Israel bábhàt me amɛet. ³ Eri sayri be mbɔ̀n mfɔ̀ arínjí beɛrínjí bo Israel menkem ne menyũ menyɔ̀n ebhen bétwɔ̀ bhɔ̀ ne ákóré. Nchí ník ye wɔ̀ mmɛet bé ɔ̀nkéɛnti ɔ̀ngók enyɔ̀n ene mérè̀m.

⁴ “Bo Israel mankem b́arínjí me te kémbó ɛka. Ngo chí ne bɔ̀bha ne amem etɔ̀k Yerúsalem. ⁵ Bó b́arínjí sayri ndũ eróri mpok bé nchí nyaka ndũ nkwó bɔ̀ Farisi abhen báfyè betan tontó ndũ baraká Mandem. Mbák ɔ̀mbéɛp bhɔ̀ chɔ̀n mángati bhe enyúmɔ̀t mbák báyan beɛem tetep ane b́arínjí. ⁶ Nté fá echɔ̀n b́atɔ̀n me chí mbɔ̀nyune mbákánti ndũ bariɛp amen Mandem afyé nyaka ntá bachĩmbi abhesɛ. ⁷ Chí nkúbhé bariɛp amen manéréket yesé byo ne apay babhaka ntí aré bé chɔ̀n amfú kɛnɔ̀rɔ̀n ndũ mánĩkmɛet mánchye ɔ̀kɔ̀ Mandem kenókó beti ne ngósí. Mfɔ̀, mbɔ̀n esɔ̀nɔ̀ri ne bo Israel echɔ̀n chí ɛ̀ti mbákánti ndũ bariɛp amɔ̀. ⁸ Ndaká yí ébemɛet ntá yěchi mmũ ywɛka amɔ̀t menoko be Mandem ákway beka bawú mampɛtnsem ndũ neɛm?

⁹ “Membɔ̀n ngɔ̀ nyaka be, échí epók eya beka yěntiki enyɔ̀n ndu menu ne bo abhen mánókó nnyén Yesu mmu Násáɛt. ¹⁰ Ne nkú nɔ̀ amem etɔ̀k Yerúsalem. Bɔ̀-batí bachiákap báchyé me betan b́efyé bo Mandem amem ekerékenɔ̀n. Ne mpok

ane b̄arémé be mángwáy bhó, nka be mángwáy.
 11 Mpok ne mpok, nchí r̄oŋ nyaka ndũ bekeré
 nenikím̄uet menkem nchyé n̄ok̄o bh̄o ntémsi bek̄u b̄o
 mandem eb̄áb̄u ěti Yesu. Mb̄oŋ beȳä beb̄enti ne bhó
 kpát nd̄ok̄ n̄ok̄o bet̄ok̄ bo b̄áchák ndu béchyé bh̄o
 nenyok aré.

*P̄l aghati enyũ éfákári ke yi ábhák nkoŋo Yesu
 (Bk 9.1-19, 22.6-16)*

12 “Ɛwak émót, nde r̄oŋ Damáskos ne bekáti ebhén
 nsóré nta b̄o batí bachiákap bechye me betan̄ be
 ndók nkém̄tí bh̄o. 13 Mf̄o, ndu nchí r̄oŋ, bégháka
 néntí ngósí, bediéré ebhen béchá ebhen nnyómok
 béfú amfay békwén bekap me ne bo abhen mék̄o
 ne bh̄o. 14 Besé mankem sékwénti amik. Tém̄té wu,
 ngók eȳoŋ ené ér̄em ndũ eȳoŋót̄ok̄ Hibru be, ‘S̄l, S̄l,
 ndaká yí óchyè me nenyok? Ókásí bé ákwáy ménú
 ne me? Mbák ónsót ekak ɔndep setárébhé w̄o ke
 óghòk bebe.’ 15 Mbép bé, ‘Acha chí wó agha?’ Acha
 akeme me be, ‘Me Yesu k̄ě óchyè nó nenyok. 16 Ke
 faté. Mbésí w̄o besí ndu beyap w̄o ómbák m̄ub̄etok
 awa. Ch̄oŋ ómbak ntísie wa, óngati n̄ok̄o bo menyin̄
 ebhen óghó fá ambi ech̄oŋ, ne ebhén mét̄oŋ ch̄oŋ w̄o
 ansem mpok. 17 Ch̄oŋ mbak ekuti eye mpoknkem,
 ne b̄ob̄he bápú kway bek̄u w̄o ȳenyin̄, ne ȳé chí bo
 abhen bápú bo Israel. Nchí to w̄o ntá yap néne.
 18 Mét̄o w̄o ɔndak̄ ónéné bó amik be mándó ejuri
 mankoŋo bediéré, ne be mamfu ndu betan̄ Satan,
 mángoŋo Mandem enyu ene Mandem áfoŋori bh̄o
 bebú ebhap, ank̄u mámbak ndu nk̄w̄o bo abhen yi
 ákú bachi nyán̄á mb̄onyune babh̄oŋ nek̄a ne me.’

P̄l ár̄em ěti betik ebhi

19 “Mfɔ Agripa, ndũ Yesu áfú amfay atwɔ ntá ya ndu kenó amík antifú, mbɔ̃y ye nyaka békóno eyɔy eyi. 20 Ékú mbo bégháti Eyɔy Mandem etɔk Damáskɔs, ne nkɔ ndɔk nɔkɔ Yérúsalem, ne atú Judéya ankem, ke nde róny ntá abhen bápú bo Israel nkɔwɔ, bé bó mántiknsem ndũ bebú bhap mámpetnsem ntá Mandem ne mámbɔ bekɔ menyiy ebhén bétɔy bé bó bátiknsem ndũ bebú bhap. 21 Eyɔ ke ékú bo Israel bákém me amem ekerákap Mandem, ne béré yay béwáy me. 22 Kpátě echɔy Mandem ke ákwàk me, ne ákú bé nté fá ndém ntá bɔ mankem, maném bho ne ndéndémé bho, nkúbhé enyiy ene baremé kepinti béréme nyaka ne Moses árèm bé chɔy émfakari. 23 Nɔ chi enyiy béréme be Mpreme Mandem afyé nyaka bariɛp be àtò abhɔy beghɔ esɔɔri angú, ne ambak mmũ mbi bépétnsem ndũ nepém angati bo Israel ne abhen bápú bo Israel ɛti erónó ene échyè nepém.”

24 Ené Pɔl ábhɔét bétáɲa mmɔet enyu yɔ, Festɔs abik arem be, “Pɔl, ebhókóri ékem wɔ! Beyá ekáti békɔ ebhókóri ékem wɔ!” 25 Ke Pɔl akeme be, “Eta, wɔ mmu kenókó eke keya kecha, mpú bhokori! Menyiy ebhén méréme bechi tetep. 26 Mfɔ áriní menyiy ebhen menkem, ɛti yɔ ké nchí ghati wɔ menyiy ebhen nkebhóny becháy. Ndiní bé ndu menyiy ebhen menkem ené ébhésé wɔ épú, mbɔnyune yényiy ébhiki fakari bhésé bhésé. 27 Mfɔ Agripa, pú ɔnókó enyiy baremé kepinti básiní? Ndiní bé ɔnókó!” 28 Mfɔ Agripa akeme be, “Pɔl, ɔkáysí bé ndũ mómbiyi mpok ane ké ókwáy bekɔ me mbak mũnkɔwɔ Kristo?”

29 Pɔl akeme yi be, “Yě chí ndũ mandú mpok

yě ndũ eróri mpok, nenikímæet ena ntá Mandem chí be ékébhak chi ndiere wə, ke be yěntiki mmu achák ane áchí fá echəŋ ághòk me, ámbák mbə me ebhikifæet chi bebhak ne ngem amó mbə me.”

³⁰ Afš ke Mfə Agripa, ne góbbhanə Festəs, ne Benis manə Mfə Agripa, ne bə mankem abhen báchí chókó ne bhó báfáté. ³¹ Báfú nókó, béré rem ne bati be, “Mmũ-ne abhíkí kə yěnyin ené éyan be mángwáy yí ne yě chi befyə yi ekerékenəŋ.” ³² Ne Mfə Agripa arem ntá Festəs be, “Mbə abhíkí rem be mánten manyé yi ntá Mfə Rom, mbə séró yi arəŋ.”

27

Batemé nenu bárók Rom ne Pəl

¹ Barem be sensət* áchwí sendək Itali. Básət ye Pəl ne mbək bökenəŋ báchyé ntá Juliəs münti eká batemé nenu ene babhin; be eká batemé nenu Mfə Rom. ² Sérók séchwé áchwí ane áfú Adramatium. Abhəŋ nyaka bétéme ndũ yěntiki nechyěnyén atú Esia. Séfá séré rəŋ. Arístakəs mmu Masidónia wu áfú Tesalónika abhak ne bhesé. ³ Néyí nókó, sétéme ndũ nechyə Síðən. Júliəs atəŋ Pəl berinti. Arə Pəl ánkó etək, ángó mamæere bhi be mánkwák yí ne menyin ebhén bekway békwák yi. ⁴ Etare nəkə sépét séchwé áchwí séré rəŋ. Mbúép atanatan əbhó bífú bhesé ambi. Ekú, ségháká nókó kékwót Sáypros, etək ené échí néntí nnyén, séróbhe nók sémfæet nəkə chí ebhə ené échí tii. ⁵ Sénók sépé manyu ndũ ebhe ene éyini atú Silisha ne Pamfilia sétéme etək Míra ndũ atú Lúcia. ⁶ Aré ndũ nechyə Míra, münti

* **27:1** “Sensət”, “Sendək”: Beyəŋ ebhen bétəŋ be Lukas apet achi ne Pəl.

batemé nenu aghó áchwí ane áfú Aleksándriya, etak Ijip, áròn Itali. Aferε bhesé ndü ayese áchwí afyé amem awu. ⁷ Séré nók séndókò nəkò petii ndü mpáy manywop. Sébhónη beyă esonori ke séchwop kékwót ne Kinídos. Mbúép atañatanη keka séndók ámbi. Sémókóri séróbhé nók sémfuere nəkò chi ebhě Kret ené nnyén néchí tí, kékwót ne njie Salmóne. ⁸ Babhúép áchyé bhesε beyă esonori, séré rónη peti peti, sémfuere nəkò ebhě Kret eyo kpát séchwop ndü nebhuet ane bábhìñi bé Erití Nεchyěnyén, kékwót ne etak Lásea.

⁹ Sėnanη séchónηti nyaka beyă mpok ne bekò ndu achwĩnyén erop chi ndak ané nepém ne newú mbonyune Epá Nefonori Bebé enanη efuet nyaka ne mpok babhúép atañatanη akwáy. Eti yo, Pól achye bhə manie be, ¹⁰ “Bota, ngə bé mbák séndók ámbi ne nekə enen chonη esonori émfú, beyă ménémé mémbak, puyé ndiere ne áchwí ne batu, ke ne bapém ayese nkwo.” ¹¹ Ke münti batemé nenu afyé ntí ndü enyñη ene müngo bakă betik amem áchwí ne mmü ane ábhónη áchwí bárəm echa ené Pól árəm. ¹² Nεchyě nyén enén bábhìñi bé Erití Nεchyěnyén néchí nyaka ranáranη kebhák sayri bé sėnchókó aré sėnónη mpok ane mbúép atañatanη ane anu mpok mbanη ákwèn ámány. Ekú beyă bo abhen bákü betik amem áchwí bərə yán mbi bérónη Foiniks. Foiniks abhak nεchyěnyen Kret enen áchwí ate aré becháy ti, ye chí ndü mpok yo.

Mbúép atañatanη átéméri bhə anyén

¹³ Ebhíkí tat, mandú mbúép abho béfók béfú ebhe manyu ne bo bakaysi be chonη menyñη mémbak sayri. Báya ye ndo báfere anyén, babho menok

berəŋ ambi mámfuere nəkə nekə nnyén. ¹⁴ Ke ébhíkí tat, mbúép atañataŋ ane átwò ne beyǎ mpérényen abho menu, bífú atú etək ane mmok, áfù are. Bábhijí nyaka mbúép wu be Mbúép Nət-Is bekoŋo atú ane wu áfù. † ¹⁵ Ne mpok mbúép ádep áchwí, sékepere kway ménok berəŋ tebhə tebhə ne mbúép. Sékpík séró be wu ámpókó áchwí. ¹⁶ Sérók séré fuət chi ansem mókpəkó mmik ane ate nnyén. Aka nnyén be Kaúda. Mmiki yə achét mbúép mandú. Eyə ékwák bhese, sénú seya áchwí niŋiniŋi ane achi anet áchwí be áké rakati ansem áchwí. ¹⁷ Sésót manik ségwót áchwí wu amfay ane sechi amem ndəŋ ne ndəŋ enyu ené ápú kwáy bédákáti áyák. Bakə-betik amem áchwí bərə cháý be chəŋ áchwí ándək ampaŋ ndü ĩsíep ene échí ndü ebhók manyu ene etək Sitis. Ékú báfere ndo mámése anyén, bé, ndü áchwí áyà wu, mbúép áképere pəkó wu tontó. Bákú nókó nó, bərə mbúép áróbhe wu pəkó áchwí. ¹⁸ Ndu mbúép atañataŋ ádep áchwí ywese, are jaŋari mbə be áyaŋ bebet. Néyí nókó, bábhó mémése batu ányen. ¹⁹ Egháká nókó manywəp árát, bə betik babho bífere mbək menyijí áchwí mbə manik ne bechak mánto nəkə anyén. ²⁰ Mbúép atañataŋ ándəkə nəkə chí ambi ndü beyǎ manywəp. Ne ngósí mmok ketyé, ne beti bó keghó mambe. Enyuyə enyuyə, kpáte séfere nti sérém bé ndak ywese ámay. ²¹ Bo mánaŋ bátat nyaka kenyié nenyíé, ékú Pəl afate ate néntí enap arem be, “Bəta, mbə bəghók eyəŋ eya mbú sébhíkí fá Kret sembəŋ nchəŋtí ne mbú ménémé ebhen bépú. ²² Ke néne, nchí ghati

† 27:14 Nə chí, mbúép ané bábhijí ndü eyəŋ óndik bé: North-easter.

bhe be, yěntiki mmũ yweka ámbónη netañánti! Chõη áchwí ánem ke yě mmu apu gu. ²³ Ndíñí nã mbõnyune ndũ nkubhe beti ebhen Mandem ane ábhónó mé, Mandem ane mēchye kenókó, ató ángel aywi átwó áté me nepak mmuet, ²⁴ árém be, ‘Põl, kebónη becháy. Õbhõη bété besí Mfõ Rom. Ne ãti berĩndu Mandem ne wõ, ãpémé yěntiki mmu ane ókò ne yi.’ ²⁵ Botá, yěntiki mmu yweka ámbónη yé netañánti. Mbõñ neka ne Mandem, ne ndíñí bé chõη émbak mbõnyũ yí árémé. ²⁶ Ke mbúép ábhõη bépókõ chõη bhese kpát áchwí andõk ántu mmuet ndũ etõkofú ené nnyén nékábhé.”

²⁷ Egháka nókó nénti bëti, ndũ nywõp enen nékú manywõp byó ne ánwi, ndũ mbúép ápõkõ bhese békinji manyu Adriya beti bhõ, bõ abhen bákũ betik amem áchwí bákáysi be nékú nnyén nénán néchí kékwoót. ²⁸ Ekú básót nnik ane básere ndo aré, mámése ndo anyén be mándinji enyũ nnyén neschwe amik. Bághó be mmiki nyén arõp mbõ meta besa bepay. Bérõη ambi mandú, bápët bákũ nõ, bághó be mmiki nyén arõp bõ meta esã nsem byo. ²⁹ Bára cháy be chõη mbúép ámpõkõ áchwí wu ándõk ántem ndũ setárébhé, nékú nnyén. Báfere ye baro ánwi ansem áchwí mámése anyén bé andõp téé, bára níkmuet bé nywõp nénjí nénkwésé bhõ. ³⁰ Bakũ-betik amem áchwí bára yán mbi bepepe mmuet eyap. Básõt áchwí ninjinji ané báséré am-fay básébhē anyén be manok manko abhi ke bákõt ngepti mbõ be bárõη beferē chi baro ácháak ambi áchwí mánsebhe anyén. ³¹ Ke Põl ághó nókó nã, aghati mũnti batemé nenu ne bõbhi be, “Mbák bakũ betik abhen áchwí mámfú, yě mmú yweka

apú péμ.” ³² Eká batemé nenu bákpróti manik ane ákèμ áchwí báró be nnyén néndobhe wu pəkó wú.

³³ Ndū mbanj ábhó békanari, Pól anik bó mankem mmuet be mányie nenyíé. Arem be, “Echəη chí manywəp byó ne anwi ené bābhiki tək awə anyu ndū bābhəηə becháy anti. ³⁴ Nchí ghati ye bhe be manyíé nenyíé be nenchye bhe betəη. Yě ekak emenénti mmū yeka epu nem.” ³⁵ Pól árém nókó nó, asət bret anikmuet achye bakak ntá Mandem besí bhap mankem, abók abho ményíé. ³⁶ Eyo éfyé yé bó nti, básót nenyíé mányíé. ³⁷ Besé mankem abhen séchí nyaka amem áchwí sébhák bo besa byó ne bérát nsem nekú ne amət.(276) ³⁸ Yěntiki mmu anyíé nenyíé ajwi, báfère ye batū amem nchwi ankem mamese anyén be áchwí amfuep.

Achwi yeε dđákati anyén

³⁹ Mbanj ákánari nókó, bāghó ngəkənyén ke bakū betik kerinji mmik eyə. Ke bāghó éfabhé nyén ne ésiép are, bákáysi be ngufú bákway bétéme aré mámfu mánkó ebhi. ⁴⁰ Bákpróti manik ané baro báró yo ankem anyén. Bákánari manik ane bagwóre menyū nsəm ne yo, básébhhe nsəm anyén be mánók áchwí. Bátén nden ene ékèμ mbúép amfay be ampəkə áchwí ankə, babho berəη angəkənyén. ⁴¹ Achwi arək achwe ndu ntó ésiép ene babhiki re ghaka angəkənyén. Ntí áchwí ápan are. Betəη ebhen mbúép békə mpérényen érákati nnet áchwí. ⁴² Batemé nenu bābhəη nkaysi beway bōkenəη mankem be yě amət áké bhəη mbi beghək nnyén ámbwé. ⁴³ Ke münti batemé nenu áyán nyaka bépéme Pól. Eká ake chye batemé nenu mbi béwáy bōkenəη. Achye eyəη chí be yě

agha ane árínjǐ beghøk nnyén ánjámbǐ ángók ánkó ebhi. ⁴⁴ Yí bé bǝ abhen bábhíkí rǐnjǐ beghøk nnyén mánkém bebhók enək ne bebhók áchwí ane ádákáti mákwák mmæet mǎnkó ebhi. Enyu eyo ke éfákárí ke bhesé mankem sékó ebhi nyórée.

28

Pǝl abhak amem etək Malta

¹ Sébúe nókó sékó ebhi. Báku ye sérinjǐ be ekpøkó mmik ené nnyén nékábhe chi ene bábhǐnjǐ be Málta. ² Bo abhen bachi are bátəj bhesə beyǎ berǐnti ne básət bhesə mankem sayri. Manyiep ábhó nókó menie, ne ndǔ mbanj ákwen, bábháyti ngo be séngwák. ³ Pǝl anyokoti mónəkəkó kebhe. Ené yi afyé kə ango, besənjó ngó beku efé efú ndǔ kebhe ekə éném yi ndu awó éróp aré. ⁴ Bǝ etək eyo bǎghó nókó ndǔ nnyó yə áchí yi awə jǐnjǐnjǐnjǐ, bábhə berem ne bati be, “Tetep, mmǔ-ne chí ngwayti bho! Yǝndu ábúé newú anyén, Mandem mmu ákeme kémbé abhíkí rə yi ambak nepém.” ⁵ Ke Pǝl amyák awó, nnyó yə akwén ango, yǝnyinjǐ kekə yi. ⁶ Báre non mánkàysi nəkə be chəj Pǝl amwət ne be mbák abhíkí mwət abhəj bekwen amik angú. Mánəj ndǔ eróri mpok. Ke yǝnyinjǐ kekə yi. Báyiǐbhiri nkaysi yap, bábhə berem ne bati be, “Pǝl chí enyǔ mandem efú.”

⁷ Mǔngo amət ane áchí ndǔ ekpøk ebhi eyo aka nnyén be Pəbliəs. Abhónjǐ baki kékwót ne ngəkənyén. Asət bhesə sayri. Ane bhesə ndǔ manywəp arət. ⁸ Éfákárí be chi Pəbliəs achí amik bhəre ndǔ amè. Abhónjǐ mbúép ne móném kebi. Pǝl arək aghə yi. Anyáná nókó amə yi amæet, anikmæet eti yi. Ataŋ.

⁹ Eyo éfákári nókó, bõmame báchák etak eyo enkem bátwó ntá Põl mankem abú bõ nkwõ. ¹⁰ Báchyé bhesé beyã akap. Ne mpok séfá bérõn bachye bhesé yëntiki enyinj ene ekway bekwak bhesé ndu nekõ enõ.

Põl arõ Malta bérõn Rom

¹¹ Sétáré nókó Malta ndu batan arát, sésót áchwí achak ané bábhini be, Bõmandem Befak. Afũ nyaka Aleksándriya ke átat Malta ndu mban akwen tontó. ¹² Séchwóbhé nókó ndũ nechyënyën enen etak Sírakõs, sétát are ndu manywõp arát. ¹³ Séfá Sírakõs, séghabheri sechwõp ndũ nechyënyën enen etak Rejiõm. Néyí nókó, mbáép ane bábhini be mbáép saut abho menu, ne ndũ ntinywõp, séchwõp ndũ nechyënyën enen etak Putioli, atú Itali. Séfú ndu áchwí séchwe etak. ¹⁴ Aré, sétéméri mbæk bõnkwõ Yesu. Barem bé senchakõ ne bhó ndu manywõp tándramõt. Séchókó nókó ne bhõ, sefã ye serak Rom. ¹⁵ Batĩ bõnkwõ abhen Rom bághókó nókó be sétwò, bábhõ bétwõ betemeri bhesé. Mbæk eyap bátéméri bhesé ndũ Esye Apius, bachak ndũ ebhak ené bábhini bé, “Bekeré Mankõ Berat.” Põl ághó nókó bhó, eyo éfyé yi nti ne akaka Mandem.

Põl are ghati batĩ bo Israel Mbok Ndíndí eti Yesu

¹⁶ Séchwóbhé nókó Rom, báró Põl áchókó ndu mmæt eyi, ntemé nenu amõt ámbábhéri nókó yí. ¹⁷ Efuéré nókó manywõp arát, Põl abhini bõ batí bo Israel abhen bachi aré. Bátwó nókó arem ntá yap be, “Bõma, mbíkí kũ yënyinj ntá bo bhesé ne mbíkí kũ yënyinj bébyak bepiñi etak ebhén bachĩmbi barõ ntá yese. Yë nõ, bõ bhesé bákém me Yerúsalem báfyé amõ bõ Rom. ¹⁸ Mpok mánan bábhebbe me

enyiη ene nku, bāghó bé mbíkí ku yěnyiη ené éyàn be mángwáy me. Bāti berə me. ¹⁹ Ke ndü bo Israel bābhiki ka, nkebhəη enyiη echak beku, ebhiki fuet chi berem bé mánten nyé ena ntá Mfə Rom, yěndu mbíkí bhəη mbəη manyé ne böbha.” ²⁰ Etíyo ke mbíñí bhe be mántwó ndém kepi ne bhe tēndu nchí fá mbə mükenəη eti mmu ane bo Israel mankem babhaka nti bé átwò bépéme bhese. ²¹ Bə-bāti bo Israel bhə bákéme yi be, “Sébhíki bhəη yě ekāti ene éfú Judéya eti ye ne yě mmu ywesé abhíki fu aré ántwó ne eyəη ntá yese be oku ebépti enyiη. ²² Ke sékəη beghok aye nkaysi mbənyune sériñi bé yěntiki ebhak bo mankem bārəm chi ebúbu eti nkwo bhə abhen wə achí mmü wap.”

²³ Bó ne Pəl báfyé nywəp néchák enén bébhəñó bétémeri. Nywəp enə nékwáy nókó, beyä bhap barək eket ene Pəl áchəko. Bébhó bėti kpát bégháka beku. Pəl are ghati bhó enyü Mandem ábhak ne bo mbə Mfə wap. Ne are tóη bó menyiη eti Yesu mbə enyu béchí amem basíñí Moses ne amem baremé kepinti, anu nəko beku bó mánókó menyiη ebhen yí ághàti bhə. ²⁴ Mbək baghə be enyiη ene yi árəm echí tetep, ke báchák kenókó. ²⁵ Bákwen ye beyəη beyəη. Bápére taka, Pəl aghati bhə ndak achak amət be, “Éfónó Bedyere arem nyaka tetep mpok yi aku ndemekerinti Aisáya angati bachĩmbi bhəka be:

²⁶ ‘Dók ntá böbhen ghati bhə be chəη mǎngok ndəη ne ndəη, ke bǎpú jwimem wáwák.

Chəη mǎñjiñi ndəη ne ndəη ke bǎpú ghó,

²⁷ mbənyune böbhen bágwət bati yap amem,

ne báchók batú, mánémámík bé báké ghə yěnyih.
 Ekə amík ayap ápú kway beghə mban,
 batú yap ápú kway beghok mban
 ne batĭ yap apu kway bejwimem
 be mantwə ntá ya, me mbú bhə.’ ”

²⁸ Pəl arem nəkə nə, apet arem be, “Dihí ye ka
 bé bápókó Mbok Ndíndí ane árəm enyŭ Mandem
 ápème bho bārəh ntá bo abhen bápú bo Israel nkwo
 ne yə. Ne chəh mǎntá batú mangok!” ²⁹ [Pəl arem
 nəkə nə bo Israel bátáka ne bágúre mankem nəkə
 beyǎ epáítí ne bati.]

³⁰ Ndu mamié ápay gbók, Pəl abhak ndu eket ené
 yi ásóré áchəkə are, yimbəh anchye nəkə nkábhé
 eket. Ansyepi nəkə yěntiki mmu ane arəh beghə
 yi. ³¹ Ne are ghati bo enyŭ Mandem ábhək ne
 mmu mbə Mfə ywi, antəh nəkə nkwo bo menyih
 kponorəh ěti Yesu Kristo Acha, ne yě mmu kemə
 bechet yi mbi be akə kə nə.

Ekáti Nku Nkɔ
New Testament in Kenyang (CM:ken:Kenyang)
copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kenyang

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Kenyang

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-27

cvi

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
0a400be4-2dfe-565d-bdea-5f3d59d48520